

ÚJ

KÖZNEVELÉS

ÉRTÉKTEREMTŐ OKTATÁSI TÁJÉKOZTATÓ HAVILAP

70. ÉVFOLYAM / 7. SZÁM | 2014. SZEPTEMBER

BEMUTATKOZNAK:

CZUNYINÉ
DR. BERTALAN JUDIT
PÖLÖSKEI GÁBORNÉ
HORVÁTH PÉTER

A MAGYAR NYELV ÉS A SZÉP BESZÉD

BESZÉDFEJLŐDÉS
NYELVTANÓRA
RETORIKAKLUB

NAGY DZSENI FER

ELJÖN AZ ŐSZ, ELJÖN ÚJRA

OFI
OKTATÁSKUTATÓ
ÉS FEJLESZTŐ
INTÉZET

Gyerekek és önkéntesek

A magaskötélpályán

Bátorkodás program

Horgászat és mosoly

Ahol mindig süt nap

Kapcsolódó cikkünk a 21. oldalon

Elsejétől

Pálfi Erika felelős szerkesztő

Kezdő tanítóként a Bakony erdeinek szélén, egy eldugott kis településen én lehettem az első osztályosok tanító nénije. Reggelente, mikor a városi busz begurult a megállóba, az éppen arra kerekező helybéli a villanypóznának támasztotta a biciklijét, és kivette a kezemből a cserefüzetekkel és minden egyéb felszerzéssel teli táskámat. A tanévkezdés után napról napra egyre több mindenkit ismertem meg, gyorsan híre ment a faluban: új tanító érkezett. Decemberben már természetes volt, hogy a buszon éppen mellém ülő fiatalember felajánlotta, az osztály karácsonyfáját ő hozza. Tizenhét kisgyermek volt az osztályomban. Hosszú hajú, szépen fésült lányok, éles eszű, gyorsbeszédű kisfiúk.

A legelső szülői értekezletet még a tanév megkezdése előtt kellett megtartanom. Már rég volt, de úgy rémlik, többet készültem rá, mint korábban bármelyik vizsgámra. Újraolvastam minden fontos szakirodalmat, nagyon felkészült szerettem volna lenni. A szülői értekezleten bemutatkoztam, s mivel szakmai tapasztalatnak tekintettem a tanítóképzés során a rövidebb-hosszabb ideig tartó tanítási gyakorlatokat, gyorsan eldicsekedtem azok kiváló eredményével, majd szakmai ismereteimről tartottam kimerítő előadást.

Jó egy órán keresztül magyaráztam az olvasás- és írástanítási fogások közötti különbségekről, s győzködtem a hallgatóságot arról, hogy az iskola által kijelölt módszer a legkiválóbb, ha magam dönthettem volna, én is minden bizonnyal ezt választottam volna. Nem különbül fontosnak tartottam a mindennapi mesét, a beszédgyakorlatokat, a szókincsbővítést a minden helyzetben való megnyilatkozás alapját képező anyanyelvi képességek kibontakoztatása érdekében. Kitértem a számfogalom és a számolási eljárások stabil elsajátításának szükségességére, a gondolkodás és a kreativitás fejlesztésére, az iskolai és a közösségi élethez kötődő, s a korosztálynak megfelelő magatartásminták megtanulására.

Az osztály telis-tele volt szülővel, apukák, anyukák egyaránt eljöttek. Feszülten figyeltek minden egyes szavamra. A végén elsoroltam még pár praktikus információt, úgy-mint ebédbefizetés, mi legyen a táskában hétfőn, hogy nézzen ki a tisztasági csomag, hány naponta javaslom kimosni a tornafelszerelést.

Monológom befejeztével nem mulasztottam el megkérdezni, hogy ha bárkinek kérdése van, szívesen állok rendelkezésére. Egy anyuka azonnal magasba lendítette karját – pont úgy, mint néhány nappal később szókecoppfos kislánya –, jelzésemre felállt és néhány rövid mondatban értésemre adta, nagyon örül annak, mennyire nagyon tudom, hogy mit szeretnék és miért. Biztos benne, hogy mindezt meg is valósítom, hiszen az elszántságomról, de főképp a felkészültségemről nincs kétsége, amit azonban végül kérdezett, az minden várakozásomat felülmúlta:

– *A gyerekeket szeretni fogja?*

Elbizonytalanodtam, nem voltam felkészülve arra az egyetlen kérdésre, aminél nyilvánvalóbb nincs is egy ilyen alkalommal. A zavarodottságom egyértelmű volt minden jelenlévő számára. Az is világossá vált, hogy ezzel kellett volna kezdenem, s így, most már több mint egy órányi beszéd elteltével a kérdésre válaszolva aligha mondhatnék bármit, ami megnyugtató lehet. Leforrázva közöltem:

– *Igen, persze..., hiszen elsejétől az én gyerekeim lesznek.*

Azok lettek. S tudom, hogy elsejétől az én gyermekeim is ismét az Önökéi is lesznek. Kicsit leburnultak, kiszőkültek, megnyúltak, van egy-két új horzsolás és elvakart szűnyegcsipés nyoma rajtuk, hiányzik egy-egy darab a fogsorukból, de ők a mieink.

BEKÖSZÖNTŐ

- 1 Pálfi Erika: Elsejétől

AKTUÁLIS**BEMUTATKOZÁS**

- 3 Czunyiné dr. Bertalan Judit: „A gyerekről szóljon az iskola...”
6 Pölöskei Gáborné: Háttérintézmények előterében
9 Horváth Péter: Bemutatkozik a Nemzeti Pedagógus Kar

KÍSÉRLETI TANKÖNYVEK

- 12 Friss hírek a kísérleti tankönyvekről

OKTATÁS-NEVELÉS

- 14 GEOMATECH
18 A cigány Biblia
21 Bátor Tábor

VAN ÚJ A NAT ALATT**KÖZLEKEDÉS**

- 24 Terelőúton
25 Vigyázz! Gyermekek!

A HÓNAP TÉMÁJA: A MAGYAR NYELV ÉS A SZÉP BESZÉD

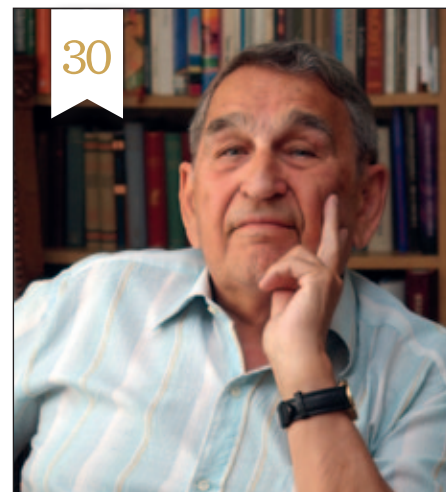
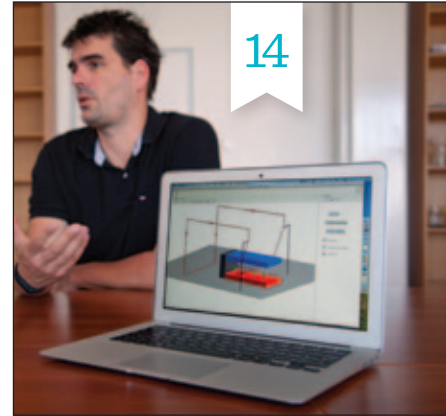
- 26 Nagy Dzszenifer – Eljön az ősz, eljön újra
30 Hámori József: Anyanyelvünk és a kreativitás
34 Wacha Imre: „A nyelv adja kezünkbe a világot”
38 Raátz Judit: „A nyelvtanóra ideális terep a gyerekek még jobb megismeréséhez”
40 Asztalos Éva és Szentésné Péter Orsolya: A magyar nyelv kreatív oktatása
44 Balázs Géza: Nyelvművelés – anyanyelvápolás
46 Retorikaklub – Előadni tudni kell

VÉLEMÉNY

- 48 Aczél Petra: Meghívás
49 Tomasevics Zorka: Játssz a hangoddal!

A MI VILÁGUNK

- 50 Debreceni Benedek Elek Általános Iskola – Árpád Örökében című verseny
51 Szigethalmi Széchenyi István Általános Iskola – Elismerő Oklevél
52 Könyv: Fogom a kezét, és együtt emelkedünk
53 Multimédia szolgáltatások a Sulinet+ hálózaton
54 Szeptember
55 Programajánló
56 Iránytű: Közlemények, hírek, pályázatok

IMPRESSZUM

Felelős szerkesztő: Pálfi Erika • **Főszerkesztő:** Balatoni Kinga Cecília • **Szerkesztőbizottsági tagok:** Aczél Petra elnök, Gloviczki Zoltán, Horváth Vanda, Indri Gyula, Ötvös Zoltán • **Tanácsadó testület:** Bagdy Emőke, Gáspár Mihály, Lányi András, Lévai Balázs
Szerkesztő: Indri Dániel • **Layout tervek:** Salt Communications Kft. • **Tördelés:** Pattanyus Gergely • **Olvasószerkesztők:** Dobos Zsuzsanna, Gyimesné Szekeres Ágnes, Juhász Zsuzsanna • **Megrendelés/hirdetés:** Takács Brigitta, Telefon: (06-1) 235-7220, E-mail: kiado@ofi.hu
Felelős kiadó: Kaposi József

Szerkesztőség: 1055 Budapest, Szalay utca 10–14. VI. 644., Telefon: (06-1) 235-7276, E-mail: koznevelas@ofi.hu, Internet: ofi.hu/koznevelas
Kiadja: Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet • **Nyomda:** Séd-Nyomda Kft. (1037 Budapest, Montevideo u. 9.) • **Terjesztés:** Magyar Posta Zrt.
Előfizetés: az Oktatókutatató és Fejlesztő Intézet címén. Az Új Köznevelés lapszámaint minden iskola egy példányban ingyenesen megkapja.
További példányszámok rendelése, illetve egyéb megrendelések esetén egy lapszám ára 600 Ft • **Címoldalon:** Nagy Dzszenifer (Fotó: Csintalan István) • **Fotók:** Europress Fotóügynökség

Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza. Meg nem rendelt cikkekért nem áll módunkban honoráriumot fizetni.

Terjedetem: 3,5 ív • **Készült:** 5700 példányban • **ISSN 2064-0625**

„A gyerekről szóljon az iskola...”

Szöveg: Csűrös Csilla | Fotó: Csintalan István

Kézfogása határozott, stílusa lényegretörő. Szűkre szabott idejét igyekszik úgy beosztani, hogy mindenre és mindenkire jusson elegendő. A kihívásoknak megfelelni, a munkát minél tökéletesebben elvégezni – gyerekkora óta ez vezérli. Személyes élményeit, tapasztalatait is jelenlegi feladatai, szakterülete tükrében értelmezi, elemzi. Kérdés nélkül is azt feltételezném, hogy **Czunyiné dr. Bertalan Judit** „fiús édesanya”...

– Tizenegy és fél, illetve tízéves a két fiam, akik mindmáig falusi iskolába járnak. Erősen lokálpatrióta vagyok, ezért nem költöztünk el szülőfalumból, a 2000-2100 lelket számláló Bokodról. Meggyőződésem, hogy a gyerekeknek a biztonságot, a stabilitást, az érzelmi kiegyensúlyozottságot jelentő családi háttérrel csak így tudjuk megteremteni. Egy szűk órányira vagyunk a fővárostól, a férjemet is Bokodhoz köti a munkája, így nagycsaládi összefogással – anyukám és anyósoméék segítségével – működtethető a dolog. Minden megoldható, ha nagyon akarja az ember.

– Szülőként milyen tapasztalatokat szerzett arról a területről, amely most az irányítása alá került?

– Vegyések a tapasztalataim, az érzelmeim. Meggyőződésem, hogy a legfontosabb jelzés az iskolába, óvodába járó gyerek közérzete, ami persze, nem független a pedagógusokétól, és természetesen a gyerek személyiségétől sem. A lényeg, hogy a gyerekről szóljon az iskola, mondhatnám, ő a legfőbb ügyfél-elégedettségi mutató... A fiaim szívesen voltak alsó tagozatosok, és szerettek oviba is járni. Ez a terület egyébként fokozott felelősséget ró ránk folyamatosan, és nemcsak ránk, hanem az önkormányzatokra is. Hiszen az óvodák fenntartói változatlanul az önkormányzatok, amelyeknek – az adósságrendezés következtében – több lehetőségük van annak az esélyteremtésnek a megalapozására, amely az állami fenntartásba került iskolákkal kapcsolatos fő célkitűzés. Vallom, hogy ez az átszervezés jó és szükséges volt, mert falusi gyerekként magam is korán szembesültem azzal, milyen nagy színvonalbeli különbségek vannak az oktatásban – értve ezen a szakmaiság mellett a körülményeket, az eszközöket, az infrastruktúrát is – az ország különböző területein. Iskolás fiaim révén tapasztalom, hogy nincs ez nagyon másként most sem. Márpedig nem szabad a születési helytől, a település pénzügyi lehetőségeitől függenie annak, hogy a gyermek a képességei szerinti képzettséghez hozzájuthat-e. **Mindenkinek egyformán jár a képességekhez mért képzettség megszerzése!** Ismerem az ellenvetést, hogy az állami fenntartásba vétel az átlagosnál eddig jobb helyzetben lévő oktatási intézményeket sújtja, de erről nincs szó! Csak most még éppen a problémakezelés folyamatában vagyunk, és folyamatosan igyekszünk a felfelé nivellálódáshoz

szükséges feltételeket megteremteni, mert csakis ez lehet a cél. De hát ez nem megy egyik napról a másikra... Ami pedig a bokodi általános iskolát illeti: átlagos falusi iskola ez, annak minden előnyével és olyan hátrányával, amely felső tagozaton jelentkezik. A szakosodásra, a tanórán kívüli programok szervezésére, lehetőségeire gondolok, ezek miatt sok szülő vitte – viszi másutt is – városi iskolába a gyermekét, vállalva a bejárás, az ingázás nehézségeit. De az, hogy most már délután négyig bent lehet maradniuk a gyerekeknek az iskolában, amelynek pedig ehhez aktív, tartalmas programokat kell teremtenie, biztosan erősíteni fogja az iskolák programkínálatát, ezáltal a vonzerejét is... Ez a jó út hosszú távon, ebben biztos vagyok. Hajdani iskolámat dicsérendő pedig

hadd tegyem hozzá: majd három évtizede jártam oda, és nem volt semmiféle gondom a folytatással, a beilleszkedéssel – ingázóként – a tatabányai Árpád Gimnázium orosz tagozatán. Jó alapokat kaptam, akárcsak most a fiaim.

– A falusi gyermekkor milyen útravalót jelent? Érti-e máig tartó hatását akár pozitív, akár negatív értelemben?

– Szerintem egyértelmű válasz erre a kérdésre, hogy mindmáig Bokodon élek a családommal. Úgy gondolom, hogy én lehetek mobil, de a családi háttér legyen állandó. A politikai munka szép, tartalmas, érdekes, ám nem épp az állandóság terepe... Van, aki szerint a gyerek könnyen asszimilálódik az új körülményekhez, de szerintem a biztonságot a család, a barátok adják. Én is megkaptam annak idején mindig ettől a közegetől a kellő segítséget, a bátorítást. Falun élni – ez mindig biztonságot ad, többletet is, ha élni tudunk a lehetőségeivel. Nekem is van például háztájim, zöltséget, gyümölcsöt soha nem a boltban veszünk. A művelésére most nem sok időm jut, de segítenek a gyerekek – ez még pedagógiai szempontból is hasznos a számukra. Aztán mi, falusiak másként viszonyulunk a természeti jelenségekhez is. Hóhelyzet idején például nem kétségbeesetten várjuk a segítséget, hanem egyszerűen lapátot ragadunk, és ellapátoljuk a havat. A kenyeret is megsütjük magunknak, ha szükséges.

” Falun élni – ez mindig biztonságot ad, többletet is, ha élni tudunk a lehetőségeivel. De a falusi közösség keményebb, kritikusabb, szigorúbb a városinál, így meg is edzi az embert. Én megtanultam kezelni az ebből fakadó problémákat, és ezért máig szeretek falusi lenni. ”

A falusi közösség támasz, de azt is el kell ismerni, hogy a toleranciaszintje alacsonyabb, nem tűr el semmiféle devianciát. A falusi közösség keményebb, kritikusabb, szigorúbb a városinál, így meg is edzi az embert. Strapabíróbbakká válunk. Hirtelenjében – hajdani magyar szakosként – olvasmányélményeim jutnak az eszembe: Illyés Gyula, Szabó Dezső pontosan definiálta a falusi és az urbánus lét közötti különbséget. Én megtanultam kezelni az ebből fakadó problémákat, és ezért máig szeretek falusi lenni. Ha nagyritkán adódik egy üres óráim, jól esik füvet nyírni, vagy ápolom a virágos kertet, esetleg biciklivel tekerek egyet az erdőben.

Ami meghatározó, máig érvényes mérce, az az, hogy csak magunkra számíthatunk, de magunkra számíthatunk. Falun mindenkit a munkája alapján minősítenek, hiszen így lehet egzisztenciálisan is előbbre jutni. Én tizenhat évesen már „bedolgoztam” nyaranta, mert anyukám egyedül nevelt. Nem válogathattam a divatos ruhák között, de a tanuláshoz szükséges körülményeket mindig biztosította. Igaz, tanulnom is kellett, hiszen a gyerekek ez a kötelessége! Egyedüli gyerek voltam, és korán megtanultam, hogy mindenhez sok munka kell és kitartás. Megtanultam, hogy dolgozni kell, de a munkának meg is van az eredménye. Később, amikor Nagykőrösön a Református Tanítóképzőben, majd a zsámbéki Apor Vilmos Katolikus Főiskolán tanítottam, voltak konfliktusaim abból, hogy következetes, bár humánus szigorral oktattam. Jó érzés, hogy mára már volt diákjaim közül jó páran megértették, mindez az ő érdeküket szolgálta. Persze, nyilvánvaló, hogy van egy egészséges bohémság ebben a 18-23 éves korosztályban...

– Önben is volt?

– Hát hogyne, kiben nem? De akkor sem szabad hagyni, engedni, hogy elmozduljunk, elmozduljanak a könnyen szerzett, felszínes tudás felé. Nyelvtant, helyesírást tanítottam tanítójelölteknek, itt nem lehet tévedni, hiszen nem vitatható nézetekről, hanem tényekről beszélünk. És ugyanilyen szigorra volt szükség akkor is, amikor szociális jogot, családjogot tanítottam szociális munkásoknak, mert itt is ténykérdésekről van szó. No, és szerintem az is megengedhetetlen, hogy valaki hat-nyolc évig járogasson egyetemre, főiskolára, mire elvégzi.

– Magyar-történelem szakos bölcsészként kezdte, hogyan, miért lett jogász?

– Hároméves korom óta jogász akartam lenni. A családi legendárium szerint az Andersen-meséskönyvemet kineveztem törvénykönyvnek, a hónom alá csaptam, és azzal jártam-keltem. Szóval kezdettől jogász akartam lenni, de érettségi után a második helyen megjelölt magyar-történelem szakra vettem csak fel, a jog csak azután következett. Mert, ugyebár, az ember nem hagy befejezetlen dolgokat maga mögött – ez is a falusi ember sajátja...

A végzettségeim lényege egyébként mindig ugyanaz: értékalapon kell dönteni. Ezért vállaltam szívesen ezt a mostani feladatot is, hiszen **a köznevelés jelenlegi átszervezése abszolút értékalapú**. Ehhez nyilvánvalóan folyamatos párbeszédet kell folytatni a szakmával. A jogi, intézményi átalakítás után én nem is a párbeszédet hiányoltam, hanem a hangsúlyeltolódással voltak gondjaim. Vagyis, ahogy már mondtam: **alapvetően a gyerekekről szóljon az iskola!**

Most az a legfontosabb, hogy a családoknak, a gyerekeknek megmutassuk, minden változás – például a sokat emlegetett KLIK munkája is – értük történik. A KLIK azért van, hogy az iskoláknak, a pedagógusoknak legyen megfelelő hátterük. A pedagógusok bérezését, az életpályamodell tekintve, úgy látom, rendben vagyunk hosszú távon. Bár finomításra, apróbb átalakításokra nyilván sor kerülhet még, de **nagy változásokra már**

nem kell számítani. A fenntartói rendszert kell folyamatosan erősíteni, de alapvetően már működik, azon az elven, hogy egyetlen gyermek se szenvedjen semmiféle hátrányt iskolázását tekintve. Jóllehet, még csak az út elején járunk, a hátrányokat természetesen nem tudjuk azonnal orvosolni...

- A ranglétra fokait végigjárva jutott az államtitkári székbe. Mit tud hasznosítani eddigi tapasztalataiból?

- Nem volt könnyű egyedül, egészem gyerekként, egy szülővel élni egy falusi közösségben. Helytállni, bizonyítani. Tudom, hogy bizonyítási kényszerem is van tehát, illetve arra ösztönző vágyam. Nehéz az egészséges bizonyítási vágy és a túlbizonyítás között a határt megtalálni, de úgy érzem, nem vagyok görcsös. Sok munkahelyen dolgoztam valóban, de mindig három alapvetet fektettem le már a kezdet kezdetén. Az első: *Az „így szoktuk” kezdetű választ nem fogadom el egyetlen kérdésre sem.* Közös gondolkodás van, közös munka van, mert közös gondolkodással mindent meg lehet oldani. A második: *A nyugalom a legjobb tanácsadó.* Különösen pánikhelyzetekben fontos ennek alkalmazása. A harmadik tézist református közösségemben élve fogalmaztam meg: *Mondj el egy imát, mondj egy Miatyánkot, mielőtt döntesz! Vagyis: számolj el tízig, mielőtt szólnál!* Létezik rossz döntés természetesen, de hirtelen dönteni soha nem szabad! Vezetőként inkább előre néző vagyok, pályám során igyekszem egyre körültekinetőbb lenni, a rossz személyi döntésekből is tanulni, okulni. Ahogyan a gyereknevelésben, úgy e területen is a tapasztalatokra lehet és kell építeni. Bár mostanra, úgy érzem, jó döntéssorozatban vagyunk. Kicsit olyan helyzetben, mint ami falun is gyakori lakásfelújítás közben: a falak állnak, a fő vezetékek cseréjén is túl vagyunk, már pontosan tudjuk, milyen lakást akarunk, de a csempék színén még jócskán vitatkozunk.

- Minden helyzetben nyíltan megvallott hite befolyásolja-e döntéseit?

- Sokan beleszületünk egy ilyen körülménybe, tehát a vallás lehet tradicionális, ám az eleven hit mindig személyes megtapasztalás kérdése. Én soha nem tagadom meg a református közösséget, amelyben otthon érzem

Czunyiné dr. Bertalan Judit

1974-ben született a Komárom-Esztergom megyei Bokodon. Magyar-történelem szakon végzett a Károli Gáspár Református Egyetemen, majd a Szegedi Tudományegyetem jogi karát végezte el. Közigazgatási szakvizsgát tett, a Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán családjogi szakjogász képesítést szerzett.

Négy évig tanított az Apor Vilmos Katolikus Főiskolán, tíz éven át a Károli Gáspár Református Egyetem Tanítóképző Főiskolai Karának oktatója volt.

Míg fiatal gyesen volt, Bokod történetéről könyvet írt.

2006 és 2010 között Bokod Község önkormányzati képviselője; dolgozott Tata Város Polgármesteri Hivatala humánszolgáltatási irodájának vezetőjeként. 2010-ben Komárom-Esztergom Megye 3. sz. választókerületének (Kisbér – Oroszlány – Bábolna) országgyűlési képviselője lett. 2011-ben a Komárom-Esztergom Megyei Kormányhivatal kormány megbízottjává nevezték ki.

magam, amely belülről jelent támaszt, segítséget, az állandó otthonosság érzését adja. Ha nincs ilyen támaszom, amely segít feldolgozni a nehézségeket, bizonyosan nem jutok előre.

- Jól feltételezem, hogy racionális lény, életvezetése, vezetői habitusa ellenére is fogékony az érzelmekre, a lírára például?

- Irodalom szakos átok, hogy mindenevő vagyok, és már az újrólvasók közé tartozom. Lírában a huszadik századi magyarokat szinte mind szeretem: Ady, Szabó Lőrinc, Babits a kedvencem – Wass Albertet, Márait már újrólvasva élvezem. A krimi pihentet, limonádékra nincs időm, és úgy látom, a sci-fi is végleg kimarad már az életemből. Történelem szakosként szeretem a tanulmányokat, az elemzéseket, különösen Széchenyi, Kossuth, a reformkor és a kiegyezés kora érdekel. Rendszeresen olvasom a havi szakfolyóiratokat. Utolsó öt évem kedvenc írója pedig Coelho, aki ideológiák, filozófiák utolérhetetlenül remek szintézisét adja – legnagyobb olvasmányélményeim egyike.

- Történelemtanárként, köznevelési államtitkárként Klebelsberg Kunó munkássága mit üzen Önnek?

- Az államalapítás után a kulturális nemzet meg-alapozása a tizenhatodik század református kollégiumaiban és a magyar nyelvet fejlesztő, őrző, ápoló katolikus iskolákban történt. A huszadik században – ráadásul Trianon után – Klebelsbergé a következő sikertörténet! Ez pedig, ugye – és nem csak beszélgetésünk keretbe foglalása miatt –, alapvetően a falusi iskolákról szól, akárhogyan is vesszük...

” Lírában a huszadik századi magyarokat szinte mind szeretem: Ady, Szabó Lőrinc, Babits a kedvencem. Történelem szakosként pedig szeretem a tanulmányokat, az elemzéseket, különösen Széchenyi, Kossuth, a reformkor és a kiegyezés kora érdekel. ”

Háttérintézmények előtérben

Szöveg: **Pintér Balázs** | Fotó: Nagy Gábor

Új helyettes államtitkár lépett hivatalba a köznevelésért felelős államtitkárságon a nyáron. A köznevelési intézményrendszer fejlesztésével megbízott **Pölöskei Gáborné** komoly tapasztalata van a szervezetfejlesztés területén. Lapunknak a tanári pályájáról, a kihívásokról, az oktatásirányításban eltöltött éveiről, valamint a köznevelési háttérintézmények szerepéről, feladatmegosztásáról beszélt.

– Tanári diplomát szerzett az egyetemen, és csaknem másfél évtizeden át tanított. Nem hiányzik Önnek az iskola?

– Valóban, eredeti végzettségem szerint biológia–földrajz szakos tanár vagyok. Sokáig tanítottam, és hihetetlenül szerettem. Azért váltottam mégis, mert úgy éreztem, még többet tudnék tenni az oktatásügyért, a pedagógiáért, a gyerekekért akkor, ha kilépek az osztályteremből. A tanítás tényleges befejezése előtt már több olyan munkában vettem részt, amely kitekintést adott az iskola falai közül. A világbanki program keretében dolgoztam többek között a biológia kerettanterven, később az érettségi követelményrendszerén, és készítettem gyakorlati munkafüzetet is.

Aztán 1999-ben igen komoly szakmai kihívást jelentő lehetőség adódott az életemben. Ebben az évben hozták létre az Országos Közoktatási Értékelési és Vizsgaközpontot, az OKÉV-et, amelynek vezetőit pszichológiai vizsgálattal választották ki. Nem az volt az elvárás, hogy mondjuk öt éves vezetői gyakorlata legyen valakinek, hanem az, hogy megfeleljen ezen a szűrőn. Akik akkor jelentkeztek, azoknak eleve meg kellett jelölniük, hogy vezetőnek vagy helyettesnek pályáznak-e, és ez alapján állították őket sorrendbe. Én így lettem akkor az OKÉV Közép-Magyarországi Regionális Igazgatója. Nagy lehetőség volt ez, mert az OKÉV-nél az elejéről, az alapjaitól kezdhettük el egy intézmény felépítését.

– Hová vezetett az útja ezután?

– Hét évig láttam el ezt a feladatot, majd ekkor felkértek, hogy legyek az OKÉV-en belül az akkreditációért felelős főosztály vezetője. A tankönyvek, kerettantervek, egyedi érettségi vizsgatárgyak akkreditációja tartozott ide. Folyamatszabályozás kialakításával tettünk rendet ezen a területen, majd az ekkor már Oktatási Hivatalként működő szervezet általános elnökhelyettesének kértek föl. Innen mentem át 2011-ben – Tarlós István főpolgármester kérésére – a Fővárosi Önkormányzathoz. Ez egy nagyon izgalmas és szép munka volt. Gazdasági egységekbe szerveztük az intézményeket, így racionalizálva a működésüket. Két év után – miután az iskolák állami fenntartásba kerültek – az Emberi Erőforrások Minisztériumában folytattam a munkámat. Ezek mind-mind jelentős váltások voltak az életemben. Bár minden feladatomból az oktatáshoz kapcsolódott, mindig annak különböző szegmensére láthattam rá. Szerencsés vagyok ilyen szempontból, hiszen tanárként, központi intézmény vezetőjeként, sőt fenntartóként is tevékenykedtem az oktatásügyben. Most, hogy helyettes államtitkárnak kértek föl, ezt a sokféle nézőpontot – reményeim szerint – jól tudom majd hasznosítani.

– Milyen feladatokat látott el az egyes szervezeteknél, intézményeknél?

– Az OKÉV-ben döntő többségében szervezési feladatok voltak. Elkezdtük a kétszintű érettségi megszervezését, valamint régiós fejlesztési terveket készítettünk. Akkoriban igencsak különálló területeket jelentett a központi oktatásirányítás és az önkormányzati munka, az ottani döntések. Többek között e két terület közötti kapcsolat kiépítésén, megerősítésén dolgoztunk. A másik fontos feladatunk egyfajta támogatói rendszer kidolgozása volt. Azt is mondhatom, hogy kicsiben megteremtettük az Ügyfélablak alapját, mert olyan ügyfélszolgálatot alakítottunk ki, amely jelentősen szolgálta a szülők tájékozódását a közoktatásban. Az OKÉV, a későbbi Oktatási Hivatal rengeteg üggyel foglalkozott, foglalkozik az óvodától a középiskoláig, gyakorlatilag mindennel, ami az oktatás területén előfordul. Elnök-helyettesi időszakomban a hivatali eljárások pontosítása, a folyamatok szabályozása érdekében, amennyire lehetett, mindent informatikai rendszerekre tettünk át. Ez stabilabbá és egyszerűbbé tette a folyamatokat. A Fővárosi Önkormányzatnál végzett munkám során pedig testközelből tapasztalhattam meg, hogy milyen egy nagy egység fenntartójának lenni, és működtetni az iskolákat.

– Az elmúlt időszakban, helyettes államtitkári kinevezéséig az EMMI főosztályvezetőjeként dolgozott. Itt milyen területért volt felelős?

– Arra kaptam megbízást, hogy vizsgáljam meg, szükség van-e a tárca oktatási háttérintézményeinek strukturális átalakítására, és ha igen, hogyan. Erre kellett tervezetet készítenie a vezetésemmel működő főosztálynak. Meg kellett néznünk, hogy az egyes feladatokat egymáshoz képest hogyan látja el az Oktatási Hivatal, az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet, az Educatio Kft., a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ, valamint a kormányhivatalok, majd javaslatot kellett tennünk arra, hogy miként lehetne bizonyos problémákat feloldani, amennyiben találunk ilyeneket. Miután megvizsgáltuk, hogy egy adott feladatot melyik intézmény milyen szinten végez el, azt tapasztaltuk, hogy a feladatok egy részénél jelentős átfedések találhatók. Úgy gondolom, a párhuzamosságokat szükséges megszüntetni, hiszen egy feladatnak egy gazdája lehet csak, máskülönben nem követhető, nem kérhető számon, ráadásul túlbonyolódik az adott folyamat.

– E vezetői összefoglaló elkészítésére szolt az akkori főosztályvezetői megbízatása?

– Igen, elsősorban erre. De egyúttal az esetleges átalakításban számításba vehető háttérintézmények felügyeletét is el kellett látnom főosztályvezetőként. Ez napi ügymenetet, napi kapcsolatot jelentett. Ha valaminek az átalakításán gondolkodunk, akkor alaposnak kell lenni, figyelni kell a létszámmozgásokat, a szerződéseket, a különböző kifizetéseket is, hiszen ezek mindmind befolyásolhatják a további döntéseket.

– Milyen határideje volt a háttérintézményeket feltérképező jelentésnek?

– Ezt január-februárra kellett elkészítenünk, a határidőt tartottuk. Az anyag összeállítását követően egyeztetettük az érintett államtitkárságokkal annak részleteit, majd beépítettünk jó néhányat az észrevételekből. Májusra lettünk kész a végleges anyaggal.

– A munkájuk kiszivárgott a sajtóban, az Ön nevét is ekkor ismerte meg a szélesebb nyilvánosság. Hogyan élte ezt meg?

– Nem igazán örültem ennek a sajtóbeli megjelenésnek. Ez egy belső anyag volt, nem az volt a célja, hogy oktatáspolitikai vitákat indítson el. Döntések meghozatalára, döntések előkészítésére készült háttér tanulmányként. Ráadásul a sajtó óhatatlanul torzította is a tényleges tartalmat. A szóban forgó dokumentumnak kevesebb mint tíz százaléka szólt a Klebelsberg Intézményfenntartó Központról. Ugyanis nem a KLIK, hanem az összes háttérintézmény képezte a dokumentum alapját és tartalmát. A KLIK esetében is ugyanolyan, főként strukturális szempontokat tartottunk szem előtt, mint a többi szervezetnél. Ha az ember tapasztal valamit, ami nem annyira jó, vagy azt látja, hogy a működést egyszerűbbé, gyorsabbá, hatékonyabbá lehet tenni, akkor egy főosztályvezetőnek az a dolga a minisztériumon belül, hogy ezt jelezze. Ebben esetben is ez történt. Az elkészült munkaanyagoknak sok olyan része van, amelyek komolyan megfontolandók, és segíthetik a minisztérium döntését a további tervezésben.

– Az előző kormányzati ciklusban nem volt olyan pozíció, mint amelyet most Ön tölt be. Mire kapott felkérést, miről szól a köznevelési intézményrendszer fejlesztéséért felelős helyettes államtitkári megbízatás?

– Miniszter úr és államtitkár asszony arra kértek meg, hogy segítsen, támogassam azt az átalakítási munkát, amelyet a szóban forgó elemzéssel tulajdonképpen már korábban elkezdtem. A felkérésre nagy örömmel mondtam igent. Sokan emlegetik a racionalizálás szót, különösen a KLIK esetében. De az ember ezt hallva pénzelvonásokra gondol, amiről viszont szó sincs. Az elmúlt négy évben sok minden történt a közoktatás területén, a rendszer rengeteg eleme változott meg. A korábbi közoktatási törvényhez a jelenleg meglévő szerkezet, háttérintézmény-rendszer megfelelt, a nevében is új köznevelési törvényhez azonban már nem illeszkedik. Az újonnan megvalósult elgondolásokat nem lehet a régi struktúrában jól, hatékonyan üzemeltetni. Ehhez módosítani kell a szerkezeten.

– A nyár folyamán milyen érdemi munkát tudtak végezni?

– A köznevelésért felelős államtitkárságon is változás történt azzal, hogy két helyettes államtitkárság alakult. Gyakorlatilag az egyikünk stratégiai feladatokat lát el

a háttérintézmények felügyelete mellett, míg a másik helyettes államtitkárság működtet, vagyis a napi szintű feladatellátást végzi. A feladatokat úgy kellett letisztázni, hogy lehetőleg minél kevesebb legyen az átfedés, és hogy pontosan meghatározzuk a feladatok gazdáját. Mindez nagyon fontos ahhoz, hogy mi magunk is hatékonyan tudjunk dolgozni. Nem lenne lehetséges a háttérintézmények szerepének újragondolása sem, ha minisztériumi szinten is átfedések, tisztázatlan hatáskörök lennének.

– Beszéljünk egy kicsit a háttérintézmények szerepéről. Mikor találkoznak a pedagógusok ezekkel a szervezetekkel, és mit látnak a munkájukból?

– Amit az oktatáspolitikai eltervez, amit a minisztérium leszabályoz, annak a végrehajtója egy háttérintézmény. Abban az esetben, ha az intézmények operatív munkája nem elég hatékony, az sajnós a pedagógusok munkáját, az iskolák életét is nagyon megnehezíti. Beleértem ebbe, hogy ha nem jó az informatikai rendszer, ha minden alkalommal, szinte napi rendszerességgel adatokat kell szolgáltatni, vagy olyan az adminisztráció, hogy egy adott diák nevét egy nap akár sokszor, sok helyen le kell írni. Ez mind-mind elveszi a pedagógusoktól azt az időt, amit igazából a valódi munkájukra, a gyerekek oktatására, nevelésére kellene fordítaniuk: a különböző adminisztrációs és egyéb tényezők elviszik az energiájukat, idejüket, elterelik a figyelmüket. Ha ezen tudunk változtatni azáltal, hogy a háttérintézmények működését is egyszerűsítjük, illetve koordináljuk, akkor azzal nemcsak a pedagógusokat szolgáljuk, hanem rajtuk keresztül a gyerekeket és a szülőket is. Hiszen az oktatás színvonala is nő, ha a pedagógus a valódi feladatára tud figyelni.

– Milyen típusú problémák lehetnek most ezen a területen?

– Látni kell azt, hogy a folyamatokat a korábbi rendszert alapul véve dolgozták ki. A mostani helyzetben ezért ezek sok esetben túlbonyolítottak és nehezen áttekinthetőnek tűnnek. Ma nagyon sokszereplős az oktatási rendszer: ha valaki valamit el akar intézni, annak olykor a kormányhivatalhoz, olykor a járási hivatalhoz, máskor az OFI-hoz vagy az OH-hoz, más esetben pedig az Educatióhoz kell fordulnia. Sokszor még szét is vannak szedve az ügymenetek, gondoljunk csak a hiányzási rendszer követésére vagy éppen az érettségire. Olykor még a legfelkészültebb, leginkább naprakész pedagógus sem tudja, hogy kihez kell fordulnia. És akkor még nem beszéltünk a szülőkről. Hát ő aztán hogyan fog eligazodni ebben a „dzsungelben”? Ha tiszta intézményhálózati rendszert tudnánk kialakíta-

” Sokáig tanítottam, és hihetetlenül szerettem. Azért váltottam mégis, mert úgy éreztem, még többet tudnék tenni az oktatásügyért, a pedagógiáért, a gyerekekért akkor, ha kilépek az osztályteremből. ”

ni, és a feladatok a helyükre kerülnének, az a pedagógusokat és a szülőket egyaránt szolgálná. De említhetném példaként a tanfelügyelet vagy a minősítési rendszer bonyolultságát is. Ember legyen a talpán, aki a szóban forgó jogszabályt és az egész folyamatot alapos jegyzetelés nélkül értelmezni tudja. Ez szerintem nem jó. Le kell egyszerűsíteni ezeket az elemeket, de ezt nem lehet addig megtenni, ameddig nem alakítjuk ki az ehhez illő rendszert, amely jobban működik, mint a mostani.

– Ha jól értem, legfelülről, minisztériumi, államtitkársági szintről indulnak, és onnan jutnak el aztán a kisebb egységekig.

– A központ kihat az egész rendszerre. Minden esetben, amikor valamilyen nagy rendszert akarunk áttekinteni, felül kell emelkedni ún. helikopter-szemlélettel, hogy az egészet át tudjuk látni. Amikor túlságosan sokszereplős problémával találkozunk az ember, ahol számtalan tényező játszik szerepet, akkor ott mindig ez az első lépés. Miután ez megtörtént, akkor tudjuk helyre rakni a feladatokat. Olyan ez, mint amikor az asztalon rendet rakunk. Először szépen összeszedgetjük a szétdobált tárgyakat, egybefogjuk azokat, és ezután válogatjuk szét aszerint, hogy minek hol a helye.

– Volt ideje ilyen komoly munka közben kikapcsolódni, nyaralni?

– Mi leginkább júniusban szoktunk nyaralni. A férjem ugyanis futballedző, a labdarúgásban pedig csak akkor van szünet. Így most is a nyár elején utaztunk el, később már inkább csak egy-egy hosszú hétvége fért bele. Való igaz, hogy feszített tempójú a munka, de ezt nem lehet másként csinálni. Minél gyorsabban megoldjuk a problémákat, annál hamarabb lesz hatékony a rendszer, annál előbb kerül előtérbe a tartalom, amely a következő fejezetet jelenti a munkánkban.

Éljünk a lehetőségeinkkel!

Bemutatkozik a Nemzeti Pedagógus Kar

Szöveg: **Rimányi Zita** | Fotó: Krizzsán Csaba

A megegyezésre törekvés és az együttműködési készség lehet a legfőbb erőssége a Nemzeti Pedagógus Kar (NPK) elnökeként **Horváth Péternek**, a győri Révai Miklós Gimnázium igazgatójának, aki a szervezet létrehozását egy nagy lehetőségnek tartja.

NEM KÖTELEZŐ, CSAK AUTOMATIKUS

– A tanárok jól tudják, hogy ami kötelező, azt kevésbé szívesen fogadják a diákok. Most ők is így érezhetik magukat a Nemzeti Pedagógus Kar kapcsán.

– A kötelezőség kérdése kényes dolog még ma is, hiszen a pedagógusok többsége a rendszerváltás előtt kezdett el tanítani. Sokuknak voltak kötelező tagságaik, és a kötelezőnek van egy olyan üzenete, hogy eleve rossz. De itt nem kötelező, hanem automatikus tagságról van szó. Én azt javasolnám mindenkinek, hogy ezt lehetőségként fogja fel. Olyan szervezet jön létre, amely a gyors információáramlás révén mindenki munkáját segítheti.

– Kikért működik a Pedagógus Kar? Miért jó ez a szervezet a pedagógusoknak?

– A Pedagógus Kar elsősorban az oktatás egészségéért jött létre, amiben nemcsak pedagógusok vannak, hanem diákok is. Nem lehet egyetlen olyan pedagógiai szervezet sem, ami nem azt tűzi ki célul, hogy az egész rendszernek legyen jobb, és azon belül a pedagógusoknak is. Ez az ország érdeke is. Biztosan sok pedagógus elgondolkodik azon, mitől lesz neki jó az NPK. Sokan azt gondolják majd, hogy csak egy újabb szervezetről van szó. Azt kell szerintem először megérteni, hogy ha egy pedagógusnak olyan jellegű ötlete van, vagy lát olyan problémát, ami átlépi az ingerküszöböt, akkor ezentúl lesz egy olyan út számára, amin elindulva eredményt érhet el. Tudja, kihez fordulhat. El tudja mondani, ha valami komolyan bántja. Ha a Pedagógus Kar úgy tudja kezelni ezeket a helyzeteket, hogy jó megoldást lehessen rájuk adni, akkor lehet majd érzelmileg is elkötelezett a pedagógus a szervezetet iránt. Akkor érezheti, hogy akár önkéntesen is tagja lenne.

A mi felelősségünk, minden egyes pedagógusé, hogy a Pedagógus Kar jól működjön. Kötelezettségekkel nem jár a tagság, csak azt kérem, hogy akinek van véleménye, az ossza meg velünk, ne magában háborogjon. Persze nem biztos, hogy a gondját azonnal meg tudjuk oldani. Biztosan lesznek itt is türelmetlenebbek, akik azt mondják, miért nem csinálunk már valamit, de szerintem a kapkodás hosszú távon nem jó. Meg kell fontolni a dolgokat, akkor jobb eséllyel lehet jó döntést hozni.

„A RÉVAIBÓL JÖTTEM”

– Mit gondol, miért épp Önt választották a Nemzeti Pedagógus Kar elnökének?

– Azt a komoly háttérmunkát, amivel az előkészítő, aztán a jelölőbizottság kiválasztotta az elnökségbe jelölteket, nem ismerem. Abban, hogy képbe kerültem, több tényező játszhatott szerepet. Sok szavazattal kerültem a küldöttek közé, és biztos a Révai eddigi eredményei is számítottak, és az is, hogy több országos szervezetben is feladatot vállaltam, ami azért előnyös, mert az országos szakmai kapcsolatrendszerem is jó. Évente többször találkozom tapasztalt igazgató kollégákkal, a velük kialakított munkakapcsolat szintén hasznos.

– Eddig megszerzett tapasztalatai közül melyek fogják leginkább segíteni új tisztségének ellátásakor?

– Abban hiszek most is, amiben akkor, amikor igazgató lettem: nem véletlenül választottak ki, alkalmasnak tartanak. Most még fokozottabban igyekszem figyelni az oktatást befolyásoló tényezőket, és a közvetlenség, a kapcsolatteremtő képesség, a barátságosság lehetnek a továbbiakban is a legfontosabb tulajdonságaim. A megegyezésre törekvés, a határozottság és az együttműködési készség lehet a legfőbb erősségem a Nemzeti Pedagógus Karban elnökként.

– Először nemet mondott a felkérésre. Azért, mert az országos hírnevű győri Révai Miklós Gimnázium igazgatója akar maradni?

– Megtisztelőnek éreztem, de nagyon váratlanul ért a felkérés, azért nem mondtam rögtön igent, mert gondolkodási időt akartam kérni. Azt nehezen tudom most elképzelni, hogy akár igazgatói, akár tanári pozíciómat a Révaiban később feladnám, de az NPK elnökének eleve gyakorló igazgatót akartak, aki testközelből érzékeli a problémákat. Nem baj, ha az elnökségi tagok az oktatás gyakorlati oldalát is megtapasztalják, így gyűjtjük össze a problémákat, aztán azokat próbáljuk továbbítani oda, ahol valóban tudnak lépéseket tenni a megoldásért.

Horváth Péter a győri Révai Miklós Gimnáziumban érettségizett 1980-ban, matematika tagozaton. Szegezen, a József Attila Tudományegyetemen, matematika-fizika szakon szerzett diplomát. Már ötödévesként a Révaiba hívták tanítani. Úgy érzi, pályája kezdetén sokat tanult a diákoktól és kollégáitól is. Mivel aktív szerepet vállalt az iskolai közösségekben, 1991-től nevelési igazgatóhelyettesnek választották. 1995-ben lett az intézmény igazgatója, amikor elődje nyugdíjba vonult. A Révai Gimnázium Pro Urbe Díjat kapott, igazgatója pedig 2013-ban Eötvös-díjat. Horváth Péter Győrben született, ebben a városban lakik. Feleségét még révais diákként ismerte meg, ő is pedagógus. Négy gyermekük van.

NEMZETI PEDAGÓGUS KAR

A Kar felállításáról tavaly augusztusban született döntés. Az NPK az állami és önkormányzati fenntartású köznevelési intézményekben pedagógus munkakörben, közalkalmazottként foglalkoztatottak önkormányzattal rendelkező köztestülete. Június 14-én tartotta alakuló ülést Budapesten, ahol a 125 tagú küldöttgyűlés – mint legfőbb döntéshozó szerv – elfogadta az alapszabályt, és megválasztotta a tisztségviselőket.

A Nemzeti Pedagógus Kar egy **138 ezer tagot számláló szervezet**. Fő feladataként ellenőrzi a közösségi szolgálat szervezését, működteti az ehhez kapcsolódó tanácsadó és információs rendszert, véleményezési és javaslattevési jogot gyakorol a köznevelést és pedagógusképzést érintő jogszabályok megalkotása és módosítása során. Megalkotja alapszabályát, a pedagógusok etikai kódexét, mely dokumentumok a Kar működésének jogi kereteit biztosítják. A Kar augusztusban **két fontos rendezvényt** tartott: 5-én az elnökségi ülést, 23-án a rendkívüli küldöttgyűlést, amelyen alapszabályát módosította. Ezzel párhuzamosan elkezdődik a megyei küldöttgyűlések megalakítása, elnökeik megválasztása és a szakmai tagozatok szervezése.

www.nemzetipedkar.hu

JAVASLATOK ÉS KEZDEMÉNYEZÉSEK

– Miért tartja fontosnak, hogy megalakult az NPK?

– Azt a vágyat, hogy jó lenne a pedagógusok számára egy olyan szervezet, amelyet komolyan vesz a mindenkori kormányzat, szerintem nagy várakozás övezi most is. A Pedagógus Kar sikerének szerintem két kulcsa lesz. Az egyik az, hogy mennyire tudjuk aktivizálni a tagságot, mennyire fognak előjönni azok a vélemények, amelyek egyébként tanári szobákban, kirándulásokon elhangzanak. Mennyire tudjuk ezeket összegyűjteni, és nagyjából egységessé formálni, hiszen az illúzió, hogy mindenki ugyanazt gondolja a dolgokról. Másfelől pedig nincs okom feltételezni mást, mint hogy komolyan veszi ezeket a javaslatokat az oktatást irányító kormányzat, az államtitkárság. Nem is vállaltam volna az elnöki tisztséget, ha nem így gondolnám. Nyilván egy óvoda- vagy iskolapedagógus másképp látja a dolgokat, mint egy középvezető, és megint másképp látszanak a dolgok az intézményfenntartó központból vagy az oktatási hivatalból, az államtitkárságról. Nekünk is bele kell látnunk az ő fejükbe, és mi is azt szeretnénk, ha ők tudnák azt, mi hogyan gondolkodunk. Így kell kialakítani egy olyan környezetet az oktatás számára, ami a lehető leghatékonyabb tud lenni.

– A Nemzeti Pedagógus Kart milyen más jelenlegi vagy múltbeli szervezetekhez hasonlítaná?

– Nem szeretném hasonlítani más szervezetekhez, inkább azt mondanám el, milyen lehetőségeket látok. A törvények alkotásakor, módosításakor a véleményünket kötelezően ki kell kérni, és az ágazathoz kapcsolódó minden kérdésben javaslatot tehetünk. Deklaráltan ilyen jogosítványai eddig nem voltak egyetlen pedagógus-

szervezetnek sem. Sok jó szándékú, régen megalakult, tekintélyes pedagógusszervezet volt és van, jobban és kevésbé ismertek, amelyek a pedagógusok egy-egy részét tudták képviselni. Jó eredményeket is tudtak elérni, de ilyen erős felhatalmazásuk nem volt. Ez most nagy lehetőség. A másik fő feladatunk a pedagógus-szakma presztízsének növelése. A pedagógiai értékeket is védeni kell. Sok olyan változás volt az oktatásban a nyolcvanas évek vége óta, ami időről időre támadások kersztűzébe került. Ilyen a hat- és nyolcévolyamos gimnáziumok helyzete, a kéttannyelvűség, a nyelvi előkészítők. Ezekről véleményt kell mondanunk.

- Azt nyilatkozta, hogy „a pedagógusok mondják meg, mik a gondok”. E szerint szeretne dolgozni?

- Két irányt látok itt is. Az egyik, ami mindig is természetes volt, hogy vannak olyan kezdeményezések, amelyek pedagógusközösségektől indulnak el. Ezek most sokkal jobban kezelhetők lesznek. Ha eddig valamiért aláírásgyűjtés kezdődött, arra nem volt kötelező válaszolni. Ezentúl az ilyen kezdeményezések az elnökségnek továbbbíthatók, így hivatalossá tehetőek. A másik út az, ha egy témában javaslatot kell tennünk vagy az elnökségben különböző információk alapján felmerülnek olyan dolgok, amikről véleményt kell mondanunk, akkor szeretnénk megszondáztatni a pedagógusokat, kikérni a véleményüket.

AZ ELŐTTÜNK ÁLLÓ FELADATOK

- Mit tart az NPK elnökeként elsődleges teendőjének?

- Egyértelműen a szervezet kiépítése a feladat. Fel kell állni a területi vezetőségeknek, meg kell szervezni azt a tizenhat tagozatot, amit a törvény is kijelöl számunkra; a vezetői, az óvodai, a tantárgyakhoz kapcsolódó tagozatokat. Azért, hogy foglalozni lehessen azokkal a problémákkal, amik most is esetlegesen megvannak.

- Más pedagógusszervezetekkel van szándékuk kapcsolatot kialakítani?

- A jogszabály szerint stratégiai partneri megállapodást köthetünk más fenntartó intézményeiben dolgozó pedagógusok hasonló feladatokat ellátó szervezeteivel. Erre vonatkozóan érkezett már az NPK-hoz megkeresés a Magyarországi Református és a Magyarországi Evangélikus Egyháztól is mint intézményfenntartótól. Természetesen együttműködésre törekszünk a pedagógus civil szervezetekkel, szakszervezetekkel is. Lehet, hogy egyik-másik harcosabban vagy más formában kíván hozzájárulni az oktatás helyzetéhez, de azt nem kérdőjelezném meg egyik esetében sem, hogy a dolgait azért teszi, hogy jobb legyen az oktatás állapota. A Nemzeti Pedagógus Kar nagy szervezet, kapkodni biztos nem fogunk. Nem harcolni, követelőzni szeretnénk, hanem javaslatokat tenni, együttműködni, úgy elérni a céljainkat, hogy az ígéretek betarthatóak legyenek minden fél számára. A békésebb megoldások talán lassabbak, de ezekben hiszek. Minden kollégám véleményét szeretem hallani, ezért arra is nyitott vagyok, hogy más szervezetekkel beszéljünk,

A Révai szerencsége

„Annyira jól éreztem magam a középiskolámban, hogy titkos tervem volt, ha lehetőség van rá, visszatérek oda tanárként. Diákként megszerettem az iskolai közeget, azt a fajta együttműködést, amit átélhettem, mert éreztem, tanáraim valóban hozzá szeretnének járulni ahhoz, hogy kinyíljon előttem a világ, minél több dolgot ismerhessek meg, és azok alapján jól tudjak pályát választani. Ezért tizenhét évesen azt gondoltam, nem a műszaki, hanem a tanári pályán indulok el. Nem csalódtam. Folyamatosan része lehetek egy közösségépítő folyamatnak, részese mindannak, amit egy közösségtől kaphat az ember.

Azt tartom a legfontosabbnak igazgatóként, hogy megteremtsem a nyugodt hátteret, légkört, és a kollégák jó hangulatban mehessenek be a tanórákra, jó hangulatú tanári szobába jöhessenek vissza. Fontos, hogy úgy végezhesék munkájukat, hogy a lehető legtöbbet tudják kihozni az egyénekből és a közösségekből is. Tanárként azt tartom a legfontosabbnak, hogy át tudjam adni azokat a szakmai és életérzésbeli dolgokat, amelyekről azt gondolom, fontosak. Nem kell szégyellni a tévedéseket se, nem kell a tanárnak magára erőltetnie olyasmit, ami nem illik személyiségéhez. Ha őszintének látszik az ember, ha önmagát tudja adni, akkor mindig hiteles lesz.

Én nagyon közvetlen vagyok. Azt gondolom, a részvétellel a diákok humoros filmjeiben, egy iskolai udvaron szervezett táncban hozzátartozik a közösségi élethez. Ha az ember valamilyen módon kapcsolódik egy közösséghez és nem elefántcsonttoronyba húzódik mint igazgató, akkor sokkal könnyebben megvalósíthatja az elképzeléseit, amikor már komolyabb dolgokról van szó. Sokkal inkább el fogják fogadni a véleményemet, a javaslataimat.

A Révaiban reményeim szerint olyan kiegyensúlyozott, nyugodt munka folyik a tanév során, amit én a legalkotóbb jellegűnek gondolok. Az a nagy szerencsége az iskolának és nekem is, hogy a kollégák szeretnek itt dolgozni. Mivel a gyerekek alapvetően tanulni szeretnének, olyan munkát végezhetnek, amit elképzelték, amikor tanárokká váltak.”

meggyőzzük egymást, közös utakat találjunk, hogy az oktatásügy hatékonyabban működjön.

- Megbízása két évre szól. Mit szeretne ezalatt elérni?

- Két év az oktatásban nem sok idő, hiszen a gyerekek nyolc-tizenkét évet eltöltenek az általános és a középiskolákban. Azt szeretném elérni, hogy kiépüljön az országos hálózat, ami jól közvetíti a véleményeket az egyes pedagógusoktól az elnökséghez és a központból az iskolákhoz. S azt is, hogy kialakuljon a tagokban a bizalom, ami szükséges ahhoz, hogy az elnökség jól végezhesse a munkáját, képviselni tudja véleményeiket. Ha csak az megvalósul, hogy nyugodt szívvel mondhatom néhány javaslatunknál, „ez a pedagógusok véleménye”, akkor nagyon elégedett leszek.

Friss hírek a kísérleti

Szeptembertől **27 kísérleti tankönyv, 21 db munkafüzet és 2 db szöveggyűjtemény**, tehát összesen 50 könyv (62 kötet) jelenik meg az általános iskolák 1., 2., 5., 6., valamint a középiskolák 9., 10. évfolyamai számára. Az Emberi Erőforrások Minisztériuma megbízásából a kísérleti tankönyvek és taneszközök elkészítését az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet (OFI) végezte. A kísérleti tankönyveket ősztől 126 iskola és 966 – erre a feladatra önként jelentkező – pedagógus fogja úgy használni, hogy dokumentált tapasztalataik beépülhessenek majd a fejlesztés további folyamatába. A tankönyvek nyomdai munkálatai július végén befejeződtek, a kötetek a Könyvtárellátó (KELLO) raktáraiból jutottak el az iskolákba. A kísérleti tankönyvek fejlesztésénél hangsúlyos a tudományos és tanárképző intézmények (egyetemek), valamint a gyakorló pedagógusok osztálytermi tapasztalatainak felhasználása is. Az új taneszközök a korszerű, tanulóközpontú oktatási elvre épülnek, és a diákok kompetenciáinak fejlesztésére fókuszálnak. A megújuló tankönyvek sokszínűek, számos pedagógiai módszert vonultatnak fel, és a legkorszerűbb pedagógiai metodikák felhasználásával készülnek.

Az új tankönyvek augusztus 5-étől teljes terjedelmükben elérhetőek az OFI honlapján (www.ofi.hu), így a pedagógusok, diákok és szülők egy hónappal az iskolakezdés előtt már megismerkedhettek az új taneszközökkel.

A kísérleti tankönyvek tankönyvvé nyilvánításával kapcsolatban meghatározó elvi újítás – amelyre korábban ekkora körben nem volt példa –, hogy **a majdani végső változatok** elkészítése a pedagógusok, diákok és szülők véleményeinek figyelembevételével történik. Ezért nevezi a jogszabály ezen könyveket kísérleti tankönyveknek. Az ilyen, kipróbálás alapuló fejlesztésre a piaci alapú tankönyvellátás korábban nem adott lehetőséget.

A kísérleti tankönyvek széleskörű kipróbálása az idei tanévben 1501 intézményben, és közel ugyanennyi pe-

dagógus részvételével történik. Ez a minőségbiztosítási eljárás garanciát ad arra, hogy a végleges tankönyvek színvonala minden korábbi fejlesztést felülmúljon.

...

Mind a tankönyvek, mind a hozzájuk kapcsolódó digitális oktatási tananyagok és kiegészítő feladatok elérhetőek lesznek a Nemzeti Közoktatási Portálon is – mondta el Kaposi József, az OFI főigazgatója július 28-án egy sajtóbeszélgetés keretében, a budapesti Petőfi Irodalmi Múzeumban. A tankönyvekből egy évig fognak tanítani, majd a könyveket a beérkező észrevételek alapján átdolgozzák, fejlesztik. Közel ezer pedagógus véleményezi majd ezen kiadványokat, akik önként vállalták ezt a munkát. 2018-ra ölt végleges formát minden tankönyv az összes évfolyamon, amit a tankönyvek új generációjának hívunk – tette hozzá a főigazgató. A megújuló tankönyvek számos olyan módszertani újdonsággal rendelkeznek, melyek interaktivitásra buzdítanak, és jobban motiválják a diákot a tanulásra.

Kojanitz László, az OFI szakmai vezetője elmondta, hogy a tankönyvek szövegeiben az egyik legfontosabb szempont a közérthetőség volt, ezért figyelembe vették a korosztályokra jellemző szókincset és szövegértési szintet. A tankönyvek felépítése és a digitális tananyagok tanulóközpontúak, minden egyes téma után interaktív feladatok következnek, amelyekkel azonnal tesztelhető a megszerzett tudás. Az új kísérleti tankönyvek fejlesztésénél nemcsak a gyerekek tanulási motivációjának erősítése volt a cél, ugyanis a könyvek a pedagógusoknak is segítséget nyújtanak a tanórák felépítéséhez. Az **egyik legfontosabb módszertani újítás** például az anyanyelv és irodalom tankönyvekben az volt, hogy a klasszikus szerzők mellett kortárs szerzők művein, sőt mozifilmek elemzésén keresztül ismertetik és szerettetik meg az adott korosztállyal a klasszikus műveket.

Németh György tanszékvezető egyetemi tanár egyike a tankönyvszerzőknek, ő a történelemkönyvek meg-

A tankönyvek a 450 éves Alföldi Nyomdában készültek

Rétvári Bence, Kósa Lajos és Czunyiné dr. Bertalan Judit a frissen elkészült tankönyvekkel

tankönyvekről

Szöveg: **Indri Dániel**
Fotók: Indri Dániel, Pálfi Erika

írásában vett részt. Mint elmondta, a korábban általa olvasott tankönyvek hemzsegték a hibáktól, amiket a mostani fejlesztés során kijavítottak, és a jövőben folyamatosan felülvizsgálják.

...

A debreceni Alföldi Nyomdában mutatták be a futószalagról utolsóként legördülő megújuló tankönyveket július 29-én.

Czunyiné dr. Bertalan Judit köznevelésért felelős államtitkár az üzembejárást követő sajtótájékoztatón elmondta, hogy a könyvek **minden korábbinál alacsonyabb áron** kerülnek az iskolákba, többségét önköltségi áron (kötetenként kb. 350-400 Ft), a szakiskolai kísérleti közismereti tankönyveket pedig térítésmentesen biztosítja az OFI a diákoknak. Ezért az összegért – a korábbi sokszereplős tankönyvpiaccal ellentétben – a szülők számára megfizethető, minőségben és tartalmilag tekintve is tartós tankönyvet kapnak a diákok. Hozzátette, ezzel a tankönyvsorozattal már 1,5 milliárd forint megtakarítást ért el a tankönyvellátás, amiből egymilliárd forint az államnál jelentkezik, félmilliárd pedig a családok pénztárcájában marad. A köznevelési rendszer átalakításának egyik fontos eleme volt, hogy Magyarország bármelyik részén születendő gyermek lehetőséget kapjon a tudásával érvényesülni. Ehhez egységes tartalmi szempontok és minőségi tankönyvek szükségesek – tette hozzá az államtitkár. Rétvári Bence, az Emberi Erőforrások Minisztériumának miniszterhelyettese hangsúlyozta, hogy a megújuló tankönyvek **tartós technológiával** készülnek, így a család több tagját, generációját is kiszolgálhatják.

Kósa Lajos, Debrecen polgármestere szerint a gyerekek esélyegyenlőségét az új típusú tankönyvellátás és a megújuló tankönyvek jobban szolgálják. Kaposi József, az OFI főigazgatója elmondta, hogy a megújuló taneszközök mindegyike megállná a helyét a többi, piacon lévő tankönyvvel szemben. Ez azzal magyarázható, hogy egyrészt számos kiváló szerzőt és szerkesztőt

1-2. évfolyamon a magyar, matematika és környezetismeret, 5. és 6. évfolyamon a magyar, matematika, természetismeret, történelem és erkölcsstan, míg 9-10. évfolyamon a magyar, matematika, történelem tantárgyak kísérleti tankönyvei, továbbá a hozzájuk tartozó feladatgyűjtemények és munkafüzetek újultak meg.

A papíralapú tankönyvek fejlesztésével párhuzamosan kiépül a **Nemzeti Közoktatási Portál** is. E nagy kapacitású, és könnyen hozzáférhető digitális felület interaktív eszközökkel fokozza a tanulási kedvet, továbbá a tanórák alkalmával a pedagógusok változatos ismeretforrásokat mutathatnak be a diákoknak. Ez arra is lehetőséget ad majd, hogy személyre szabott feladatokon keresztül, differenciáltan segítsék az értelmes tanulást, valamint megbízható visszajelzést adjanak a tanulók egyéni teljesítményéről.

A fejlesztés fontos része a pedagógusok felkészítése a kísérleti tankönyvek használatára, így 2014 júniusában közel 2000 tanár kapott országsszerte tájékoztatást az új kiadványok tartalmi felépítéséről és módszertanáról. A pedagógusok felkészítése augusztusban folytatódik, és a tanév során folyamatosan tart.

kértek fel, másrészt rengeteg korábbi tapasztalatot sikerült felhasználni. Az államilag irányított tankönyvfejlesztés **garantálja a kerettantervi fejlesztési célok és tartalmak intelligens módon történő megjelenését**, továbbá a tudományos műhelyek (pl. egyetemek) és a kulturális közintézmények (pl. múzeumok, levéltárak) aktív bevonásának lehetőségét is.

György Géza, az Alföldi Nyomda vezérigazgatója közölte: az elmúlt nyolc-tíz hétben több mint négy milliárd darab, száz kamionnyi tankönyvet állítottak elő, aminek a negyedét az OFI által megrendelt megújuló tankönyvek tették ki.

A Nemzeti Közoktatási Portálon is elérhetőek lesznek a tankönyvek – mondta Kaposi József

Rendkívüli érdeklődés kísérte a regionális tájékoztatókat

Látható a láthatatlan | GEOMATECH

Új utak a matematika és a természettudományok oktatásában

Szöveg: Babarczy Veronika | Fotó: Oláh Gergely Máté

Nem távoli vízió, hanem közeli valóság, hogy a sokak számára nehéz tárgyak oktatásában forradalmi változások várhatók. A matematika és a természettudományok oktatásában élményszerű, kísérletező, felfedeztető órákra lehet számítani a GEOMATECH projekt digitális tananyagai használatával, ráadásul a hagyományos intézményi keretekben megvalósíthatóan. Ezekről **Mészáros Lászlót**, a BKF Kommunikációs Alapítvány kuratóriumi elnökét, a GEOMATECH projektmenedzserét kérdeztük.

➤ – A GEOMATECH projekt fő küldetése matematikai és természettudományos digitális tananyagok fejlesztése. Mit érdemes a programról tudni?

– A projekt keretében, a Nemzeti alaptantervet változtatlan alapként megtartva, a matematika és a természettudományos tárgyak oktatására digitális tananyagokat hozunk létre, amelyek mind a tanár, mind a diák számára hozzáférhetőek lesznek. A program hosszú távú célja, hogy a fiatalok megszeressék ezeket a tantárgyakat, észrevétlenül rávegyük a gyereket arra, hogy óra után is gondolkozzon az ott elhangzottakon, és hazafelé a buszon még vegye elő az okostelefonját, „játsszon egy kicsit matematikát”. Sokszor hallani szülőktől: „nem baj, ha nem vagy jó matekból, én sem voltam az”. Szerintem ez a hozzáállás rossz, hiszen a világban minden matematikai összefüggésekre vezethető vissza, és a logikus gondolkodás alapja is a természettudományos gondolkodás. Aki ezeket a szabályszerűségeket nem érti, nem tudja elintézni az egyszerű, mindennapi ügyeit, átlátni akár egy hivatali folyamatot. Tapasztaljuk, hogy a természettudományok népszerűsége nem túlságosan magas. Az a célunk, hogy bemutassuk, lehet őket máshogyan, játékosan, élményszerűen is oktatni. A pedagógusnak természetesen továbbra is megmarad a lehetősége a hagyományos tankönyvből, az általa ismert és használt módszertannal oktatni, például a matematikai összefüggéseket, mi pedig adunk hozzá egy új eszközkészletet, amivel még érdekesebbé teheti a tanórákat. Ha a diákok 15%-ának az érdeklődését fel tudjuk kelteni, már hatalmasat léptünk előre.

– Milyen nemzetközi és hazai előzménye van a projektnek?

– A BKF először a GeoGebra nevű szoftverrel került kapcsolatba, amikor úgy két éve megismertük ennek a matematikai feladatok vizualizációjára alkalmas szoftvernek és a köré épült nemzetközi közösségnek az egyik szülőatyját, Lavicza Zsoltot. Ő a projektben való fontos munkája mellett Cambridge-ben tanít oktatáskutatás-módszertant. Több mint tíz évvel ezelőtt találkozott egy tehetséges és ambiciózus osztrák fiatalemberrel, Markus Hohenwarterrel, aki akkor éppen a diplomadolgozatát készítette. Eszerint azért tanuljuk nehezen a matematikát, mert csak absztrakt térben nyilvánul meg, nem a fizikai valóságban. Az absztrakció képessége az általános iskola alsó tagozatában alakul ki, ezért a kisgyerekek nehezen kezelik a matematikai problémákat. Viszont, ha ezeket megjelenítjük, és láthatóvá tesszük a matematikai összefüggéseket, gyorsabb a megértés. Markus Hohenwarter készített egy szoftvert, ez a GeoGebra, amely mára igen messzire jutott, hiszen 190 országban van már jelen. Maga a szoftver szabad elérésű a felhasználók számára, és hatalmas nemzetközi szakmai közösség szerveződött köré. Erre a szoftverre és a mögötte álló nemzetközi tapasztalatra épül a GEOMATECH projekt. Már a tervezéskor tudtuk, hogy a siker érdekében egységbe kell fognunk azokat a hazai kezdeményezéseket, amelyek szakmai műhelyként valaha a matematikai és a természettudományos oktatás megújulásán dolgoztak. Az egyetemek, a szakminisztérium, a szakmai szervezetek lelkesedés-

A GEOMATECH projektről számokban:

- 6, a projekt során kifejlesztett, akkreditált pedagógusképzés, tudományterületenkénti és korcsoportonkénti bontásban.
- 2400, a projekt során kifejlesztett, akkreditált továbbképzésekbe bevont pedagógus.
- 800, a pedagógus-továbbképzési programba bevont intézmény, amelyek kiválasztása tükrözi a magyar oktatási rendszer sajátosságait, mind területi eloszlás, mind intézménytípus tekintetében.
- 1800, a projekt során létrehozott matematikai és természettudományi területhez kapcsolódó, Nat konform, digitális tananyagegység, ebből 1200 matematikai, 600 természettudományos.
- 2014 júniusában lezárult a GEOMATECH tanulmányi verseny első fordulója, amelyre összesen 200 csapat regisztrált 100 tanár támogatásával, 42 városból, 77 iskolából.

2014 őszén indulnak az ingyenes pedagógus-továbbképzések a fővárosban és a legfontosabb regionális központokban, amelyekre folyamatosan lehet jelentkezni, a kozosseg@geomatech.hu e-mailcímen. További információ: www.geomatech.hu és <https://www.facebook.com/geomatech>

A GeoGebra szoftverről

Világszerte mintegy huszonhat millióan használják a programot, több mint 135 országban, 62 nyelven készültek hozzá tankönyvek. Közösségi oldalak, virtuális iskolák indultak, sőt, saját információs csatorna is létrejött, geogebraTube néven. A szoftvernek Latin-Amerikában, Spanyolországban, Ázsiában és Afrikában is komoly felhasználói bázisa van.

sel és nyitottan fogadták a felvetésünket. Ugyanezt a pozitív hozzáállást tapasztaljuk legfőbb célcsoportunk, az általános és középiskolák, valamint az ott oktató pedagógusok részéről is. A GEOMATECH-ben lehetőséget látnak arra, hogy megváltozzon a természettudományokhoz való viszony, hogy kedvvel tanuljanak a gyerekek, és így nagyobb ambícióval tanítson a tanár is. Az általunk használt és fejlesztett eszközök nagyon jók, nagyon huszonegyedik századiak, hiszen okostelefonon vagy tableten is elérhetők, és platform-függetlenek. Ugyanakkor jól alkalmazhatók interaktív táblán vagy projektor és számítógép használatával is. Ezek az eszközök egy számukra ismerős környezetben biztosítanak kísérletezési lehetőséget a gyerekeknek, hogy felfedezhessék a fizikát, kémiát vagy akár a matematikát.

– Országos szinten dolgoznak a projekt megismertetésén?

– Igen, igyekszünk folyamatosan tájékoztatást adni a médiumokon keresztül. Emellett aktívan részt veszünk rendezvényeken, és magunk is szervezünk konferenciákat, workshopokat, sőt, hamarosan regionális központjaink, képzéseink is lesznek.

– **A tervek szerint 22 hónap alatt 800 intézményt kívánnak bevonni a pedagógus-továbbképzési programba, így 2015 szeptemberére 2400-an lesznek, akik már használhatják a tanórákon ezeket a digitális tananyagokat. Elég lesz az idő?**

– Nagyon bízunk abban, hogy igen, hiszen maga a GeoGebra nem ismeretlen Magyarországon, eddig is volt hazai közössége. Elsőként trénereket képzünk ki, akik országszerte oktatják a pedagógusokat ingyenes tovább-

képzéseinken. A projekt zárásáig legalább 2400 pedagógust szeretnénk megismertetni a programmal, így 2015-re minden negyedik iskolában ott lehet a GEOMATECH, elérve azt a kritikus tömeget, amely már valódi változást indíthat el. Azt látni kell, hogy bármilyen módszertan meghonosítása csak a tanárok bevonásával, aktív közreműködésével és támogatásával történhet.

– Milyen szempontok alapján választják ki a program első felhasználóit?

– Első körben azokat a közintézményeket keressük meg, akik feltételezésünk szerint nyitottak az újra – ők azok, akik a különböző közoktatási rangsorokban előrébb helyezkednek el. Az ottani pedagógusok lehetnek az első tagjai annak a rendkívül aktív tanári közösségnek, amelynek a megszervezése is célja a GEOMATECH projektnek. Ez a szakmai közösség, amelynek a létrehozásán most dolgozunk, ezekből az innovatív iskolákból áll, de természetesen bárki számára nyitott a csatlakozás lehetősége.

– A projektben kiemelt hangsúlyt kapnak a hátrányos helyzetű térségek, intézménytípusok. Miként?

– A GEOMATECH projekt fontos vállalása, hogy fejlesztéseit, képzéseit az országban a lehető legtöbb helyen, valamennyi iskolatípusba eljuttassa, így a hátrányos helyzetű térségekben tanuló diákokhoz is. Megismertük a Komplex Instrukciós Programot (KIP), és láttuk a sikerességét. Úgy ítéltük meg, hogy az összegyűjtött szakmai, módszertani anyagunk – arról, miként lehet a XXI. században oktatni és fejleszteni – majdnem ugyanazokat az alapelveket tűzte ki céljaul,

Látható a láthatatlan | GEOMATECH

mint ez a módszer, amely a csoportmunkát, az önállóságot, az érdeklődés felkeltését, a kommunikációs képesség és az önbizalom növelését helyezi a középpontba. Ezzel a vállalással arra szeretnénk felhívni a figyelmet, hogy a GEOMATECH eszközeivel azokat a diákokat is eredményesen lehet segíteni, akik elmaradnak az átlagtól. A KIP szakértőivel együttműködve olyan elektronikus tananyagokat is fejlesztünk, amelyek kifejezetten jól használhatók az ő számukra is.

– A gyakorlatban hogy kell elképzelnünk a GEOMATECH alkalmazását?

– A képzéseken bemutatjuk a pedagógusoknak, hogy a Nemzeti alaptanterv szerint haladva, a meglévő tankönyveket használva, melyik témakörhöz melyik GEOMATECH tananyagot érdemes használni illusztrációként. Nagy előnye a kezdeményezésnek, hogy az itt elkészülő tananyagegységek különböző továbblépési utakat hordoznak magukban. Ha például egy diák a kör után a gömbbel is szeretne foglalkozni, megteheti, akár maga is kísérletezhet vele. Ha pedig már érti azt, miként illeszkedik egymásba két gömb, megnézhet akár egy hidrogénatomot is, innentől pedig csak egy „kattintás” a vízmolekula, vagy az atomszerkezet megértése.

– Nem gond, ha a diák előbbre tart majd, mint a tanár?

– Azok számára, akik lassabban haladnak, megpróbálunk lehetőséget biztosítani az egyszerűsített megközelítésre, aki „fölfelé lóg ki a sorból”, annak pedig inspirációt adunk arra, hogy haladjon a saját útján, tanuljon a saját tempójában.

– Több országban az alaptanterv része a GeoGebra. Mi nem tartunk itt, mégis merészen szerepel a terveikben egy magyarországi nemzetközi koordinációs központ megteremtése.

– Valóban, sok helyen a kormányok is támogatják a programot, és világszerte nagyon népszerű. De olyan irányított szakmai program, ahol a GeoGebra az alapoktatáshoz illeszkedik, nincs még sehol, ezzel a fejlesztéssel abszolút élvonalban vagyunk. Abban reménykedünk, hogy ha minden a terveink szerint alakul, ez a projekt egy nemzetközi modell lehet. Ezért is fordítunk nagy energiát a mérhetőségére, végzünk kutatásokat és indítunk pilot projekteket is. Mert ha tudományos módszerekkel mérve, objektív eredményeink alapján leszünk sikeresek, akkor megszülethet egy újabb magyar modell, ami továbbadható. Nagyon érdekes, hogy mi, magyarok nem mindig állunk jól önbizalom terén. Pedig, ha megnézzük, hogy az elmúlt 60 évben mit adtunk a világnak csak a matematika oktatásában, akkor nagyon büszkék lehetünk magunkra!

Hét évet tanított középiskolában, az utóbbi három évben egyetemi szinten vesz részt matematikatanárok képzésében. Emellett a GeoGebra szoftverrel járta a világot **Koren Balázs**, a GEOMATECH partneriskolahálózat vezetője. Módszertant tanított, valamint azt, miként lehet az új eszközt az adott ország iskolai oktatásában alkalmazni.

– Mi az újdonsága, miben segít majd a digitális tananyag a matematikatanításban?

– A diákoknak legtöbbször az jelent nehézséget, hogy nem „látják”, nem tudják elképzelni a feladatot. Hiába ismerik a háttéranyagot, ami a megoldáshoz szükséges, így sem tudják azt megoldani. Ha a tanár láttatni tudja a problémát, akkor már világos a feladat. A GEOMATECH alkalmazásokat úgy kell elképzelni, mint egy szertárban előkészített kísérletet, csak mi ezt digitálisan tesszük. Érdemes leszögezni, hogy miközben az a cél, hogy a nehezen érthető tantárgyak könnyen befogadhatók legyenek, a tanárt nem tudjuk és nem is akarjuk helyettesíteni; ezután sem a számítógép tanítja majd a diákokat.

– Otthoni munkához is használható?

– Igen. A szoftver akár úgy is „közreműködik”, hogy számolja a feladatokra adott jó válaszokat, és akár úgy is, hogy rossz válasz esetén segítséget nyújt. Az interneten mindenki számára ingyenesen elérhetőek lesznek az anyagok. Ha a portált tanárként felkeresi valaki, nemcsak a tananyagot látja, hanem lehetséges kérdéseket, amelyek az adott tananyagnál felmerülhetnek, valamint előzetes tudásanyagot, továbblépési lehetőségeket. A diák az adott tananyaghoz szükséges előzetes ismereteket találja meg itt. Például a koszinusztétel gyakorlófeladata esetén előismeretként megjelenik, hogy mi a koszinusz. Ha a diák esetleg nem ismeri, vagy nem

GEOMATECH

biztos a tudásában, lehetősége van rá, hogy megtanulja, átismételje az anyagot. Így egyfelől haladhat a saját tempójában, másfelől további előny, hogy befoltozhatja az esetleges lyukakat, azaz gyakorolhatja, amit korábban esetleg nem értett meg.

– Hány éves kortól működik ez ilyen formában?

– A kisebbekkel a szülők tanulnak, akik használhatják a programot akár „diákként” is. Gyakorló szülőként hasznosnak tartom, ha látom, honnan hova tartanak a tananyagban. Az egyik legnagyobb tanári és szülői kihívás, hogy a feladatot az adott korosztálynak megfelelő eszköztárral kell tudnom megoldani. A GEOMATECH ebben a szülőnek is sokat segít.

– Az anyagokat gyerekek is kipróbálták már?

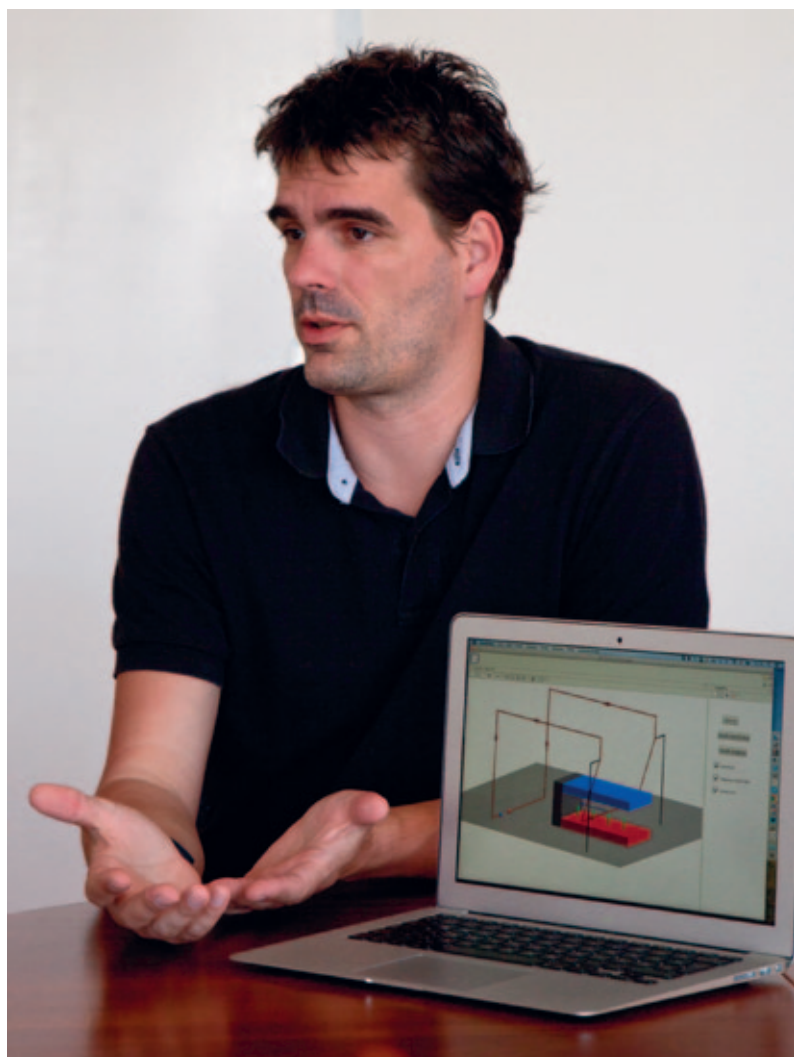
– A tananyagokat idén ősztől több mint 400 órában próbáljuk ki tanárokkal és diákokkal, a visszajelzések pedig majd beépülnek a fejlesztési folyamatba. Azonban azt is látni kell, hogy nem a nulláról indulunk, hisz a GeoGebra egy jó tíz éves szoftver, és eddig is jelen volt az oktatásban. Ez egy nagyon egyszerű eszköz, de a tanárnak tudnia kell használni. Egyelőre nagy az érdeklődés a beharangozó nyomán, bízunk benne, hogy sokan szeretnék majd megismerni, használni.

– Tervezik bevonni a diákságot mobiltelefonos fizikai kísérletekbe. Miként?

– Az okostelefon – amivel egyre több diák rendelkezik – nagyon jól alkalmazható az oktatásban. Van benne például gyorsulásmérő, amit a diákok általában csak játékokhoz használnak. Ennek kapcsán olyan feladatot is adhatunk, hogy mérjék meg egy lift gyorsulását, vagy találják meg, melyik a leggyorsabb mozgólépcső a legközelebbi bevásárlóközpontban. Saját óráimon trigonometria témakörben használtam: az iskola épületének magasságát mértük meg egy alkalmazás segítségével, majd összehasonlítottuk az így kapott eredményt a korábban kiszámítottal. Ide tartozhatnak például a mágneses iránytűs kísérletek is, és még sorolhatnám. A telefonáláson és játékprogramokon túl sok mindenre alkalmasak ezek az eszközök, és nagymértékben segíthetik a tanár munkáját, továbbá megszerethetik a diákokkal az órai feladatokat.

– Hogyan zajlik egy tanároknak szervezett workshop?

– A cél az, hogy olyan tudást kapjon az érdeklődő pedagógus, amelyet az óráin azonnal használni tud. A képzés során megismerkedik a GeoGebra szoftverrel, és azzal, miként tudja a már elkészült tananyagokat

saját igényeire szabni, vagy akár hasonlót létrehozni. Ugyancsak megtanulja a GEOMATECH tananyagok használatát – megismeri a tanári segédanyagokat, azt, hogy miként alkalmazhatja azokat a saját óráin. Hatféle képzésünk van (országszerte meghirdetett akkreditált képzések), matematika, illetve természettudomány témakörben és korosztály szerinti bontásban.

– Fontos célkitűzése a programnak a jó gyakorlatok gyűjtése. Ez hogyan történik?

– A GeoGebra szoftver használata több mint 10 éves múltra tekint vissza. A felhasználók kezdettől megosztották a tapasztalataikat a fejlesztőkkel és kollégáikkal. Kutatócsoportunk vizsgálta – és teszi azóta is –, hogyan használják szerte a világban. A mi GEOMATECH programunk célkitűzése, amelyet a kezdetektől szem előtt tartunk: ha már ennyi jó tapasztalat összegyűlt, ezeket próbáljuk meg rendszerezni és használni a munkánkban. Tulajdonképpen az a cél, hogy olyan eszközt adhassunk a tanárok kezébe, amivel még hatékonyabbá válhatnak. Ezáltal jobban ki tudnak bontakozni, változatosabbá tehetik az óráikat, és a diákjaik is motiváltabbak lehetnek.

A cigány Biblia

A fordítás valójában nyelvújítás volt

Szöveg: Sallai Éva | Fotó: Nagy Gábor

A könyvnyomtatás feltalálása óta a Biblia a világ legismertebb és legolvasottabb könyve, az emberi tudás olyan kincseshányója, amelyet több egyház által szentnek tekintett iratok gyűjteményének nevezhetünk. A Bibliát az idők folyamán számos nyelvre lefordították, de a cigányság nyelvére még soha. Magyarországon – a világon először – pótolták e hiányt. A Biblia kultúrtörténeti jelentőségéről és a lovári cigány nyelvre történő fordítás nehézségeiről **dr. Tarjányi Bélával**, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Kara Újszövetségi Tanszékének nyugalmazott professzorával beszélgettünk.

– Hogyan foglalható össze a Biblia kultúrtörténeti szerepe, jelentősége?

– Nem vagyok igazából kultúrtörténész, a Bibliával foglalkozom egyetemista koromtól kezdve, de biblikusként, szentírástudósként is hozzá tudok szólni ahhoz, mi lehet a Biblia kultúrtörténeti szerepe. Meg kell jegyezni, mi, Szentírással foglalkozó szakemberek elsősorban nem ezzel foglalkozunk, hanem a Bibliának az emberek életmódjára, erkölcsére, vallásgyakorlatára vonatkozó területeivel. Ennek ellenére benne élünk abban a kultúrában, amely évszázadok, mondhatni évezredek óta egyrészt létrehozta, majd pedig hordozta a Biblia szövegét, és amely, miután a Biblia elkészült, folyamatosan a hatása alatt állt.

Mit is jelent az, hogy a kultúra létrehozta a Bibliát? Ha visszamegyünk a zsidóság történetében a Krisztus előtti évezredekre, egyértelmű, hogy azok a történetek, amelyeket a Bibliában megfogalmaztak, a zsidóság, az izraeli nép kultúrájának a lecsapódásai. Tudjuk, hogy volt náluk gazdasági élet, művészet, voltak a kultúrának más vonatkozásai is, de az akkori kultúra egyik legsodálatosabb gyümölcse maga a Biblia.

Ugyanezt lehet elmondani a Biblia folytatásáról, az Újszövetségről is. Létezett egy úgynevezett pogány kultúrkörnyezet, amelyben jelen volt a zsidó nép is, egy tömbben Izrael területén, valamint szétszóródva, elsősorban az akkori Római Birodalom területén. Természetesen az a kultúra, amelyet a zsidóság hordozott – beleértve a Bibliát is, amely kultúrájuk közép-pontjában állt –, hatott a környező népekre. Kezdetben maguk a zsidók, vagyis az első keresztény igehirdetők által, később pedig az Ó- és az Újszövetség hirdetése által alakította, formálta a 2000 évvel ezelőtti európai és eurázsiai népek életét, gondolkodását, mert nemcsak a vallás szempontjából jelentett ez óriási változást, hanem a kultúrában, a művészetben is.

Amikor a kereszténység Nagy Konstantin korától uralkodó vallássá vált ezeken a területeken, a kultúra legkiválóbb alkotásai gyakorlatilag a Szentírás hatása alatt születtek, gondoljunk csak a templomokra, a művészetekre és a különböző műalkotásokra. Tehát a római katakombákban a legszebb festmények bibliai ihletésűek. A kereszténység terjedésével ezeknek a népeknek a kultúrájára nagyon termékenyítő hatással volt mindaz, ami a Bibliában le van írva, és amelyet egyre többen, ezrek és ezrek hallottak vasárnapról vasárnapra. Így a bibliai történetek megragadtak bennük, elképzelték, lefestették azokat, tehát nemcsak e szerint éltek, hanem kiemelkedő művészi alkotások is ezek alapján születtek. Amikorra Európa a középkorban kereszténnyé válik, a kulturális alkotások túlnyomó többsége már valamilyen módon a bibliai témákkal kapcsolatos. Ez igaz a templomokra, igaz a szobrászatra, igaz az irodalmi alkotásokra, mert a bibliai történetek egyre több ember számára váltak ismertté, ezeken gondolkodtak, ezeket örökítették meg, tehát a templomokat telefestették bibliai történetekkel, kiállították és jelvényként hordozták a keresztet.

– Milyen ma a Biblia kultúrára gyakorolt hatása, az életben betöltött szerepe nálunk és más nemzeteknél?

– Napjainkra a Bibliának a kultúrára gyakorolt hatása nagymértékben megváltozott, elsősorban ezen a területen, ahol élünk. Úgy is mondhatjuk, hogy ezek szekularizáltak, illetve a vallástól, a vallás alapjaitól távolodó társadalmak, s bár a Bibliát tömegesen nem tartják az életük számára fontosnak, a 18-19-20. század irodalma és művészete, sőt a mindennapi beszédünk is állandóan arra épít.

A Biblia hatásától nem tud szabadulni az emberiség akkor sem, ha tudatosan megtagadja a Bibliát és a vallást, mert akkor is használja a bibliai hasonlatokat, és a legtöbb műalkotásban bibliai esemény ábrázolását látjuk.

Ez nem csak a templomokra jellemző, hiszen előfordult, hogy a házasságkötő termekbe olyan festmények kerültek, amit az „elvtársak” nem vettek jó néven. Vagyis egyszerűen benne van az európai kultúrában mindaz, amit a mi vidékünkön évről évre, hétről hétre hallott a középkorban és az újkorban az emberiség többsége. Más kérdés, hogy ennek a folyamatnak mi lesz a folytatása. Próbálkozunk azzal, hogy a vallási motívumok, a szentírásban szereplő képek, hasonlatok, igazságok, amelyek ott rejtőznek a múltunkban, a gondolkodásunkban és a művészetünkben, ne maradjanak csak kultúrtörténeti emlékek, amelyeket megcsodálunk. Szeretnénk, hogy azok lényegét is értse a mai ember, és felismerje, hogy amit a Biblia alapján a kultúra magába szívott, az azért történt, mert az emberek a Biblia tanításait, elveit alapvetően fontosnak, igaznak és értékesnek tartották.

– A közelmúltban a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat gondozásában, Professzor úr szakmai ellenőrzésével megszületett és megjelent a teljes Bibliának cigány nyelvű, nevezetesen lovári cigány nyelvű fordítása. Ön szerint miért volt erre szükség, és mi lehet majd a cigány nyelvű fordítás megjelenésének a hatása?

– Legelőször talán arról szólnék, hogy a más nyelvű fordításokat alapul véve mi lehet majd a hatása. Tudjuk azt, hogy a könyvnyomtatás megjelenésével, amikor a Bibliát lefordították nemzeti nyelvekre – gondolok itt Luther vagy Károli Gáspár bibliafordítására –, ezek nemcsak a vallást, hanem valójában a nemzeteket szolgálták. A Biblia szövegét anyanyelven olvasva az emberek megtanultak szebben beszélni, gyarapodott a szókincsük, a gondolkodásuk élesedett, mert ez kihívást jelentett. Tehát az irodalmi nyelv megszületése a legtöbb nemzetnél nem független a bibliafordítások megjelenésétől és elterjedésétől.

A cigányság, a roma népesség száma Európában és a világban akár 15 millióra is tehető, Szlovákiában, Romániában, Erdélyben, Magyarországon, Bulgáriában és a Balkánon élnek talán a legtöbben. Történetükből, életmódjukból adódóan sokféle nyelvet beszélnek, mindegyikük cigánynak vallja magát, de van, aki már semmit sem tud az ősi nyelvéből. Például a beások, mivel évszázadok óta románok között éltek, gyakorlatilag az órománt vették át, ma is azt beszéljük. Persze vannak, akik később jöttek, nem nagyon asszimilálódtak, és jobban megőrizték a saját nyelvüket; ezek közé tartoznak a lovári dialektust beszélő cigányok, romák. Mivel az ő nyelvükben található a legtöbb ősi cigány, indiai és szanszkrit eredetű szót, illetve kifejezés, ezért úgy tudom, maga a Cigány Világkongresszus választotta ezt a dialektust a leendő irodalmi nyelvvé, tehát irodalmi nyelvként ezt szeretnék majd használni. Kérdés persze, vajon akarnak-e olvasni, akik még beszéljük ezt a nyelvet, és ha igen, akkor a Bibliát akarják-e olvasni.

– Hogyan sikerült megvalósítani ezt az óriási munkát?

– A fordítás nagyon nagy és keserves, fáradságos munka volt, több szempontból is. Egyrészt anyagi szempontból, mert a Bibliát lefordítani pénzbe kerül, hiszen senkitől sem várhatja az ember, hogy ingyen dolgozzék.

A másik fontos kérdés az volt, vajon szabad-e egyetlen dialektusra lefordítani, hiszen szakmai szempontból egy dialektusnál kellett maradnunk, de mit szólnak majd a többiek? Nehézséget jelentett, hogy a kiválasztott lovári nyelvjárás is viszonylag kevés igazi cigány szót tartalmaz. Például a „gyümölcsre”, a „családra” nincs eredeti szavuk, ők beszédben a magyar „család” szót használják. Ugyanígy az „ország” is egyszerűen csak „hely”, nincs rá más szavuk.

A Bibliát nehéz szókincszegegy nyelvre lefordítani. Egyrészt túl sok körülírást az ember nem nagyon alkalmazhat egy mindennapi használatra szánt szövegben, másrészt nagyon sok olyan dolgot kellett lefordítani, amire nincs kifejezésük. Éppen ezért a fordítás, akár csak a többi nép nyelvére történő bibliafordítás esetében, valójában egy nyelvújítás volt, mivel új szavakat kellett használni.

Magyarországon a cigányság, ha a saját nyelvén beszél, nagyon sok magyar kifejezést használ, de a fordítás készítése során ragaszkodtunk ahhoz, hogy ez ne így legyen, ezért a nem létező kifejezések helyett nemzetközi szavakat próbáltunk használni. Így például a „család” szó helyett a „famíliát” tettük be, a „gyümölcs” helyett a „fructo” szót. Azt próbáltuk elérni, hogy a fordítás vagy inkább nyelvújítás, általánosan elfogadható legyen, ne csak a Magyarországon élők számára. Nos, ilyen nehézségek árán egy vállalkozó szellemű, lovári nyelven jól beszélő kolléga, nevezetesen Vesho Farkas Zoltán elkészítette az egész Biblia fordítását, ami kemény munka volt, hat-nyolc évig dolgozott rajta. Örülök, hogy végül elkészült, és sikerült kiadnunk. Azt hiszem, mindenekelőtt gesztusértéke van annak, hogy Magyarországon a Magyar Katolikus Bibliatársulat lépte meg ezt a nagy horderejű lépést, és tette le a cigányság asztalára a teljes Biblia fordítását, ami egyedülálló és értékes dolog.

– Felmerül a kérdés, mennyire válik majd ismertté a fordítás, és a fordítás segítségével a Biblia üzenete, az életmódra gyakorolt erkölcsi hatása?

– Szerintem ez akkor válna általánosan ismertté, és egyúttal a cigányság nyelvének a megújulását is akkor szolgálná, ha Magyarországon a cigányság minden hé-

”

Nagyon sok múlik a pedagógusokon és a lelkipásztorokon, hogy a cigányság számára ez a meglévő, új ajándék elfogadottá váljon.

”

ten elmenne olyan helyre, legyen az egy templom vagy egy közösség, ahol ebből felolvasnak, és könyv formájában is hazavinnék, olvasgatnák. Sajnos ez manapság nem történik meg. Többek között azért nem, mert a cigányságnál is úgy van, ahogyan a magyarságnál látjuk: ha egyáltalán valamit olvasnak, az nem a Biblia. Szerencsére tudok olyan közösségekről – protestáns és katolikus közösségekről egyaránt –, ahol a lelkipásztor vagy egy lelkes ember foglalkozik azzal, hogy ebből olvassanak a hitoktatás keretében vagy az iskolában, és a cigány származású vagy az ott élő magyar gyermekek esetében is a Biblia szövegét használva igyekeznek a cigányságnak ezt a csodálatos és értékes emléket és kincsét, a nyelvüket a felszínen tartani, bővíteni, gazdagítani. Tehát vannak olyan cigány közösségek, és vannak akadémikusok is, akik igyekeznek elősegíteni azt, hogy szülessen meg a lovári irodalmi nyelv. Vagyis akik számára ez értékes, fontos, azok nagyon örülnek neki, de be kell vallanom, kevesen vannak. Székely János püspök atya a püspöki kar részéről szorgalmazza ennek a bibliafordításnak a használatát, elterjedését, és szeretné a cigány nyelvű temetési szertartást is közreadni. Ő gyakran jár cigány közösségekbe, a szentmiséken cigányul is prédikál és szól az ottaniakhoz. Tehát nagyon sok múlik a pedagógusokon, nagyon sok múlik a lelkipásztorokon, hogy a cigányság számára ezt a meglévő, új ajándékot elfogadottá próbáljuk tenni.

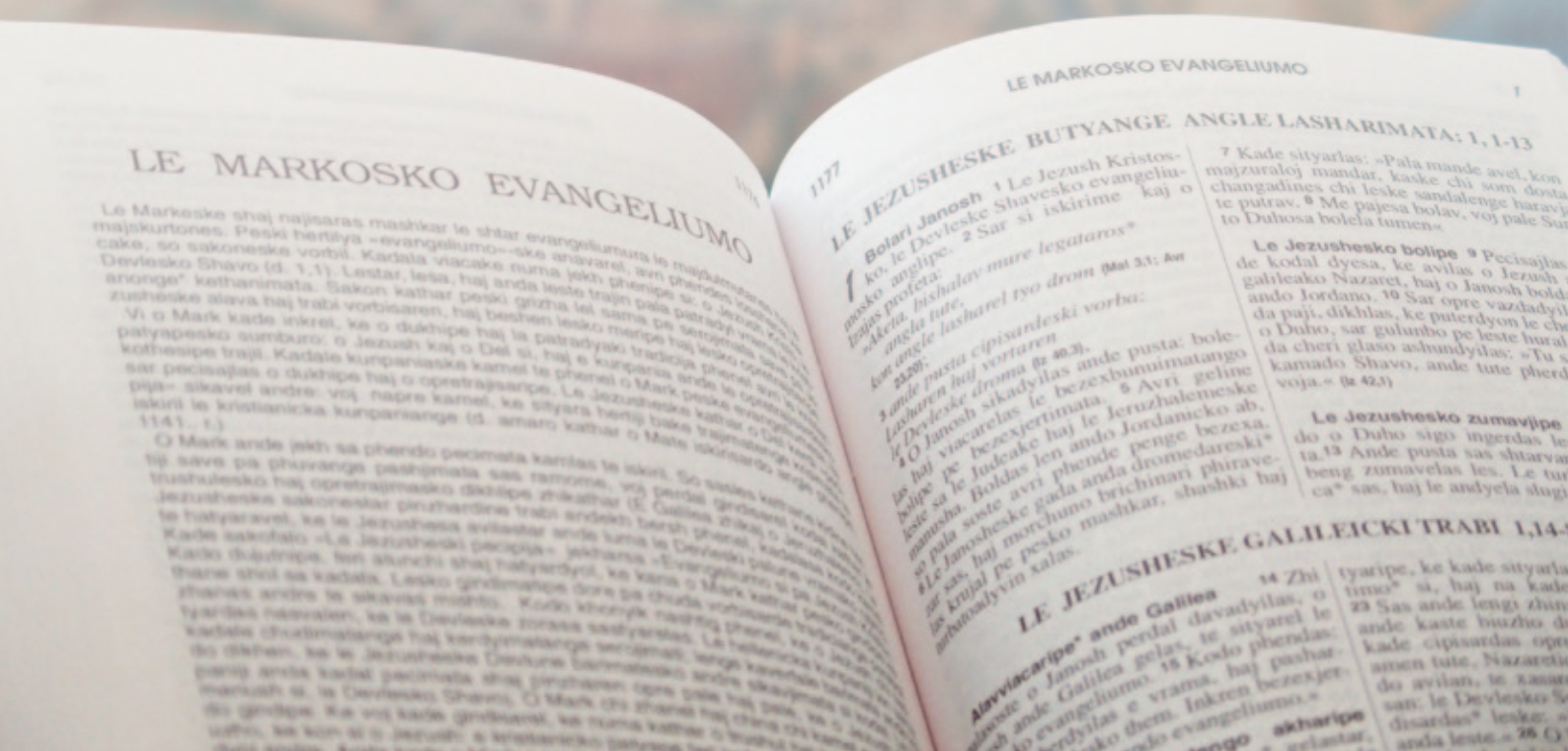
– Professzor úr a beszélgetésünk elején említette, hogy főként bibliamagyarozással foglalkozik. Ön szerint miért lenne fontos olvasmány a ma embere számára a Biblia, vagy az azon való elgondolkodás, annak a magyarázata?

– Idestova 2000 éve született meg végső formájában a Biblia, de azóta sem talált az emberiség ilyen értékálló igazság- és tanácsgyűjteményt arról, hogyan érdemes élni. Ott volt például a római jogalkotás, ott voltak a nagy filozófusok a középkorban, az újkorban... Egyetemistaként megvettem Kanttól *A tiszta ész kritikáját*, de nemigen találtam benne olyat, ami a mindennapjaimat alakíthatná. Ha a Bibliát kinyitom, tudom, abban olyan dolgokat találhatok, amelyek az én ember-mivoltomat jobban teszik, ha odafigyelek, ha megértem. Természetesen sok minden mást is tartalmaz, hiszen egy adott kultúrának a gyümölcse, és lecsapódott ebben is minden szörnyűség, amit az emberi történelem és a népek produkálni tudnak, ugyanakkor ott vannak azok a csodálatos részek, amelyekből érdemes tanulni. Hol van az a politika, hol van az a filozófia, hol van az a gazdasági rendszer, amelynek a középpontjában ez áll: „Szeresd felebarátodat, mint önmagadat!”, hogy ez a legeslegfontosabb, és így élj, erre építsd az életedet! Ennél vonzóbb és értékesebb célt én nem tudok elképzelni az ember számára, tehát az ember igazi, belső értékét, tartását alapvetően a Biblia tudja és tudná alakítani és értékesebbé tenni.

A cigány nyelvű teljes Biblia, valamint a kétnyelvű (cigány-magyar) Újszövetség kapható, illetve megrendelhető a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat boltjában

1066 Budapest, Teréz krt. 28.

www.biblia-tarsulat.hu • jeromos@biblia-tarsulat.hu

Bátor Tábor

A beteg gyerekek itt megélhetik a gyerekkorukat

Szöveg: Gósi Lilla

Színesek a fotók, színesek a képek mögötti pillanatok. A Bátor Tábor élményterápiás turnusaiban súlyos beteg gyermekek és családjaik vesznek részt, az alapítvány neve mégis a mosoly és a jókedv szinonimája. A hatvani táborhelyen megvalósuló terápiás rekreációról és a lelkes önkéntesek működtette csodavilágról **Tóth Juliska** programigazgató mesélt.

– Néhány faház és egy szúnyogokkal teli, zavaros vízű tó fogadta Paul Newmant 2006-ban, amikor a színész először látogatott el a hatvani táborhelyre. Newman, aki a daganatos beteg gyerekeknek szervezett élményterápiás táborok „atyja”, már ekkor fantáziát látott a magyar kezdeményezésben. Városi legenda, hogy ott helyben átnyújtott egy csekket a Bátor Tábor alapítóinak?

– Valóban így történt, Paul Newman adományának köszönhetjük a ma is működő vízforgató rendszert a tóban, amely az evezés, a horgászat és az esti tábori játékok hangulatos színhelye. Paul Newman hozta létre az első olyan tábort Amerikában, amely daganatos beteg gyerekeket fogadott, és aminek a mintájára a tengerentúl után Európában is létrejöttek hasonló táborok. Írországba már magyar gyerekek is mehettek kísérőkkel, akik a kinti példa után úgy gondolták, Magyarországon is kell egy ilyen, és megalapították a Bátor Tábort.

– Ma hogy fest az a bizonyos hatvani táborhely?

– Gyönyörű, folyamatosan épülő-szépülő. 2001-ben az első két tábort 35-35 daganatos beteg gyermek részvételével még a Római-parton szervezték, majd az ezt követő évben költöztek a hatvani táborhelyre, ahol anno egy alkotótábor állt faházakkal, betonépületekkel. Az évek során aztán felépültek az akadálymentes új épületek, egy szép nagy ebédlő, a gyerekházak és az önkéntes-szállások. A sorból a jól felszerelt orvosi épület sem hiányzik, amely szükség esetén mini intenzív osztályként vagy éppen pihenőként működik. A táborban nagyon fontos az egészségügyi biztonság, az orvos és nővér önkéntesek mégis szinte láthatatlanul, civilben vannak jelen, ők is együtt játszanak a gyerekekkel.

– Elhíresült varázsszó a táborban az élményterápia vagy más néven terápiás rekreáció. Miként valósul meg?

– Az élményterápia lényege, hogy minden gyermek elé személyre szabott kihívásokat állítunk. A kihívásokat sikerélmény, majd megerősítés követi, ami lehet az önkéntes szóbeli visszajelzése, gesztusa vagy akár maga

A hatvani táborhely

a jelenléte, figyelme is. A gyerekeket is buzdítjuk, hogy adjanak pozitív visszajelzést egymásnak. A táborozó így felfedezi, hogy képes teljesíteni a feladatot, és máris egy újabb szintről indulhat a következő kihívás, és így tovább, ez egy felfelé tartó végtelen spirál. A kihívás lehet egyéni vagy csoportos, építhet az együttműködésre és a kommunikációra, mindenképpen valami olyan feladat, amit az elfogadó és játékos közegben könnyű vállalni, teljesíteni. Természetes, hogy mindenki más szintről kezd. Valakinek a rajzolás nem kihívás, de annál nagyobb sikerélmény, hogy oda mer menni a lóhoz vagy éppen felmászik a magas kötélpályára. Nem az a lényeg, hogy mindenki fantasztikus kajakos vagy íjászbajnok legyen, hanem az, hogy új tapasztalatokat és készségeket sajátítson el. Fontos az adaptáció. Ha valakinek végtaghiánya van, nem jelenti azt hogy nem fog tudni íjászcodni. A tábor keretein belül a beteg gyerek is gyerek lehet. Magát a terápiás rekreáció módszerét egyébként a gyakorlatban lehet leginkább elsajátítani, de háromnapos felkészítő hétvégén a feladatköröknek megfelelően, illetve az adott turnus előtt, a turnusra jellemző specifikus igények mentén elméletben is tanítjuk az önkénteseknek. A módszer hatékonyságát

Evezés program

kutatásaink igazolják, a gyerekek önbizalma és önmagukba vetett hite ténylegesen nő. Egy régi táborozónk, akiből azóta önkéntesünk lett, és saját táborát is indított, így fogalmazott: „A tábor által megtanultam, hogy számomra a betegség, ahelyett, hogy akadály lenne, másfajta lehetőségeket nyit.”

– Az indulás óta bővült a táborozók köre. Ma már nem csak onkológiai beteg, hanem cukorbeteg, JIÁ-val (gyermekkori krónikus ízületi gyulladás – a szerk.) kezelt és haemophiliás gyerekeket is táboroztatnak. Pontosan milyen tábor típusok léteznek?

– Nyáron összesen 6 darab hét-hét napos turnusba várjuk egyrészt a daganatos és krónikusan beteg, onkológiai, csontvelő transzplantált, haemophiliás és gyermekkori ízületi gyulladással kezelt, másrészt a cukorbeteg gyerekeket. Két nemzetközi turnusunkba Szlovákiából, Lengyelországból és Csehországból érkeznek táborozók. A 7–13 éves a kölyök, míg a 13–18 éves korosztály a kamasz turnusokban vesz részt. Két tavaszi Testvér Táborunkba a beteg gyerekek 7–18 éves közti testvéreiket is magukkal hozzák. Mivel a betegség az egész családot, így a testvérkapcsolatokat is érinti, fő célunk, hogy a testvérek itt külön és közösen is élményekkel

gazdagodjanak. A játékos programok során jobban, akár új oldalukról ismerik meg saját magukat és egymást is. A turnusok végén gyakoriak az ilyen elszólások: „Nem is gondoltam volna a testvéremről, hogy egyszerre lehet ilyen fegyelmezett és vicces, olyan jó volt bolondozni vele.” És ámulnak a szülők, amikor a testvérek úgy mennek haza, mintha kicserélték volna őket, sokkal türelmesebbek, összetartóbbak. Hasonlóan rövidek és intenzívebbek a szintén négynapos, őszi Családi Táboraink. Ide olyan családok érkeznek, ahol a beteg gyerek még nem múlt el hét éves. Mivel a betegség miatt a család szociális kapcsolatainak gyakran beszűkülnek, a hétköznapiakban kevesebb idejük marad egymásra, az egészséges gyerekekre kisebb figyelem jut. Ezekben a turnusokban ők is lehetőséget kapnak, hogy elengedjék magukat és felszabaduljanak. Itt végre nem a betegség a főszereplő, hanem maguk a családtagok. Az élmények növelik az önbizalmukat és megerősítik az egész családot, ráadásul hasonló helyzetű társakkal is találkoznak.

– Nem említettük még azt a különleges tábor típusot, amely Európában egyedülálló kezdeményezés, Magyarországon kívül még Írországból működik. Kiknek szól a Lélekmadár Tábor?

– Olyan családoknak, akik a betegség következtében örökre elveszítették a gyermeküket. E veszteségen nem lehet túllépni, csak megtanulni együtt élni vele. A tábor segít, hogy a család egy új egyensúlyi helyzetet találjon. Módszerünk itt is az élményterápia, mindemellett helye van az emlékezésnek és a fájdalom megélésének is, ami a gyász folyamatot segíti. A foglalkozásokat két gyászterapeuta tartja, a biztonságos és szeretetteljes közeget az önkéntesek teremtik meg. A hétköznapiakban ezek a családok gyakran izolálódnak, a társadalom erősen elzárkózik, a táborban viszont a családtagok kimondhatják és megélhetik az érzéseiket.

– Van rá igény?

– A tavalyi induláskor tizenkilenc család jelentkezett. Az elhatározást, hogy részt akarnak venni, a jelentkezés már önmagában tükrözi, de tisztában vagyunk vele, hogy maga az indulás pillanata is ijesztő, nehéz lépés lehet. Ennek ellenére mindenki eljött, a családok elkötelezettek, összekovácsolódtak a családon belül és egymással is. Jók a visszajelzések. Mivel a gyász hosszadalmas folyamat, ugyanazok a résztvevők és önkéntesek egy év leforgása alatt háromszor térnek vissza.

– Hogyan jutnak el a résztvevők a Bátor Táborba?

– A Lélekmadár június közepéig a honlapunkon (www.batortabor.hu) közvetlenül, míg a többi turnusra a kezelőközpontokon, kórházakon keresztül lehet jelentkezni. Az önkéntes-jelentkezések február közepéig történnek meg.

– A tábor működésében kulcsfontosságú szerepet töltenek be az önkéntesek. Jelenleg hányan vannak?

– Több mint kétezren. Figyelünk rá, hogy a táborokban fele-fele arányban legyenek a régi és az új önkéntesek, így minden nyáron nagyjából 250 új önkéntesünk van.

Ez tényleg csodaország...

– Ki jelentkezhet önkéntesnek?

– Aki január 1-ig betöltötte a huszadik életévét. Vannak kapcsolódó programjaink, ahová életkortól függetlenül bárki bekapcsolódhat. Például az Élménykülönítmény nevű csapat tagjai városi futóversenyeken indulnak, miközben arra buzdítják az ismerőseiket, hogy támogassák a sportteljesítményüket – ez a pénz az alapítványhoz folyik be. A három fő sport a futás, az úszás, a biciklizés, de bármilyen más sportesemény mentén be lehet kapcsolódni résztvevőként és szurkolóként egyaránt. Expressz önkénteseink egyébként az irodai háttérmentől kezdve a fuvarozáson át az adatrögzítésig sok mindenben segítenek. Erre a feladatkörre szintén a honlapunkon lehet jelentkezni, az év folyamán bármikor. Fontos, hogy a beteg gyerekek és családtagjaik számára minden táborunk ingyenes, az önkéntesek sem kapnak fizetést. Főként magántámogatásokból és adományokból működünk, így sokat számít minden felajánlott 1% adó és a rendszeres kis összegű adományok. Sokan nem is gondolják, hogy például havi ezer forint mekkora segítség: ekkora összegből kijön például egy nyílvevő ára.

– Sokféle múlttal és jelennel, változó szociális helyzettel rendelkező gyermekek érkeznek a táborba, az élményterápia módszere mégis szinte mindegyiküknél működik. Miben áll a titok?

– Ezekben a gyerekekben közös, hogy mindannyian fájdalmas kezelésem esnek át. Nem úgy élnek, mint a kortársaik, a betegség miatt hiányoznak az iskolából, sokat vannak felnőttek között, és gyakran egyáltalán nincs beleszólásuk abba, hogy mi történik velük. Itt azonban megélhetik a gyermekkorukat. Minden programunkhoz adottak a biztonságos keretek, de közben megmarad a döntési szabadság, a részvétel nem kötelező. Persze bátorítjuk őket, és igyekszünk olyan helyzeteket teremteni, amelyekbe jó belépni, de a döntés a gyerekek kezében van. És nemcsak a részvételről döntenek, hanem arról is, hogy hogyan oldanak meg egy feladatot.

– A pedagógus, pszichológus, orvos önkéntesek mellett hihetetlenül sokféle foglalkozású és érdeklődésű ember jelentkezik önkéntesnek. Ők milyen érzésekről, gondolatokról számolnak be a tábor zárása után?

– Önkéntesként bármennyit ad az ember, a táborozóktól sokkal többet kap vissza. Miben? Például mosolyban. Látjuk az élményt, amiben a gyerekeknek részük van a munkánknak köszönhetően. Vagy ott van maga a tábori kultúra, ahogy a táborozókkal és egymással viselkedünk. A Bátor Tábor az elfogadásra épül, nincs versenyhelyzet, mindenkit önmagához mérünk, és az a cél, hogy mindenki mindenben részt tudjon venni. Mindez olyan légkört hoz létre, amiben egyszerűen jó lenni.

– Az a szóbeszéd járja, hogy a Bátor Tábor „függőséget okoz”. Van rá magyarázat, hogy aki egyszer betesz a lábát ide, akár táborozóként, akár önkéntesként, az vissza szeretne térni?

– A tábori élmény meghatározó a gyerekeknek, a szülőknek és az önkénteseknek egyaránt. Személyes élményem, hogy önkéntesként egy turnus, bár fizikailag rettenetesen lefáraszt, lelkileg annyira feltölt, hogy utána több hónapig ellát energiával. És közben olyan tudásra teszünk szert, amit egyébként tanfolyamokon tanítanak, vagy hétköznapi körülmények között egyáltalán nem is jutnánk birtokába. Önkéntesként tanulunk magunkról, a viselkedésünkről, viszonyulásokról és értékrendszerekről. Ezeket a tapasztalatokat pedig a hétköznapi életben is lehet hasznosítani. Talán klisészerű, de jó érzés segíteni. Teszek valamit másokért, mert aztán lehet, hogy mások is tesznek értem. Egyetértek Paul Newmannel, aki úgy vélte, sikere és gazdagsága sokban a szerencsén múlt, és ebből a szerencséből akart juttatni a nála kevésbé szerencséseknél. Ezt pedig nemcsak egy sikeres színész, hanem mindannyian megtehetjük.

Terelőúton

Szöveg: **Baka Ildikó** | Fotó: Oláh Gergely Máté

A 2012-es Nat a korábbinál jóval részletesebben tárgyalja a közlekedésre nevelés témakörét. Az ismeretek átadása a Technika, életvitel és gyakorlat tantárgy keretében történik, mely már nemcsak az általános, hanem a középiskolákban is kötelező tanegység. Előírás többek között a baleset-megelőzés, a gyalogos és kerékpáros közlekedés KRESZ szerinti szabályainak oktatása. De hogyan valósul meg mindez az iskolákban? **Kovács Október** gyakorló pedagógussal, a Nat vonatkozó részének bizottsági társelnökével beszélgettünk.

– Milyen feladatok segítik a közlekedési ismeretek létszerű, gyakorlatias tanítását?

– Az általános iskolásokkal áttanulmányozzuk a közlekedési táblákat, és közösen kitaláljuk, hogy melyik mit jelent. Különböző közlekedési szituációkat vitatunk meg, egyszerű táblarajzok alapján. Kirándulásaink alkalmával gyakran megállunk egy-egy kereszteződésnél, és közösen visszaidézzük a tanultakat. Első osztályban a gyalogos közlekedés szabályainak ismeretése történik, majd az udvarias közösségi közlekedésről van szó, továbbá figyelmeztetünk olyan elemi szabályokra, mint például, hogyan kapaszkodjunk a villamoson. Alig néhány szabály vonatkozik a gyalogos közlekedésre, sokan még ezeket sem ismerik.

Nagyon fontos, hogy a szabályokat nem elég egyszer megtanítani, többszöri ismételéssel lehet elérni az ismeret bevéődését, szinte sulykolni kell. Az elsősegélynyújtás kérdésköréről is beszélünk, sokan felnőttként sem ismerik a helyes magatartást, például úgy veszik körül a sérültet, hogy akadályozzák a segítségnyújtót. A mentőhívás szabályainak ismerete is elengedhetetlen, fel kell továbbá készülni arra, hogy vészhelyzetben le tudjuk győzni a pánikot, és altruista magatartást tanúsítunk. Ezeket ugyanúgy el kell sajátítani a gyerekeknek, mint az elektromos áram veszélyeivel kapcsolatos ismereteket.

– A Nat előírja a baleset-megelőzés tárgyalását is.

– Igen, mindig hangsúlyozom is, hogy a baleseteket leggyakrabban a szabályok be nem tartása okozza, ami figyelmetlenségből vagy a szabály ismeretének hiányából fakadhat. Ide tartozik a szabálytalan átkelés, a közlekedési jelzőlámpa tilos jelzésének figyelmen kívül hagyása. Életeket menthet a biztonságos közlekedés.

– Természetesen elvárt, hogy a szülő is részt vegyen a gyerek helyes közlekedésre való nevelésében.

Sokan azonban féltésből vagy praktikus okokból autóval viszik a gyereket iskolába, a diáknak viszont így nincs tapasztalata a közlekedésben.

– Nagyon sok gyereknek vannak előismeretei, mert már közlekedik, így sikerélménye van, ha hozzá tud szólni az órán tanultakhoz. Viszont a gyerekek egy részét a szülők valóban autóval hordják mindenhová. Emiatt sok gyerek kevésbé talpraesett a közlekedésben, például nem mer átmenni a zebrán, mert a távolban lát egy autót, figyelmeztetnem kell, hogy még nyugodtan átmehet. A másik, veszélyesebb helyzet, amikor nem tudja felmérni, hogy a hosszú zebrán már nem fog átérni, ha villog a zöld lámpa. Sok olyan eset is volt, hogy 5. osztályban az osztálykiránduláson ült a tanuló életében először vonaton.

– Remélhetjük, hogy a gyerek is „neveli” a szülőt, meséli a megismert szabályokat?

– Én erre rendszeresen fel is hívom a diákjaim figyelmét, mert sok szülő például hiányos vagy elavult elsősegély-nyújtási ismeretekkel rendelkezik. Erről ma már minden gyereknek meg kell kapnia a korszerű alaptudást.

– Abban bízok tehát, hogy ha hatékonyan tanítják ezt a tárgyat, felnőtt egy tudatosabban közlekedő, kevesebb balesetet okozó generáció?

– Igen, ez az egyik cél. A másik, hogy fejlesszük a nagyon kezdetleges állapotban lévő közlekedési kultúrát. Sokszor hiányzik a gyerekekből a közlekedésben részt vevő többi utas tisztelete, a vonaton például néhányan hangoskodnak kora reggel, amikor sok utas még szunyókálna vagy már a napi munkájára készülne. Az autók ugyanígy nem figyelnek egymásra, nem engedik be a sorba bekívánczókat. A biciklivel közlekedők egy része pedig vakmerően cikázik az autók között, vagy nem vigyáz a gyalogosokra. Bőven van még tennivaló.

Vigyázz! Gyermek!

Szöveg: **Baka Ildikó** | Fotó: Oláh Gergely Máté

Az elmúlt tanévben is számos iskolában voltak rendszeresen jelen az iskolarendőrök, akik a tanítási nap kezdetén és végén az intézmények környékén ügyeltek a közlekedési szabályok betartására, valamint – lehetőség és igény szerint – közlekedési témájú előadásokat tartottak. Közlekedésbiztonságról, rendőr és pedagógus közös feladatáról **Berzai Zolt** rendőr alezredest, az ORFK Közlekedésrendészeti Főosztály kiemelt főreferensét kérdeztük.

– Mit tehet a rendőrség a gyerekek biztonságos közlekedésre neveléséért?

– Az oktatáshoz hozzátartozik a helyes közlekedésre nevelés is. A köznevelési rendszeren belül a Nemzeti alaptanterv lehetőséget biztosít a gyermekek felkészítésére, ugyanakkor a szakmai kapacitás a tanárok részéről hiányos, az ő felkészítésükre is szükség van. E hiány megszüntetését célozza meg a BringaAkadémia program, mely az ORFK Országos Balesetmegelőzési Bizottság (ORFK-OBB) szakmai támogatásával valósul meg. A programot a Vuelta Sportiroda dolgozta ki, együttműködve az Oktatási Hivatal és az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet munkatársaival. A „BringaAkadémia” program keretében eddig 100 pedagógust készítettek fel arra, hogy közlekedési ismereteket oktathasson gyerekeknek, mely létszámot reményeink szerint tovább fogják növelni. Minden olyan projektet, ami a gyerekek közlekedésbiztonságát célozza, „Az iskola rendőre” programunkba építünk be. Sajnos valamennyi iskolában nem tudunk ott lenni, de ahol indokolt, ott jelen vagyunk. A legfrissebb adatok szerint megközelítőleg 2200 iskolarendőr tevékenykedik 2800 általános iskolában. Ha van rá igény (és gyakran van), az iskolarendőr vagy az általa delegált szakember rövid előadást is tart a gyerekeknek a közúti közlekedésről. Természetesen más ismereteket igényel egy fővárosi, és mást egy kis faluban élő gyerek, ezért a tematikát mindig a célcsoportnak megfelelően állítjuk össze.

– Vannak tipikus iskolakörnyéki balesetek?

– Természetesen előfordul, de nem ez a jellemző. Szeptemberben az autósoknak időbe telik, mire ismét megszokják a gyerekek jelenlétét a közutakon, ezt hivatott segíteni az ORFK-OBB tanévkezdési kampánya. Szeptemberben a napi oktatás kezdetének és befejezésének időszakában fokozott rendőri jelenlétet biztosítunk azon általános iskolák környékén, ahol ez közlekedésbiztonsági szempontból indokolt. A kampány időszakában kiemelten felhívjuk a gépjárművezetők figyelmét a

kijelölt gyalogos-átkelőhely szabályos megközelítésére, a biztonsági öv és a gyermekülés használatára. A tanév végén pedig KRESZ-FESZT programunkat rendezzük meg, mely az egész országra kiterjed. Ezen a napon valamennyi megyében szervezünk közlekedésbiztonsági versenyeket, vetélkedőket.

– Előfordul, hogy egy balesetért egy gyereket terhel a felelősség?

– Nem jellemző, a gyermek gyalogos elütések hátterében legtöbbször a járművezetők jogsértő magatartása áll! Az elmúlt évben összesen 591 személy vesztette életét a közutakon, ebből 8 gyermek. Közülük 2 gyalogosan, egy kerékpáron közlekedett, 5 viszont gépjármű utasaként halt meg. A fenti adatok ismeretében nem lehet eleget hangsúlyozni a szülők felelősségét és a gyermekülés kötelező használatát.

– Mit tehet a pedagógus, és mit tehet maga az iskola az ügyért?

– A kisgyermekkorban kezdett, és később az egymásra épülő felkészítésnek jótékony, hosszú távú társadalomformáló hatása van. Ha valóban hatékony az oktatás, akkor a biztonságos közlekedés beleivódik a gyerekek viselkedésmintájába, amit felnőttkorukra is magukban hordoznak, sőt, továbbadják környezetüknek és saját gyerekeiknek is. Megkerülhetetlen azonban az őket megcélzó programokba a pedagógusok és a szülők bevonása, ugyanis a gyerekek döntő többségének elsősorban ők jelentik a mintát. A KRESZ szerint 12 éves kortól a gyermek önállóan közlekedhet kerékpárjával a főútvonalon. Az a probléma, hogy erre jelenleg még igen kevés gyereket készítenek fel megfelelően. Nem szabad megfeledkezni arról, hogy az ilyen korú és felkészültségű gyermek ugyanolyan járművezetőnek minősül, mint az autós, miközben sok esetben alig, vagy egyáltalán nem ismeri a közlekedési szabályokat. Ezért azt szeretnénk elérni, hogy az elkövetkező években még több pedagógus szerezzon képesítést a „BringaAkadémia” program keretében.

Eljön az ősz, eljön újra

Szöveg és fotó: Csintalan István

Lapunk e számában kiemelt témaként jelenik meg a magyar nyelv. Anyanyelvünk, mely nehéz, kivételekkel és rendhagyó formákkal teli, hol dallamos, hol pedig kemény. Változatossága, sokszínűsége és kifejező ereje utolérhetetlen. A mindennapokban észrevétlenül természetes. Sokan ápolják, őrzik hagyományait, fejlesztik. De mit jelent a magyar nyelv egy faluban élő gyermek számára? **Nagy Dzszenifer** elmeséli.

Domony Pest megyében, a főváros határától mindössze 30 km-re fekszik a Gödöllői-dombság keleti határán. A környék hangulatát a dombság lankái uralják, a települését a magyar faluk csendje és nyugalma. Nyugati szélén, családi házas környezetben él a falu roma lakosságának jelentős része. Itt él a Nagy család is, három gyermekkel. A családdal – elsősorban legnagyobb gyermekükkel – július végén beszélgettem a nyári élményekről, az iskoláról és a magyar nyelvhez fűződő kapcsolatokról.

Megérkezésemkor Beáta, az anyuka volt otthon, legkisebb gyermekével, Mirellával (5). Nővérei, Dzszenifer (11) és Virág (7) éppen a boltban voltak. Amíg vártunk rájuk, a családi háttérről beszélgettünk. Kiderült, hogy Zoltán, az apa, aki munkában volt még, cigány származású, míg Beáta nem az. Ez a körülmény még kíváncsibbá tett, vajon milyen a kapcsolatuk a két nyelvvél. Hamarosan megérkeztek a lányok is, és a nyári konyha hűvösében cseverészős formában kezdetét vette a riport.

– Mesélnétek nekem a nyári élményeitekről?

Dzszeni: – A Domonyi Ifjak programsorozat keretében szervezett nyári táborban voltunk ketten, a Virág és én. Nagyon jó volt a tábor, bár sajnos mi közben betegek lettünk. Pedig egész napra jó programok voltak és finom kaják. Azokból mi nem sokat tudtunk enni. Máshol nem is voltunk, nem is megyünk. Az iskola által szervezett nyári táborba sem, mert nem tudjuk kifizetni.

– A nyár többi része hogy telik?

Virág: – Játsszom, nagyon sokat. És sokat játszom nálam kisebbekkel is. Néha pedig tévézek. Na, jó, nemcsak néha.

Dzszeni: – Nyáron csak 10 után kelünk, vagy még később. Legtöbbször mindent együtt csinálunk. Anya sem szereti, ha szanaszét vagyunk. Ha az egyikünk itt van, a másik ott. Aztán, ha én megindulok, a Virág jön utánam, a Virág után meg jön a Mirella, és akkor így, libasorban megyünk minden-hová. Van, amikor zavar, de van, amikor jó. Amikor sütnek anyuék, akkor mondják ők is, hogy menjünk ki az udvarra, vagy a ház elé az utcára játszani. De távolabbra nem. És sokat olvasok. Néha-néha, amikor olyan kedvem van, akkor feljönnek a barátnőim, itt vagyunk a közelben és olyankor beszélgetünk. Van, amikor csak a tv-ről beszélgetünk. Vagy csak vidámkodunk. Meg ruhákról, suliról beszélgetünk. És persze sokat játszunk. De van, amikor egyszerűen csak azt nézem, mit csinálnak kint az emberek.

- A tv-ben mit szoktatok nézni elsősorban?

Dzseni: – Walt Disney-sorozatokat, Jackie Chan-t, Harry Potter-t, Gyűrűk urát. Ezek a kedvencek. A magyar filmeket is nagyon szeretjük, az *Indul a bakterház* az egyik kedvencem. Sanyikámmal, édes Sanyikámmal.

- És mi a hobbid?

Dzseni: – Az egyértelműen az olvasás. És gyűjtöm a könyveket. Ha a barátnőmnél van egy jó könyv, akkor azt kérem kölcsön, amíg kiolvasom.

Ekkor, mintegy intermezzo gyanánt, betoppant Horváth Gyula, önkormányzati roma képviselő. A helyi roma családok számára igyekszik sok-sok éve célt és lehetőséget biztosítani minden eszközzel, önzetlenül. Elsősorban a jövő generációját próbálja meg fölkarolni, hogy jobb, teljesebb életet élhessenek. Az interjú lehetőségét is ő szervezte meg számomra.

Elmesélte, hogy délután barátja, Kiss Anikó szociológus látogatta meg őket dr. Fajcsak Zsuzsannával és Rehan Allahvala pakisztán származású üzletemberrel. A találkozó célja annak bemutatása volt, hogyan lehet megtanulni a pozitív gondolkodást, hogyan lehet az emberben élő szeretettel és akarattal kitörni a mélyszegénységből, sikeres emberré válni. Ezzel kapcsolatos tréningeket tartanak sokfelé, és ezen keresztül is próbálnak a mélyszegénységben élőknek segíteni.

És ha már betoppant, megkérdeztem őt az iskoláról. Elmondása szerint a helyi iskolában a tanulók 2/3-a roma, míg a településen csupán 1/3 az arányuk. Ez amiatt alakult így, mert a többség inkább másik településre viszi a gyerekeket. Ez a sajnálatos állapot 2004 óta tart, az országos szinten megjelenő, a felek között sokszor alaptalanul gerjesztett feszültség miatt. Szerencsére a tendencia javuló, kezd helyreállni a falu lakosságának arányait tükröző arány az iskolában is. Az új igazgató nagy hangsúlyt fektet a korábbi időkre jellemző ellenségeskedések feloldására. De a fenti okok miatt még mindig kis létszámú osztályok vannak.

A tanárok között roma származású nincs, pedig nagy szükség lenne rájuk, már csak példaként is fontos lenne a jelenlétük. A tanároknak viszont példás a hozzáállása a többségben lévő roma diáksághoz. Ez jól látszik a versenyeken elért eredményeken is. És ha már iskola, ezzel a témakörrel folytattuk a beszélgetést:

- Várjátok már a sulit?

Virág: – Én már várom. 15-en vagyunk az osztályban, ebből csak 4-en vagyunk lányok, jó barátnők vagyunk. Csak egyikük az, aki nem messze lakik innen, vele sokat találkozom, de a többiek sajnos messzebb laknak, így nem is szoktunk nagyon találkozni nyáron.

Dzseni: – Én is szeretem a sulit, mert sok ott a barátnőm. Van olyan is, akivel nem találkozom, csak az iskolában. Nyáron sokukkal ritkán találkozunk, mert a falu másik végén laknak. Emiatt várom is a sulit. Még az sem zavar, hogy tanulni kell. Az osztály az jó nagyon, csak kellene még több lány. Most 13-an vagyunk, ebből csak 7 lány. A barátnőim közül van olyan is, aki közel lakik, például itt a szomszédban, velük sokat vagyok nyáron is. Egy fiúval is jóban vagyok, de ő rokon.

- Melyek a kedvenc tantárgyaitok?

Virág: – A tesi és a német. Az olvasás nem nagyon. Lassan olvasok, de azt mondják, hogy szépen. A hangos olvasást kell még gyakorolni itthon.

Dzseni: – Az irodalom az, amit szeretek, meg a tesi és a német. Ennyi. A matekot kevésbé. A helyesírást viszont kicsit utálok. Tudok helyesen írni, de vannak olyan szavak, amiket egyáltalán nem tudok leírni. A vesszők, na, azt nagyon nem tudom. Van, amikor tollbamondásnál nem tudom eldönteni, miért úgy hangsúlyozták, kell vessző, vagy sem. Az „ly” és a „j” az jól megy. És a német nyelvtan is. Azt hallom, értem, tudom, hogy miről van szó, és az alapján megy. Vannak, akik mondják, gyere már ki, állandóan bent tanulsz, meg olvasol. Én meg mondom nekik, hogy várjátok, ezt még meg kell tanulnom. És akkor a végén csak este tudok kimeni játszani. A németet annyira szeretem, hogy még külön szakkörre is járok sulit után. És nagyon szeretek énekelni is, bár azt nem tudom, hogy jól tudok-e. Van, aki szerint tudok is. Egyébként harmadikban még én is lassan olvastam, nagyon lassan. Amikor osztályozták, mindig hármast és négyest kaptam. Aztán ötödik elején nagyon sokat olvastam, azóta sokat fejlődtem.

– Versekkel régóta foglalkozol komolyabban. Hogyan kezdődött?

Dzseni: – Egyszer egy régi, második tanítóm mondta, hogy nagyon jól mondtam egy verset, és lesz az iskolában egy versmondó verseny, próbáljam meg. És kipróbáltam, azóta járok versenyekre. Nekem is megtetszett a versenyzés, jó részt venni ezeken. Első próbálkozásra az iskolában harmadik helyezést értem el. Most ötödikes voltam. Négy éve járok folyamatosan versenyekre. Körzeti versenyeken már voltam első helyezett. A legjobb eredményem eddig a Mondola verseny országos döntője volt, ahol sajnos nem jutottam be az első háromba. De a tíz döntősből négy domonyi diák volt. Meg is mutatom az okleveleimet!

Amíg Dzseni az oklevelekért ment, anyukája elmesélte, szerinte ezeket az okleveleket illő és fontos megőrizni, örök emlék lesz neki. És a saját családjában is jó példa lesz majd. Amíg szereti csinálni, addig nyugodtan mehet a versenyekre, csak magának tesz jót vele. Igaz, néha rosszul éli meg, ha nem úgy sikerül a produkció, ahogy szerette volna. A díjazásnál minden egyes alkalommal könyvet, verseskötetet kapott. Annyira örült nekik! Nem érdekelte, ki kapott esetleg tablettét, ki kapott fényképezőgépet, azt mondta, neki ez többet ér, annyira imádja a könyveket. És olvassa is folyamatosan őket. Hiába megy a tv, elfordul, zenét hallgat, és közben olvas.

– Verset szeretsz jobban mondani vagy prózát?

Dzseni: – Verset. A rímek miatt, mert nekem így könnyebb megtanulni. Ha egy sor nem rímel, akkor azt viszont másképp is adom elő, másképpen hangsúlyozom, másképpen nyomom meg. Verstanulásnál először sokszor elolvasom, értelmezem azt, utána megtanulom. A prózát viszont először nekem át kéne költenem, hogy

könnyebben megtanuljam – mondja mosolyogva. Ha prózát mondok, akkor az valamilyen állatos próza, például La Fontaine. Versmondásnál Szilvi nénivel úgy szoktuk csinálni, hogy először elmondom úgy, ahogy én szeretném, és utána ő javasolja, hogy ezt nyomd meg, ezt itt lassabban, ezt mélyebben, itt kiabáljál, itt sikítsál! És én nem vagyok szívbajos a színpadon, meg is csinálom. Mondjuk, a hétköznapiokon ugyanúgy kiengelem a hangom, ha kell.

– Egy tanévben hány verset tanulsz meg a versenyekre? Mi alapján, hogyan választod ki a verseket?

Dzseni: – Egy évben egy verssel foglalkozom. Amikor még kicsi voltam, általában megmondták, melyik verset mondjam. Idén úgy volt, hogy Móra Ferencről mondtam *A hegedűt*. A tanárnő

kiadott nekünk egy nagyon vastag kötet lapot, amiken versek voltak. Nézegettem, volt kettő, amelyik tetszett. Az egyik hosszú volt, mondták is, hogy nem fogom tudni megtanulni, én mégis megtanultam. Anya sem volt benne biztos, hogy meg fogom tudni tanulni, de amikor felmondtam neki, teljesen meglepődött, milyen jól megtanultam. Először a többiek választhattak verset, én csak a legvégén, és úgy örültem, hogy ezt nem választották ki, mert a választás előtt láttam már a kötetet, és kinéztem magamnak ezt a verset.

– Vannak kedvenc költőid?

Dzseni: – Igen. Petőfit és Mórát nagyon szeretem. Mostanában pedig Tóth Árpád verseit olvasom.

– Mi fog meg az ő verseikben a legjobban?

Dzseni: – Ahogy beleadják a versekbe az érzéseiket. Vagy ha nem átélték, de így adják elő, így fogalmazzák meg.

– Van kedvenc idézeted?

Dzseni: – Mostanában ez a pár sor fog meg Mórától:

*„Egyszer azonban,
Isten tudja honnan:
Hozzánk egy vándor
Egyszerre betoppán.
Orcája sápadt,
A ruhája tépve,
Nem mertem nézni
Ragyogó szemébe.”*

(Móra Ferenc: *A hegedű*)

- A verseken kívül mit szoktál még olvasni?

Dzszeni: – Főleg mesekönyvet. Ha nagyon tetszik, akkor gyorsan olvasom, de ha nem fog meg az elején, akkor már nem is nagyon érdekel a könyv. Közepesen gyorsan olvasok, de sokat tudok olvasni egyszerre. És inkább a hosszú történetek fognak meg, a rövidek kevésbé. A régi nyelvezetet nem szeretem, nem is értem meg mindig. A János vitézt olvastuk idén, abban voltak ilyen régi kifejezések. Volt olyan sor, amit egyáltalán nem értettünk, azt a tanár magyarázta el, hogy mit jelent. Van, amelyik szót ki sem tudom ejteni, akkor inkább mástól megkérdezem, hogy mit jelent, és utána próbálok meg kiejteni. Régi szó, amit aztán úgy próbálok meg kiejteni, mintha mostani szó lenne.

- Ha valaki helytelenül beszél, az „báncsa” a füledet?

Dzszeni: – Sőt, „hasogassa” is! – *mondja nevetve.* Ha nagyon feltűnően mondják, akkor szólok is, de csak a barátaimnak, a felnőtteknek nem szoktam. Azt szeretem, ha valaki szépen, helyesen beszél.

- Virág, te követed a versmondó pályán a nővéredet?

Virág: – Nem, nem voltam még ilyen versenyeken, tervben sincs, legfeljebb itthon mondok verset. Én inkább olvasni szoktam, a kötelezőn kívül is.

- A lovári nyelvet is használjátok?

Dzszeni: – Egyáltalán nem. Az anyanyelvünk a magyar, csak azt használjuk. Cigányul csupán 5-6 szót tudok. Engem nem is érdekel egyáltalán. Ha nóta van, akkor néha érdekel, hogy miről szól, de nem értem, hogy mit mondanak. De együtt éneklek velük, mintha például angol lenne. A környéken, a Dankó utcában sokan beszélnek cigányul, velük persze le lehetne fordíttatni. Ha magyarul énekelnek, akkor az viszont nagyon érdekel, miről szól.

Virág: – Én sem tudok cigányul. Viszont nem énekelni, inkább táncolni szeretek, ha zene van.

- Van terved a jövőddel kapcsolatban?

Dzszeni: – Tavaly még titkárnő szerettem volna lenni. Most már a színészetten gondolkodom. Tetszik, hogy sok darabot meg kell tanulni, sokfélét lehet eljátszani.

Jó dolog más bőrbe bújni, de magammal is meg vagyok békélve. Sokszor gondolkodom, hogy egy szerepet én hogy tudnék eljátszani. Álmomban viszont sztárénekes szeretnék lenni, mint például Jennifer Lopez.

A beszélgetés végén érkezett meg a munkából Zoltán, az apuka. Fáradtan, de boldogan. Végre itthon. A lányok nagy szeretettel, ölelésekkel fogadták őt. Mi pedig elindultunk, hogy az Ónody-kúria parkjában néhány képet készítsék a lányokról. A fotózás sok-sok nevetéssel telt, és egy varázslatos napnyugta koronázta meg a délutánt. A hangulatból talán visszaadnak valamennyit a képek, amit viszont lehetetlen, az az ízes, vidéki beszéd, amit egész délután hallhattam.

Anyanyelvünk és a kreativitás

Szöveg: Sallai Éva | Fotó: Nagy Gábor

Dr. Hámori József neurobiológus 1963 óta tanulmányozza az ideghálózatok és az idegrendszer kapcsolatrendszerét és fejlődését. Legutóbb a Százak Tanácsának ülésén a magyar nyelv védelmének ügyében szólalt fel.

– Professzor úr, miért tartja fontosnak anyanyelvünk védelmét?

– Egy nemzetnek, így a magyar nemzetnek is az azonosságtudatához elsősorban az kell, hogy legyen anyanyelve. Az anyanyelvünk meghatározza a kultúránkat, a kultúránk pedig meghatározza a jelenünket és a jövőnket.

– A Százak Tanácsán tartott hozzászólásában Ön a magyar nyelv és a tudományos kutatás kérdéseinek az összefüggéseit mutatta be. Hivatkozott többek között Teller Edére, aki leírta, hogy felfedezéseinek sikerét Ady Endre költészetének köszönheti, valamint kiemelte, hogy Balázs Nándor fizikus, Einstein munkatársa szerint is hozzájárul a kreativitás kialakulásához a magyar anyanyelv.

– Teller Ede nagyon szerette a magyar költészetet, főleg Ady Endrét. Pontosan azért, mert, amint ki is fejtette, az a képi gondolkodásmód, ami példának okáért Ady Endre költészetében megvan, segítette őt több fizikai felfedezésnek a kiműveléséhez.

Balázs Nándor részletesen indokolta, hogy ő miért tartja nagyon fontosnak a magyar nyelvet a fizikai kutatások szempontjából; kimutatta, egyébként másokkal együtt, hogy a magyar nyelv rendkívül képi módon gondolkodik. Vegyük például bármely Petőfi verset, mindegyikben van valamiféle képi vonatkozás. Weöres Sándorról most nem beszélek, aki tulajdonképpen egy képi költészetet tett le az asztalra. A magyar nyelv nagyon szorosan kapcsolódik a képi gondolkodáshoz, nem úgy, mint az indoeurópai nyelvek, amelyek nem képi módon gondolkodnak és beszélnek, hanem absztrakt módon. Ennek megvan a történeti háttere, hogyan alakult ki ez, és itt jön a két agyfélteke, amelyet én részben kutatok is. A bal féltékéről tudjuk, hogy ott a beszédközpont. A nyelvi központ az agyféltekében a bal féltéke, de az absztrakt beszéd féltékéje a jobb féltéke, amely nem tud beszélni, néma. És mégis, e némaságának van egy fantasztikus előnye, nevezetesen, hogy

a művészetek képi látásmódja, a háromdimenziós látásmód, és egyáltalán a látásmód, az erőteljesebben lokalizálódik a jobb, mint a bal féltékére. Vagyis a két féltéke között munkamegosztás van, és ez a nyelvben is megjelenik.

Balázs Nándor Amerikában élt, és a Fehér Házból megkérték, hogy szíveskedjen megmondani, honnét van ennyi magyar tudós. Akkoriban volt az atomkorszak, és tudjuk jól, hogy a magyar tudósok közül négy embert úgynevezett „Marslakók”-ként szoktak emlegetni. Ennek az volt az oka, hogy amikor az első elméleti és gyakorlati tudnivalókon dolgoztak az atombomba elkészítéséhez, akkor történetesen négy magyar és egy olasz – Fermi – professzor dolgoztak együtt, és sokat beszélgettek. Ha szakmai vita támadt, a magyarok – Neumann János, Szilárd Leó, Teller Ede és Wigner Jenő – elkezdtek egymás között magyarul beszélni. Ott volt szegény Fermi, aki nem értett ebből egy szót sem. Ő mondta azt, hogy ezek az emberek valószínűleg nem földi emberek, talán valahonnan a Marsról jöttek, innét van a „Marslakók” kifejezés. De kétségtelen, hogy amikor Balázs Nándornak ki kellett mutatnia, miért van az, hogy sok nagy kutató és tudós magyar, mi a közös bennük, akkor jött rá, hogy ennek egyetlen oka a magyar anyanyelvük, vagyis a magyar tudósok képi módon gondolkodnak, és a fizikai, valamint a tudományos megoldásokban ez a képi gondolkodás rendkívül fontos. A magyar nyelv sokkal könnyebb teszi, példának okáért bizonyos fizikai felfedezések megtételét és kidolgozását, mint más nyelvek. Tehát ilyen szempontból nagyon szoros kapcsolat van a mi képi módon gondolkodó nyelvünk és a tudományos felfedezések között.

– Ha ezt már tudjuk, akkor az iskolai oktatás során miért nem fejlesztik tudatosabban a jobb agyféltekét is?

– A jó iskolai oktatás pontosan azt csinálja, amit Konfuciusz (vagy Kung Fu-ce) kínai államférfi tett (körülbelül egy időben Buddhával), akinek hatalmában

állt, hogy az iskolai rendszerbe beleszóljon. Előírta, hogy az akkori kínai iskolai rendszerben kötelező táncot, éneket, zenét, rajzot és költészetet oktatni a legalsó fokon is! Ennek következtében – mondja Kung Fu-ce – harmonikus emberek jönnek ki az iskolából, ami nagyon fontos. Bár ő nem tudta, hogy van két félteke, amit mi már tudunk. De már tudjuk azt is, hogy ez a harmónia valójában csak úgy jöhet létre, ha nemcsak a bal féltekénket használjuk. Sajnos ma elsősorban ezt használják az úgynevezett euroatlanti társadalmakban, vagyis beszélünk, írunk, olvasunk és kész, tehát a jobb féltekével nem foglalkoznak. Pedig a jobb féltekében olyan tulajdonságokat rögzített a törzsfejlődés, mint például az ének és a zene. Szokták is a muzsikáról mondani, hogy nem más, mint a jobb féltekének a beszéde, amivel sok mindent ki lehet fejezni. Hogy ez mennyire így van, a zenéről Lev Tolsztoj a következő mondta: a zene rendkívül fontos az emberek életében, mert nem más, mint a gondolkodás gyorsítása. Ki is fejtette bővebben. Azt mondta, a beszédünk töredékes, néha megállunk, visszatérünk valamire – ezt teszem én is most itt a riportban. A zene sokkal többet tud. A zene – mondta Lev Tolsztoj – a beszédnél eltérően sokkal általánosabban tudja kifejezni a gondolatokat, az érzéseket. Tehát ezért nagyon fontos a jobb féltekében a zene. De van egy másik nagyon lényeges tulajdonság is, amely elsősorban a jobb féltekéhez kapcsolódik, ez a kreativitás, az alkotóképesség. Egy példát mondok: az alkotóképességhez tartozik például a tudományban, hogy egészen új dolgokat tudunk fölfedezni. A fölfedezés öröme az a jobb féltekének az öröme. Ehhez az kell, hogy az agyunk, illetve a jobb féltekénk képes legyen arra, hogy teljesen ismeretlen dolgokkal is foglalkozzon. Tudni kell, hogy a bal, tehát a logikus gondolkodás féltekéje, csak a logikailag már lejátszott dolgokkal foglalkozik, az ismeretlen ügyeket nem szereti, az ismeretlen dolgokkal foglalkozzon a jobb félteke. A tudomány pedig nem más, mint új és ismeretlen dolgoknak a fölfedezése, földolgozása. Amikor ez megtörténik a jobb féltekében, akkor természetesen átteszi a bal féltekébe. Ez úgy lehetséges, hogy a két félteke között van kétszázmillió idegrost, ami ide-oda közvetíti a két félteke között. Tehát ettől van egységes agyunk, ami azonban két féltekéből áll. A kreativitás, ami elsősorban abból áll, hogy ismeretlen dolgokkal tudjunk úgy foglalkozni, hogy az valahogyan ismertté váljék előttünk, ez tulajdonképpen a jobb féltekének az egyik jelentős tulajdonsága.

– Ezek szerint, akinek „fejletlen” a jobb agyféltekéje, nem is érdeklődik, nem is kíváncsi? Tehát ez a fajta kreativitás, vagy ez a kutató szellem nála háttérbe szorul ahhoz képest, akinél fejlettebb a jobb agyfélteke?

– Igen, így van. Tehát a kreativitás olyasmi, aminek a lehetőségével minden újszülött megszületik. Hogy azután később lesz-e belőle valami, vagy sem, az az iskolában és a családi életben fog kialakulni. Miért mondom a családi életet? Azért, mert a kreativitásnak az egyik nagyon fontos segédereje, hogy így mondjam, az, ha mesélünk. A mese alapvető fontosságú a kreativitás kialakulásában. A kisgyerekeknél rendkívül fontos, hogy az anya vagy az apa, este, amikor a kisgyerek

lefekszik – legyen két-három, hat-, vagy akár nyolc-tíz éves –, mesét mondjon neki. Az egyik lányom, amikor 6-7 éves volt, és a feleségem meséskönyvekből, például Illyés népmeséiből olvasott föl neki, egyszer csak azt mondta: Anya, most a szívedből mesélj! A szívedből mesélj – ez annyit jelentett, hogy találj ki történeteket, és azt mondd el.

Miért fontos a gyerek számára, hogy hallja a mesét, ne csak lássa? Sokkal jobb, ha csak hallja, mert akkor az agya elkezd dolgozni, elkezdi elképzelni, hogyan néz ki a farkas, meg Piroska a mesében. És mi minden van Piroskának a kosarában, és a nagymama miért várja. Vagy a hétfejű sárkánynak hogy néz ki a hét feje... És mi történik, amikor az egyiket a hős levágja, meg a másikat is levágja, és hogyan néz ki egy ötfejű sárkány? Most olyan példákat mondtam, amelyeknél sokkal jobb példák is vannak, de a lényeg az, hogy a gyermek elképzeleli magában azt, amit hall, és ez tulajdonképpen a képzelőerő fejlesztése, ami azonos a kreativitás fejlesztésével, tehát nagyon fontos.

– Hogyan fejleszthető a kreativitás, a kutató szellem, illetve a jobb agyfélteke a felnőttkorban? Tehetünk ezért valamit mi magunk?

– A felnőttéknél is fontos a mese; és a mesét hol tudjuk megszerezni? Részben, amit hallunk, az is mesészerűen előadható, de fejlesztjük akkor is, amikor olvasunk. Itt szeretném fölhívni a figyelmet, hogy az olvasás nagyon fontos, nemcsak az újságolvasás, hanem a szépirodalom olvasása. Például a regények! Egy Jókai regényt sajnos most már mind nehezebb elolvasni, mert nagyon sok benne a latin kifejezés, amit már nemigen értünk. De például Mikszáth Kálmán, Móra Ferenc, Kosztolányi Dezső gyönyörűen írja le a dolgokat, nagyon szépek a regényeik. Kosztolányitól a *Néró, a véres költő*-t tessek elolvasni, mert abban annyi minden benne van, és gyönyörű magyar nyelven! Tehát könyveket, regényeket kell olvasni, mert az mind a képzelőerőnket fejleszti, és ennek következtében a kreativitásunkat is.

– Professzor úr szerint hogyan őrizhető meg idősebb korban gondolkodásunk, agyunk teljesítőképessége? Mit tehetünk annak érdekében, hogy fejlesszük, vagy legalábbis szinten tartsuk a gondolkodásunkat?

– A gondolkodásunkhoz hozzátartozik, hogy beszélünk és verseket tanulunk. Nagyon fontosnak tartom gyermekkorban és kamaszkorban a memoritereket. Az iskolában ezt a feladattípust valamikor kiirtották, mondván, hogy teljesen felesleges, de én azt hiszem, fontos és szükséges a memoriter. Miért? Azért, mert amikor egy verset megtanultunk, és tényleg megtanultuk, akkor nemcsak a szókinccsünket fejlesztettük, hiszen a szépség, az esztétikum is együtt jár egy jó verssel. Elmondanék egy saját példát erre vonatkozóan. Én nagyon szerencsésnek érezhetem magam. 16 éves koromban 6. osztályos gimnazista voltam, tehát a mostani beosztással azt hiszem 10. osztályos a Ciszterci Gimnáziumban. Játszottunk az egyik óra alatt, ahogy szokásos, szurkáltuk egymást hátulról, és én az előttem ülő fiút túlságosan mélyen találtam megszúrni, ő fölugrott és fölkiáltott. Magyaróra volt, február.

A magyartanár természetesen kihívott bennünket. Ez nagyon régen volt, akkor még nem volt elítélendő, hogy a tanár mind a kettőnknek adott egy-egy pofont. Majd, amikor ez megtörtént, utána tisztázta a helyzetet, a másik diákot a helyére küldte, nekem pedig kiadta a penitenciát. Ez egy szerzetesi gimnázium volt, akkor, amikor még hat napos volt az iskola, tehát szombaton is volt tanítás, és magyaróra majdnem minden nap, tehát öt magyaróránk biztosan volt egy héten. A tanárom azt mondta: „A tanév végéig minden magyarórát te fogsz kezdeni egy új versnek a felmondásával”. Tényleg nagyon kemény büntetés volt, de mai fejjel már egyáltalán nem tartom büntetésnek. Rengeteg verset tanultam meg, a leghosszabb Ady-, vagy éppenséggel Vörösmarty-verseket. A Vörösmarty-versek fantasztikusak, szeretném mindenkinek a figyelmébe ajánlani, hiszen az egyik legnagyobb magyar költőnk volt a 19. században. Tehát hosszú verseket is megtanultam, és föl is mondtam minden órán egy-egy újat. Aztán egy idő után a tanár már kezdte unni, és azt mondta az első versszak után: na most az utolsó versszakot mondd, mert így ellenőrizte, tudom-e végig. Sok verset megtanultam, és hosszú időn keresztül éreztem, hogy az a szókincs, amit ezeken a verseken keresztül kaptam, továbbra is dolgozik bennem. Tehát nagyon fontosnak tartom a memoritert, mert fönntartja a gondolkodásunkat és fejleszti a szókincsünket. Soha nem felejttem el, édesapám, aki ugyancsak ebbe a gimnáziumba járt, amikor még erős latintanítás volt, számos latin közmondást megtanult diákként. És 80 éves korában még mindig tudta ezeket, mert időről-időre újra elővette. Tehát a régi dolgokat elő lehet venni, lehet ismételni, és így tulajdonképpen a gondolkodásunkat is tudjuk frissíteni.

– A memoriter, a korábban tanultak ismétlése mellett hasznos lehet-e gondolkodásunk frissen tartásához az új ismeretek tanulása, vagy akár a nyelvtanulás idős korban?

– Feltétlenül! Idős korban is, és korábban is! A nyelvtanulás egyébként olyasmi, amit érdemes fiatalabb korban elkezdni, mert akkor még plasztikusabb az idegrendszer. Mert az idegrendszernek is van egy története, és természetesen az agyunknak is van egy története. A legplasztikusabb, amikor még sok mindent tud, tulajdonképpen 30-35 éves korig. De ha valaki megtanult tanulni ebben az időszakban, akkor ez egészen 80 éves korig tarthat, tehát a tanulás, és ezen keresztül az új információk beépítése az agyba, szinte korlátlanul működik.

– Professzor úr korábban a Janus Pannonius Tudományegyetem rektora, majd a rektori konferencia elnöke, valamint az első Orbán-kormány első nemzeti kulturális örökség minisztere volt. Mit tart a felsőoktatás legfontosabb feladatának?

– A felsőoktatásnak vannak szegmentumai, tehát vannak főiskolák és vannak egyetemek, ez már régebben így alakult ki. Azt, hogy mi a főiskolák szerepe a társadalom és az ifjak életében, most nem akarom részletezni, de nagyon fontos, hogy a gyakorlati teendőkre koncentráljon. Az egyetemek feladata kicsit más, mivel nem a gyakorlati, hanem az elméleti képzés a felada-

tuk, a gondolkodás képességének a további csiszolása. Fontos megtanítani, hogyan tudunk információt begyűjteni és szelektálni ma, a számítógépek korában, és hogyan tudunk egymással kommunikálni. Mindezt természetesen már a középiskolában megtanultuk, az egyetemen főként csak hasznosítjuk. Szerintem az egyetemen – a jó egyetemen legalábbis – nagyon fontos az, hogy sokirányú műveltséget szerezzünk. Ezt a műveltséget tulajdonképpen már a gimnáziumban, tehát a középiskolában is meg kellene szerezni, de nagyon jól tudjuk, hogy itt, különböző nehézségek miatt, ez nem tökéletes. Ahhoz, hogy tökéletes legyen a műveltségünk, ami mindennek az alapja, általános műveltségre van szükségünk. Tehát egy általános műveltséget kell adnia az egyetemeknek ahhoz, hogy utána aztán az illető bárhová is kerüljön, könnyen fölhalálja magát, és be tudjon illeszkedni. Ez a műveltség lehet műszaki, irodalmi, képzőművészeti vagy zenei műveltség; valamilyen formában mindegyikkel kell foglalkozni az egyetemen, kisebb vagy nagyobb mértékben.

– Nemzetközi szinten milyennek tekinthető a magyar felsőoktatás minősége? Mennyire jelentős a tudósképzésünk nemzetközi vonatkozásban? Én jól emlékszem, amikor Ön rektor volt Pécsen, bizony nagyon sok pesti egyetemista irigykedett a pécsiekre, nemcsak az oktatás magas színvonalára, hanem a nemzetközi kapcsolatok, ösztöndíjak miatt is.

– A tudósképzés nem független az egyetemi oktatás színvonalától. Az egyetemnek igazából kettős funkciója van: részben az ismereteket átadni, oktatni, nevelni, másrészt a kutatást segíteni. Ahol nincs kutatás, ott nincs egyetem. A pécsi egyetemnek szerencsés korszaka volt, amit említett, és amit megelőzött az intézménynek egy olyan orvosi fakultása, ahol világhírű emberek oktattak és kutattak. Később ez valamilyen formában szétterjedt az egész egyetemre, de mindenesetre beszélhetünk egy olyan korszakról, amikor éppen az orvosi oktatáson keresztül, talán az egyik legjobb volt Közép-Európában.

Hogy milyen a jelenlegi magyar felsőoktatás minősége? Csak azt tudom mondani, hogy van néhány egyetem, ahol jó kutatás folyik. Ahol pedig jó kutatás folyik, ott magas színvonalú a tudósképzés és a kutatóképzés is. Manapság gyakran használják a „tudósok” kifejezést.

Hámori József Széchenyi-díjas biológus, egyetemi tanár, az idegrendszer és az idegelemek közötti kapcsolatok funkciós szerkezetének neves kutatója. Munkássága jelentős az agyi idegek kutatása területén. Akadémiai Díjas, Grastyán-díjas, az Eötvös Loránd Tudományegyetem díszdoktora, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja, a londoni Európai Akadémia, az Európai Tudományos és Művészeti Akadémia, valamint a Százak Tanácsának tagja, a Professzorok Batthyány Köre alapító tagja. 1992–1994 között a Janus Pannonius Tudományegyetem rektora, 1993–1994-ben a Magyar Rektori Konferencia elnöke. 1998 és 1999 között az első Orbán-kormány első nemzeti kulturális örökség minisztere.

Pungor Ernő, aki kiváló ember volt, annakidején a Műszaki Egyetem professzora, akadémikus, sajnos ma már nincs közöttünk – ő írta le valahol, hogy „Ki a tudós? A válasz: az a kutató, aki már meghalt”. Tehát nagyon vigyázni kell arra, kit nevezünk tudósnak vagy inkább kutatónak. A jó kutatás mindenképpen az alapja annak, hogy egy egyetemen színvonalas kutatóképzés és kutató-utánpótlás legyen, ami nemcsak az egyetem számára fontos, hanem hazánk, és ezen keresztül a nagyvilág számára is.

– Nemzetközi hírű tudósokat említettünk beszélgetésünk elején, és arról beszéltünk, hogy a magyar nyelv képi világa, illetve a magyar anyanyelvű, képekben való gondolkodás mennyiben segíti a jobb agyfélteke működését, mennyiben segíti a tudósok, a kutatók munkáját. Professzor úr szerint mi volt az oka, hogy korábban a magyar fiatalok közül sok híres, nemzetközi tudós került ki? Érdeklődőbbek voltak a fiatalok? Hogy történt ez az Ön tanulmányai során, Szentágothai János professzor úr mellett?

– Nem a fiatalokkal van a probléma. Szerintem minden 18 vagy 20 éves fiatal teljesen egyforma. Hogy mi lesz belőle, az attól függ, milyen nevelőt, milyen oktatót kap, milyen professzor kezébe kerül. Említette a pécsi példát – ott voltak olyan nagy professzorok, akik közül csak egyet említenék, Szentágothai Jánost, aki a mestere volt; anatómiát oktatott. Az anatómia, azt hiszem, a közember számára viszonylag unalmas tárgynak tűnhet, pedig nem az. Az ő kezében egyáltalán nem volt unalmas, mert a szépségét ragadta meg mindig az anatómiának. Hogy tudta ezt megragadni? Kitűnő rajzoló volt, nagyon jól festett, és amikor beszélt valamilyen testrésznkről vagy annak az összetevőiről, akkor nagyon gyakran a táblán rajzolt, szinte festett. Lerajzolta – kétkezes rajzoló volt egyébként, tehát két kézzel tudott rajzolni –, és a rajzon keresztül próbálta átadni azt, hogy miért szép. Egyébként az oktatásának és az életfelfogásának is az egyik alapvető pillére volt, hogy mindenben a szépséget kell keresnünk.

Egy példa, megint Szentágothairól, illetve még Leonardo da Vinciről, aki egyébként neki is példaképe volt, mint sokunknak: Leonardo – tudjuk jól, hogy Firenzében összeállított egy repülő alkalmatosságot; nem lehet gépnek mondani, mert nem volt gép, inkább repülő alkalmatosság. Leonardo után jó néhányan elkezdtek Firenzében ugyancsak ilyen alkalmatosságokat építeni. Az egyik ismerőse kérte, nézze meg az övét, amikor elkészült. Leonardo elment, megnézte, és nagyon rövid véleményt mondott: ez soha nem fog repülni. Miért? Mert nem szép. És itt van a szerkezetnek és a funkciónak, a működésnek a kapcsolata, ami Szentágothait is mindig vezérelte, mert úgy vélte, hogy a funkció, a működés, a szerkezet és a szépség csak együtt értelmezhető. Ezért nem volt unalmas az anatómia az ő óráin, ezért volt világhírű, mert abban, amit ő oktatott és kutatott, abban a szépséget is kereste, és be is mutatta. A kutatásaiban is pontosan ez vezérelte. Iskolateremtő volt. Akit fölvetett az iskolájába – mert azért nem volt könnyű oda bekerülni –, az egy nagy ember mellett képes volt fejlődni. Körülbelül 15 professzort nevelt ki életében, vagy talán még többet.

– Megkerülhetetlen a kérdés, így beszélgetésünk végén, hogy min dolgozik most Professzor úr? Mi foglalkoztatja?

– Mi foglalkoztat? Sok minden. Az anyanyelvünk nagyon fontos része annak, amiről beszélni szoktam, ha meghívnak előadni, mert továbbra is az a véleményem, hogy a magyarságunknak, a magyar mivoltunknak a legfontosabb alapja a magyar nyelv. Egy csodálatos nyelvről van szó, és ezt szeretném átadni azoknak, akik hallgatják ezeket az előadásokat.

Van egy másik, természetesen tudományos téma, a két agyfélteke működése. Tehát, mit csinál a bal agyfélteke, mit csinál a jobb agyfélteke, hogyan működnek együtt? És miért olyan fontos a jobb féltekének a fejlesztése a látásunk kialakulásában? Mindig kitérek arra, hogy nemcsak a látásunk, hanem a kreativitásunk fejlesztésében is nagyon fontos a jobb félteke fejlesztése, és ennek érdekében a zeneoktatás. Remélem, most talán be fogják vezetni azokat a tantárgyakat újra, amelyek a jobb féltekét fejlesztik.

Nagyon érdekel a tudomány és a hit kérdése is. Én hívő ember vagyok, tehát ez nekem nem nehéz. Sokaknak át szeretném adni, be szeretném bizonyítani, hogy a tudomány és a hit nem ellenfelei egymásnak, hanem pontosan kiegészítik egymást.

Van még néhány téma, amivel foglalkozom, és amelyekről szívesen beszélek, de most maradjunk ennél a háromnál. Köszönöm, hogy mindezt elmondhattam.

„A nyelv adja kezünkbe a világot”

Beszélgetés a beszédről

Szöveg: **Balatoni Kinga Cecília** | Fotó: Nagy Gábor

Miért hadarunk? Mi a káromkodás funkciója? És miért küzdünk hiába a pari ellen? – ezekről és az anyanyelvi versenyek tanulságairól beszélgettünk **Dr. Wacha Imre** nyelvészrel, főiskolai docenssel, a Kazinczy-versenyek bírálóbizottságának tagjával.

HOGYAN BESZÉLJÜNK?

– Beszélni tényleg nehéz, ahogy Péchy Blanka mondta?

– Péchy Blanka színész volt, s mint ilyen, írott szövegekkel találkozott, foglalkozott. Az ő szempontjából tényleg nehéz volt beszélni. Beszélni, ahogy a színészek, előadóművészek teszik. A Beszélni nehéz! jelölésrendszere is írott szövegre született, amely „mindössze” logikai alapon nézi a mondatokat. Nem is tetszett neki, hogy az általa indított mozgalom „Szép magyar beszédnek” nevezte el az azóta évente megrendezésre kerülő Kazinczy-versenyt – mert ő azt mondta: szépen és okosan kell beszélni.

– Az okos kiesett?

– Az okos a versenyek első időszakában háttérbe szorult, és a verseny – talán a szép beszéd kifejezés miatt – elcsúszott abba az irányba, hogy tiszta legyen a beszéd, és kiejtési szabályokat kövessünk: a pontosvesszőnél ilyen legyen a hanglejtésünk, a vesszőnél olyan, a kettőspontnál amolyan, és háttérbe szorult az a szándék, hogy a szöveggel, az okosan megfogalmazott szöveggel gondolkodni tanítsuk a gyereket. – Péchy Blanka eredeti elgondolása tudniillik az volt, hogy *okos gondolatokat jól megfogalmazott szövegekben szólaltassanak meg a versenyzők*; hogy hogyan értelmezték ezeket a gondolatokat, és miként tudják értve, értetőn átadni a hallgatónak.

Ez különben a beszédnek csupán az egyik ága, a reproductív beszéd. Így nem véletlen, hogy rövid időn belül megszületett a Kazinczy-verseny testvére: a sátoraljaújhegyi „Édes anyanyelvünk” nyelvhasználati verseny. Itt is számot kell adni a nyelvről szóló ismeretekről, de a versenyeken a szóbeliség az első és legfontosabb, amikor is a gyerek a saját gondolatait már a saját szavaival fejezi ki, tehát *alkotó* módon viszonyul a beszéd-

hez: gondolattal, annak megfogalmazási módjával és kifejezésmódjával. – Ez komplex, ha tetszik, egy fokkal magasabb a Kazinczy-versenynél, legalábbis így érzem.

– Ezek szerint más-más verseny való a gyerekeknek, attól függően, hogy a beszédtanulás, -alkotás milyen szintjén áll.

– Tulajdonképpen ez az egész mozgalom valahol találkozik a gyerek beszédfejlődésével.

HALLGATNI ARANY

– Hogyan tanulunk meg beszélni, és a beszédtanulásnak milyen fokozatai vannak?

– A gyerek beszédtanulása – Pilinszky szavaival élve – a hallgatással, meghallgatással kezdődik. Ellesi a környezetéből, elsősorban a családja beszédéből, a bölcsődében, az óvodában stb. hallott beszédből a nyelv-

Pilinszky János: Néhány szó a szavakról

Ha van is tudománya, maga a nyelv nem tudomány. Elsőrendűen: közlés és összeköttetés. Kimeríthetetlen eszköz arra, hogy hírt adjak magamról másoknak, s azonos szinten híreket szerezzek másokról a magam számára. A beszéd tehát: adás és befogadás. Nyitottság. Szeretet.[...]

A beszéd végtelenül több is, mint a szigorúan filológiai értelemben vett nyelvi kifejezésformák. A világ is „beszél”, csak meg kell hallanunk a szavát. Sőt: ezzel kezdődik minden beszéd. Hallgatással. Meghallgatással.

használatot. Később aztán kezd szavakat, egy-, két-, többszavas mondatokat, majd pedig szöveget alkotni. Ezért nem mindegy, hogy otthon mennyire ingergazdag a környezete, mennyit beszélnek hozzá, illetve körülötte, a bölcsődében jut-e rá ideje a dadusnak, hogy válaszoljon *minden* kérdésére az óvodában beszélgetik-e. Az iskola első éveiben is még hallás után és begyakorolva tanulja a gyerek a beszédet, megint elsajátítva, most már a tanító néniknek és a tanároknak a beszéde alapján, de ott már az órákon bizonyos értelemben megszerkesztett beszéddel találkozik. Ahogy haladunk fölfelé, egyre több „nyelvet” tanul meg a diák, mert megtanul „irodalomul”, „matematikául”, „földrajzul”, azaz ezeknek a tudományágaknak a nyelvét is megtanulja, és hogyha jó az iskola, a gondolkodási-logikai rendszerét is, és ez alapján kezdi ő maga is megalkotni a maga mondatait, a maga szövegeit. A felsőbb osztályokban pedig, amikor már nyelvi, retorikai, filozófiai és egyéb rendszereket ismertünk meg vele, már ő maga fogja tudni rendszerezni a tudását.

– Ezek szerint a beszédképesség kialakítása és fejlesztése nem csak a magyarórára, illetve a nyelvtanórára korlátozódik.

– Természetesen nem. Nyelvtanórán elsősorban a *nyelvről való* ismereteket rendszerezik: ez a tantárgy leír és megmagyaráz dolgokat. A nyelvtanóra nem annyira alkotó, sokkal inkább tudatosító nyelvtanítás. Irodalomórán mást tanulunk: a tanár megmutatja, hogy „látod, a költő itt így és így használta a nyelvet, ezért meg ezért”. A költő képekben látja és írja le a világot, és ha a magyartanár ügyes, akkor megtanítja a gyerekeknek a képek, szimbólumok értelmezési lehetőségeit. Földrajzórán rávezetjük a gyereket egy másfajta gondolkodásmódra és jelzésrendszerre: „ha ránézel a térképre, a színek alapján máris tudsz tájékozódni: a zöld az alföldet (mezőgazdaságot), a kék a vizeket (vízgazdálkodást), a barna a hegyvidéket, a fekete a közlekedést jelöli”. Itt is van egy logikai rendszer, azaz logikai rendben gondolkozni és logikai rendbe megfogalmazni a dolgokat, erre tanítjuk földrajzórán a gyereket. Történelemórán az események történelmi rendje és logikája szerint haladunk. Ezekhez társul az oknyomozó történet: „ez azért történt, mert...”, „ez maga után vont ezt és ezt az eseményt, azért mert...”. – Minden órán máshogy, de rávezetjük a diákokat a logikus gondolkodásra, amelynek egyetlen kifejezője a nyelv. Ahogy egyszer *Sánta Ferenc* megfogalmazta: először kezembe adja a nyelv világát, aztán, ha megtalálom a gondolat megfelelő formáját, akkor örömet szerez, aztán ha jól vagyok birtokában a gondolatnak, a nyelvnek, akkor szabaddá tesz, mert ítélkezni tudok, és a végén eljutok oda, hogy a nyelv megtart, akár csak olyan formában, hogy tovább tudom adni az ismeretanyagot.

BESZÉLNI! BESZÉLTETNI!

Mindez azonban csak akkor fejlődik készségszintre, ha a gyerek állandó beszédével begyakorolja a nyelvhasználatot. Ez a begyakorlás a fontos. Itt van szerepe az óvodának, iskolának, hogy rendkívül sok verset,

” **A szép beszéd eszköz. Eszköz ahhoz, hogy mondanivalónkat és üzenetünket méltó módon adjuk át másoknak. Szívvel és ésszel kell beszélnünk. Ha ésszel beszélünk, okosan szólunk, ha pedig szívvel, szívből beszélünk, akkor hitelesek vagyunk. És ez a legfontosabb.** ”

memoritert tanultasson meg a gyerekekkel, akinek ezáltal fejlődik a szókinccse, a kifejezőképessége és a stílusa is. Beszéltesse és feleltesse a diákokat, aki így tudja a szókinccset, a kifejezőrendszerét, a logikai rendszerét begyakorolni, a „szájába bejártatni”. De nem, ha csak tesztet íratnak vele, akkor ugyanis csak a felismerő tudásáról ad számot a diák, nem az alkotó tudásáról. A Kazinczy- és az Édes anyanyelvünk versenyeknek is bizonyos mértékig itt van a magyarázata: hogy a beszédet gyakoroljuk és ne csak magyarázzuk. Ezekben a versenyekben tudatos a gyakorlás!

– Sokszor a felelés felmondás csupán.

– Igen, ezért a feleletnél a tanárnak arra is figyelnie kellene, hogy a gyerek csupán fölmondja-e a leckét, amit a tankönyvből a tanár magyarázata után megtanult (számadó beszéd), vagy már gondolatokat is tud alkotni (alkotó beszéd). Egy olyan kérdésre, hogy „mondd el, mi a véleményed erről és erről”, vagy „magyarázd meg, hogy ez és ez miért történt”, arra a diáknak a választ neki magának kell megfogalmaznia: az ismeretei alapján, a saját szavaival.

– Felelésre azonban sokszor nincs idő, mert egyre több a tananyag, amit át kell adni.

– Nézze meg a tévét, a rádiót! Ötven éve tanítok a rádióban beszédet... Egyre több gondom van abból, hogy visszafogjam a hadarásból a tanítványaimat, mert közlik, hogy bele kell férnie három percre annak, amit mondanak, tehát felpörgetik a tempót. Eltűnnek a szünetek, eltűnnek a gondolati lezárások, tagolatlaná, kapkodóvá válik a beszéd, amit egyre nehezebb követni és befogadni. Márpedig el kellene azon gondolkodni, hogy valakihez beszélünk, és át kellene szűrni az információt tudatunkon, és hangsúlyozással, hanglejtéssel, egyebekkel megkönnyíteni a hallgató számára a befogadást, hiszen ő nehezebb munkát végez, mint én, aki a saját magamét mondom. Aztán pedig időt kellene hagyni számára, hogy „megeméssze” a hallottakat. A gyors, tagolatlan beszéd nem biztos, hogy segít az információátadásban, mert nem ad lehetőséget arra, hogy megnézzük, mi van a szavak mögött, azaz ne csak a fülnket, hanem az agyunkat is használjuk. Minden mondat, minden szöveg mögött ott van egy másik szöveg.

Makay Idának van egy csodálatos szerelmes prózája az anyanyelvről, abban írja a nyelvről: „általa lesz testté az ige, verssé a gondolat és a vágy”. Hány ember tudja, hogy a mondat a Bibliára utal? Azzal, hogy a rohanás miatt nincs időnk olvasni, nincs időnk meghallgatni másokat, egy csomó információ eltűnik, és nem fogjuk felismerni a szövegek mögötti üzenetet.

Ugyanez igaz a tanórákra is. Részben tehát meg kell válogatni a leadott anyagot, figyelni kell, hogy azt értőn, befogadható módon adjuk át, részben pedig igenis számon kell kérni feleltetés útján, anélkül ugyanis nem fog rögzülni.

A tanulás útja tehát az, hogy a gyerek eleinte hallgat, majd tanárként beszéltem, begyakoroltatom vele a szöveget, és akkor jöhet melléje a tudatosítás... Itt találkozik a nyelvtan, a nyelvoktatás a retorikával. A beszéd-készség legmagasabb szintje ugyanis már az, ha az ember közéleti helyzetben, nyilvánosság előtt is igényesen tudja magát kifejezni – gondolatmenetben is és nyelvileg is. Ezt gyakoroltatja mindkét anyanyelvi verseny. És ha belegondolunk, nyilvánosság előtti beszédnek tekinthető a középiskolai tanár beszéde is. Az iskolában a tanárnak így kellene előadnia, és a diáknak is – ezeknek az ismereteknek különböző fokú elsajátítása alapján – így kellene beszélnie egy kiselőadás alkalmával.

RÖVIDÍTÉS, NYELVI NORMA

– **Egyre többször használunk rövidítéseket. A magyar szavakat sem mondjuk ki teljesen (pl. a valszeg), és más nyelvekből is veszünk át szavakat, rövidítéseket, mint például az ASAP. Mi az, amit egy tanár még elfogadhat, mert használjuk a mindennapokban, életszerű, és mi az, amit már javítania kell?**

– Én bizonyos mértékig az illetanhoz kötöm a nyelvhasználatot: van, ahol elmegy egy rövidítés, van, ahol nem. A nyelv állandóan változik, és vannak sajátos nyelvtörvények is, amiket a nyelvsvizsgáló vagy létrehoz, vagy eltüntet. Ebben a kérdésben bizonyos mértékig eretnek nézeteket vallok, mert amíg néhány kollégám, azt, hogy *pari, kari, süti, isi*, ezeket felesleges kedveskedésnek, gyerekeskedésnek, negédeskedésnek veszi, addig én azt mondom, hogy van a *kétszótagos nyelvtörvény*, amit nem hagyhatunk figyelmen kívül, tudniillik, hogy nyelvünk régi hagyománya szerint a szavak többségének két szótagból kell állnia. A paradicsomot nehéz kimondani, persze hogy rövidítjük. Ezeknek a rövidítéseknek egy része megmarad, a másik része majd lekopik...

A másik, amire azt mondom, hogy hiába küzdünk ellene, az 'amely' helyett az 'aki'. A testület egykor 'amely' volt, ma 'aki', mert élő emberekből áll. Megváltozott a nyelvsvizsgáló.

Ami pedig az idegen szavakat illeti: a magyar – akár csak manapság a többi nyelv – egy kicsit befogadó nyelv, mert nincsen ideje arra, hogy megalkossa az idegen szavak magyar megfelelőjét. Befogadók is vagyunk, másrészt nem tudunk olyan gyorsan pontos megfelelőt találni. Jó tíz éven keresztül kínlódtak azzal, hogy a spray-nek magyar nevet adjanak. Mindennek nevezték: permetnek, illatszórónak, de nem vette át a nyelvünk,

mert későn kezdtek el nevet adni neki. Ha abban a pillanatban megvan a szó, akkor át vesszük, ha nem, akkor elkéztünk vele.

– **Miért beszélnek ilyen csúnyán a fiatalok, különösen a lányok? Tudunk ellene bármit is tenni?**

– Változik a szavak értéke. Elvész a szó „stílusértéke”, és a korábban durva szó már nem számít annak. Elnézést kérek: ott van a 'b* meg'. Ma már „grammatikai funkciója” is van: jelzi a tagmondat végét, a téma és a réma határát. Persze ez nem mentség. De magyarázat az is, hogy a gyerek, a kiskamasz – úgy érzi – akkor válik felnőtté, amikor elkezd használni az ún. szeméremszavakat, beszélhet a nyomdafestéket nem tűrő szavakkal a nyilvánosságot nem tűrő témákról. Ez régen is így volt, csak nem volt ennyire gyakori. Ha tetszik: nem volt ennyire „őszinte” a beszéd. Korábban is volt „laktanyanyelv”, de megmaradt a laktanyán belül. Bizonyos esetekben akkor is néven nevezték a dolgokat, de csak akkor, ha erre szükség volt. Mára a nyelvi mosdatlanság, a nyelvi durvaság – gyakran öncélúan – „be-ment” az irodalomba, a színházba, a rádióba, a tévébe, a közéletbe, és szétárad onnan. A tanár, a szülő annyit tehet, hogy – jó példát mutatva – nem használja ezeket a szavakat. A közéletnek lenne itt fontos szerepe!!! Ha a közélet szereplői kerülnék a nyelvi és gondolkodásbeli pongyolaságot, durvaságot, a gyűlöletbeszédet, talán változtatni lehetne a fiatalok beszédstílusán is.

” Akinek szűk a hangterjedelme, az használja a dinamikát, akinek nincsen hangereje, az használja a hanglejtést, a frekvenciát, aki pedig változatosan akar beszélni, az hol az egyiket, hol a másikat. ”

KAZINCZY-VERSENY

– **Jövőre lesz ötven éves a Kazinczy-verseny, és úgy tudom, egy kivételével mindegyiken ott volt. Változott valamit a verseny küldetése a kezdetekhez képest?**

– A Kazinczy-versenynek több korszaka volt. Az első időszakban az volt a fő szempont, hogy a gyerek tisztán beszéljen, ne legyen pösze, ne raccsoljon, ne hadarjon. Később, amikor beszédhibás már eleve nem kerülhetett be, arra is figyeltünk, hogy a mondatok legyenek helyesek, jó legyen az ezeken belüli hangsúlyozás, hanglejtés stb. A következő fontos követelmény az lett, hogy a szövegegész legyen értelmes. Közben pedig volt egy hullámvölgyszerű „fejlődés” is 3-4 évente, akárhányszor egy-egy új „sorvány” következett, akik akkor indultak, gyengébb teljesítményt nyújtottak. – Egy verseny életé-

ben is van tehát fejlődés: elindultunk a hangképzéstől, és haladunk a szövegben való gondolkodás, illetve a szituációhoz kötött beszéd felé.

De az egész értelmező szakasznál, úgy érzem, olykor meg-megrekedtünk, mert az értelmező szándékot sok esetben megkontrázták a kiejtési babonák, például az, hogy vesszőnél megállunk. Nem igaz az, hogy a vesszőnél meg kell állni, a vessző grammatikai jel, mégis valahogy erősebb az álhagyomány, a megszokás. Az sem igaz, hogy minden szó első szótagját hangsúlyozni kell. Kosztolányinak A szegény kisgyermek panaszaiából szoktam példát hozni rá: „Azon az éjjel az órák összevissza vertek” – itt egyetlen szó fontos, az, hogy ’összevissza’. Ha mindegyik szó elejét megnyomom, akkor mivel fogom felhívni a figyelmet az egyetlen fontos szóra? „Egett szobánkban gyertya, lámpa” – ha ejtését értő füllel vizsgálom, kiderül, hogy lényegében minden egyes szót hangsúlyozunk, de mindegyiket máshogy, azaz a hangsúlynak más-más formájával emeljük ki. Ennek következtében válik értelmessé a beszédünk.

– Vannak-e viták az Anyanyelvápolók Szövetségén, illetve a Kazinczy-versenyek bírálóbizottságán belül?

– Persze. Nyelvi kérdésekben kevésbé, inkább a nyelv hangzó oldalát tekintve. A nyelv gazdag, ugyanannak a kifejezésére többféle eszközt fel tudunk használni: ilyen például a dinamika, a frekvencia, az időtartam és a csend. Ki így látja jónak a használatát, ki úgy.

– A gyerek teljesítménye mennyire a saját érdeme vagy kudarca, és mennyire azé a tanáré, aki felkészítette?

– Ez örök vita. Mindig elmondjuk, hogy ne azt a szöveget mondja a gyerek, ami a tanárának tetszik, mert akkor a tanár személyisége hat, hanem azt a szöveget válassza a versenyző, amely neki magának tetszik. Hallani lehet ugyanis, ha nem fekszik a gyerekek a szöveg, ha kínlódik vele, ha betanult szöveget mond, ha nem találja meg benne a saját gondolatait. Azt mondanám neki, válassza azt, amelyik neki tetszik. Viszont a verseny előtt egy héttel letiltanám annak a szövegnek a gyakorlását, amelyekkel indulni akar, mert túlon túl begyakorolja, megunja, és már nem akar vele semmilyen gondolatot közölni, csak elmondja, a hangváltásokra és a szépségre figyelve. – A Kazinczy-versenyek egyik tapasztalata, hogy a magukkal hozott szövegnél mindig okosabban hangzott el az a szöveg, amelyikre ott helyben, 20 perc alatt kellett felkészülniük, mert ott a gyerekek az eszüket használták. Itt érvényesült az, hogy nemcsak szépen beszélt a versenyző, hanem okosan.

– Elkísérik a tanárok a gyerekeket a versenyre?

– Egyre ritkábban. A tanárok nem tudják a saját pénzükből fizetni a költségeket, ezért egyre több versenyre ma már a szülők kísérik el a gyerekeket. Ez azért gond, mert a szülők nem tudják átadni a tanárnak azt, amit az összefoglalókban hallottak, így a pedagógusokhoz nem jutnak el a versenyek tanulságai. Erre kellene megoldást találni...

„A nyelvtanóra ideális terep a gyerekek még jobb megismeréséhez”

Szöveg: **Hugyecz Enikő Henriett** | Fotó: Oláh Gergely Máté

Nyelvtankönyveiből generációk tanultak a magyar nyelvről. 2005-ben Érdemes tankönyvíró kitüntető díjat kapott, és részt vett a 2012-es Nemzeti alaptanterv és kerettantervek magyar tantárgyának kidolgozásában. **Dr. Raátz Judittal** beszélgettünk a nyelvtanoktatásról.

– Ön is tagja volt az új Nemzeti alaptantervi bizottságnak. Milyen célok vezették a magyar nyelv és irodalom műveltségi terület átdolgozását?

– A főbb fejlesztési területek megmaradtak, azonban azok struktúrája, szerkezete és átláthatósága változott. Nagyobb hangsúlyt kapott a kiejtés, a beszédtechnika, az olvasás, a kommunikáció és a hallásértés fejlesztése. Ez utóbbi az idegennyelv-oktatásban eddig is hangsúlyos volt, de az anyanyelvű gyermek hallásértésének fejlesztése is ugyanúgy szükséges. Kiemeltebb és átgondoltabb szerepet kapott a szövegértés, amely ma már szükségszerűen kiterjed a web2-re is, hiszen a tanulók ilyen jellegű szövegtípusokkal találkoznak nap mint nap. Végül pedig kiemelném a kontrasztív nyelvszemléletet: a gyerekek párhuzamosan tanulnak idegen nyelve(ke)t, fontos, hogy fel tudják ismerni: az anyanyelvükben és a tanult nyelvben egyes jelenségek másképpen vannak.

– Milyen oktatáspolitikai szándékok jelentek meg az új Nat megírásakor?

– A magyar nyelvi és irodalmi Nat-bizottságnak az volt a célja, hogy valóban egy általános alaptantervet dolgozzon ki, amely aztán a kerettanterveken keresztül egyénileg megtölthető tartalommal. A nyelvtan szempontjából pedig az, hogy valóban nyelvhasználat-központú szemlélet érvényesüljön, a nyelvet mint változó rendszert ismerjék meg a diákok.

– Emlékszem, mikor bekerültem magyar szakra, az első kérdés az volt, hogy kinek volt nyelvtan-órája a középiskolában. Ön szerint mi a nyelvtan-oktatás célja napjainkban? Amint már arra utalt: a kommunikációs szempontú, gyakorlatorientált megközelítés... Miért sikkadhat el akkor mégis igen gyakran a nyelvtanóra?

– A baj talán az, hogy elevenen él az a régi szemlélet, hogy a nyelvtanórán mondatokat kell elemezni, tollbamondást kell íratni és így tovább, holott nem ennek kellene történnie. Másrészt, az irodalom mellett a nyelvtan

mindig is háttérbe szorult, pedig a kettő elválaszthatatlan. Akár egy irodalmi szövegből kiindulva is meg lehet mutatni a gyerekeknek nagyon sok praktikát: hogyan kell szöveget értelmezni, milyen stílus eszközöket használ az író... Ugyanakkor a nyelvtan felől megközelítve: megtanítható az, hogy milyen eszközökkel képes egy szöveg igen differenciáltan üzenni, legyen az írott vagy hangzó, tudományos, tankönyvi vagy szépirodalmi.

– Míg a többi tantárgynál az tapasztalható, hogy igyekeznek átfogó képet adni az adott tudományterületről, a nyelvtanóra keretében a nyelvtudománynak csak egy részét ismerik meg a diákok...

– A nyelvtanórák elsődleges feladata az lenne, hogy a diákok megtapasztalják, a nyelv, amelyet birtokolnak, egy olyan eszköz a kezükben, amely az élet minden területén fontos. Kívánatos lenne, hogy az órákon a gyerekek megtanuljanak okosan érvelni, képviselni a saját érdekeiket, illetve azt is megtapasztalják, hogy a szavakkal mi mindenre vagyunk képesek: az érzések, a gondolatok kifejezésétől, a befolyásoláson keresztül a manipulációig. Emellett természetesen arra is szükség van, hogy a diákok a nyelvről, a nyelvészetről mint tudományterületről ismereteket szerezzenek. Ám a gyakorlatban ez a kettő együtt nem, vagy igen nehezen megy.

– Ön szerint ennek mi lehet az oka?

– Kevés az idő, sok a feladat?! Az biztos, hogy a nyelvtanórák számát nemcsak, hogy meg kellene emelni, de fontos lenne a nagyobb osztálylétszámoknál a csoportbontás is. Lehetetlen a tantervi célok teljesítése heti egy, illetve két órában, magas osztálylétszámokkal. Gondoljunk csak bele, egy-egy osztályba gyakran 30-35 gyerek is jár, akik eltérő szinten vannak mentálisan, nyelvhasználatban, szókincsükben stb. Fontos lenne a tanulók differenciált oktatása, amely ma talán kevesebb hangsúlyt kap a pedagógiai kultúrában, pedig bontott létszámú, kisebb csoport esetén ez is nyilván egyszerűbb lenne.

– Ezzel kapcsolatban felmerül, hogy a Nat és a pedagógiai gyakorlat mennyire reflektál arra a tényre, hogy a gyerekek nem feltétlenül egynyelvűek és/vagy egykultúrájúak, gondolhatunk itt bármely magyarországi nemzetiségre.

– Bár a nyelvi tolerancia, nyelvi sokszínűség hangsúlyos a szabályozó rendszerben, a gyakorlatban csak a pedagóguson múlik. Nézzük például a külföldön működő mentorhálózat rendszerét: a nem anyanyelvű diák beilleszkedését egészen addig segítik, amíg eljut arra a nyelvi szintre, hogy önállóan is tud dolgozni. Nálunk ez kidolgozatlan. Gondoljunk csak például a roma vagy a migráns nemzetiségű gyerekekre, akiknek nem feltétlenül a magyar az anyanyelve. A tanulók közötti különbség viszont nem csak ebben ragadható meg: itt van az eltérő kulturális, otthoni háttér, a tanulók hozott ismerete, meglévő szókincse közötti különbség. Ez utóbbi például nagyban befolyásolja a sokféle tankönyvi, szépirodalmi és egyéb szöveg befogadását, megértését.

– Említette a külföldi példákat. Tudna még mondani hasonló jó gyakorlatokat?

– Két irányba érdemes elindulni. Egyrészt vissza kellene tekintenünk a magyar pedagógiai hagyományokra. A hallgatóknak mindig idézni szoktam Fábián Zoltánt 1970-ből, a csoportmunka hatékonyságáról. Sok olyan bevált, régi módszer létezik, amelyeket ma újdonságnak tartunk – például a T-táblázat vagy a Wenn-diagram –, pedig ezeket korábban is alkalmazták a magyar pedagógiában. Másrészt nyitottnak kell lennünk az új módszerekre is, így sokat lehet profitálni az idegen nyelv-oktatás módszertanából.

– Ön szerint milyen az ideális nyelvtanoktatás? Minek kellene történnie 1. és 12. osztály között?

– Az első és legfontosabb, hogy legyenek nyelvtanórák. Ezek az órák tapasztalja meg a diák, hogy a nyelv, amelyet használ, az egy olyan eszköz, amely által sok mindent el tud érni, akár a magánéletben, akár a későbbi szakmai életében. A nyelvtanóra keretében élje át, hogy olyan praktikákat kap a kezébe, amelyekre az egész élete során szüksége lesz. Ezért fontos, hogy minél több kommunikációs helyzetgyakorlat legyen az órákon, hogy fel tudja ismerni, bizonyos szituációkban hogyan lehet, hogyan érdemes megnyilvánulnia. Itt mindenképpen megemlíteném a drámapedagógiát mint kiváló és hatékony módszert. Találkozzon a diák változatos szövegekkel, fedezze föl, hogy mi minden rejlik a szövegben. Tanuljon meg sokféle szövegtípust megalkotni. Fontos, hogy tudja, mikor, milyen nyelvi regisztert érdemes használnia. Így például ismerje meg a helyesírás szabályait, tudja azt, hogy egy irodalmi dolgozatba ne tegyen szmájlit, de a Facebookon nem gond, ha nem követi a helyesírási normát. Hasonlóan tudja, hogy mi a különbség egy hivatalos levél és egy barátnak írt e-mail között. Azt pedig továbbra sem tudom kellőképpen hangsúlyozni, hogy sokkal több nyelvtanórára lenne szükség, hiszen a nyelvtanórába integrálódott a tanulásmódszertan is. Egy jó nyelvtanóra szövegből indul ki, és a gyerekekkel fedeztetni fel a megtanítandó nyelvi jelenségeket, ezáltal az elmélet és a gyakorlati haszon nem válik el egymástól.

– A nyelvtan és az irodalom oktatásának integrációja a Nat-ban is megfogalmazódik. Ön szerint ez felveti azt, hogy az önálló nyelvtanoktatásra esetleg nincs is szükség?

– Ez egy régi vita a szakmai közösségekben. Ha kitekinünk Európára, azt látjuk, hogy más országokban nincs külön nyelvtanóra. Szerintem szükség van az önálló nyelvtanoktatásra, főleg, hogy annyi fontos készség fejlesztése itt kap elsődlegesen helyet. No meg, a nyelvtanóra ideális terep arra, hogy a gyerekeket minél jobban megismerjük egy-egy feladat kapcsán. Ha a nyelvtan teljesen az irodalom részévé válna, akkor féltő, hogy nagyrészt csak irodalmi szövegekkel foglalkoznának az órákon, holott – gondoljunk csak a PISA-mérésekre – kitégult azon szövegtípusok köre, amelyek értelmezését meg kell tanítani a gyerekeknek. Ugyanakkor szükséges és hasznos lenne a két terület hatékonyabb, átgondoltabb egymáshoz való közelítése.

– Napjainkban még mindig erősen tapasztalható, hogy a nyelvtanóra tovább erősíti a nyelvi babonákat.

– Ez ellen küzdhet a Nat és a kerettanterv, de ez csak is a pedagóguson múlik. Alapvetően nem az a baj, sőt az fontos is, hogy a magyartanár megmutassa a helyes nyelvhasználati formákat, sőt, ha kell, akkor tapintatosan javítson is. A gond az, ha emiatt valakit megbélyegeznek. A tanároknak a javítás mellett az is a feladatuk, hogy megmutassák, hogy az adott szituációban miért a norma az előnyös választás. Ha csak annyit mond például, hogy suksükölni nem szabad, az kevés: meg kell mutatnia, hogy egy felvételi elbeszélgetésen a suksükölés rossz fényt vet a beszélőre, mert azon a szinten a normatív változat a preferált, viszont ha a diák (nagy)szülei suksükölő nyelvjárásban beszélnek, akkor számukra ez a természetes, és nem kell őket kijavítani a vasárnapi ebédnél.

– A pedagógusképzésben mennyire lehetne befolyásolni a gyakorlati problémákat?

– Igaz, hogy a kezdő pedagógus úgy kerül ki az egyetemről, hogy számos módszert ismer, tisztában van az IKT használatával, tudja, hogy a gyerekeket milyen munkaformában, hogyan motiválhatja, viszont pályakezdőként igen kevés befolyása van a rendszerszintű dolgokra. Sokszor egyedül marad a tantestületben, a hirtelen jött sok feladat között elbizonytalanodik. Bár az új képzési rendszerben, ahol fél év gyakorlat van a diploma megszerzése előtt, azt látjuk, hogy az itt szerzett tapasztalatok jobban fölvertezik a kezdő tanárokat. Ugyanakkor nem szabad elfelejtenünk, hogy az igazi anyanyelvi nevelésnek mindenképpen részesei kell, hogy legyenek a szülők is. Az ő személyes jelenlétük, a gyerekekkel történő mindennapi beszélgetésük, a közös olvasás, a kicsi korban kezdődő mesélések, a közös élmények mind-mind segítik, megalapozzák az iskolai anyanyelvi nevelés sikerességét.

BESZÉLGETÉSEK

A magyar nyelv kreatív oktatása

Retorika és képzőművészet a nyelvtanórákon

Szöveg: **Kuslits Szonja** | Fotó: Nagy Gábor

A 21. század pragmatikusan gondolkodó fiatalságát már egészen máshogy kell meggyőzni a helyes nyelvhasználat előnyeiről és a mondattan fontosságáról. **Dr. Asztalos Éva** és **Szentesné Péter Orsolya** magyar nyelv és irodalom tanárokkal beszélgettünk nyelvtanoktatásról, módszertanról és motivációs technikákról.

– Miben látják a magyar nyelvtan mint tantárgy szerepét?

Asztalos Éva: – Mindenképpen túlmutat önmagán, és csak így érdemes beszélni róla. Ez az egyik legfontosabb megalapozó tantárgy, erre épül közvetetten szinte az összes többi. Az újabb tanulásméleti és intelligenciakutatások szerint a verbális-nyelvi is csak egy tehetségfajta a sok közül, ezért nincs alapja, hogy az oktatási rendszer a nyelvi és a matematikai intelligenciát a többi fölé emeli. Én ezzel a kritikával nem értek egyet. Ha csak a verbális-nyelvi intelligenciából következő tevékenységi formákat – az írást és az olvasást – vizsgáljuk, meg kell állapítanunk, hogy ezek a kultúra fenntartásának elsődleges eszközei. Társadalmi túlélőkészségünknek olyan fontos alapelemei, hogy egyszerűen nem választhatjuk őket lehetséges önkifejezési formaként. Nem csupán az iskolai jó teljesítmény, hanem az egyén társadalmi létezésének minősége is múlik rajtuk. Magyarán, minél fejlettebb az anyanyelvi kompetenciánk, annál könnyebben igazodunk

Szentesné Péter Orsolya

el az emberi kapcsolatok és a különböző tudásterületek világában. E kompetencia legfontosabb fejlesztője meggyőződésem szerint a nyelvtan, amely hozzájárulhat még a Nemzeti alaptantervben felsorolt kulcskompetenciák közül az esztétikai-művészeti tudatosság és kifejezőképesség, a hatékony önálló tanulás, továbbá az idegen nyelvi, valamint a szociális és állampolgári kompetenciák fejlődéséhez.

Szentesné Péter Orsolya: – Maximálisan egyetértek, azzal egészíteném ki, hogy a gyerekek gyakran azt mondják: két tantárgy van, a magyar (vagyis irodalom) és a nyelvtan. Ez, így alapvetően téves, a tárgyat ugyanis magyar nyelv és irodalomnak hívják, és ez műveltségterület és tantárgy is egyszerre. Nem lehet így szétválasztani őket. Helytelen feltételezés, hogy az anyanyelvi kommunikáció kulcskompetenciát, a szövegértést, szövegalkotást csak ezeken az órákon kell tanítani, hiszen a Nat útmutatása szerint is az anyanyelvi nevelésnek minden tantárgyban jelen kell lennie. Nem volna szabad ezt csak a magyartanárokra hárítani. A mai gyerekek véleményem szerint nagyon pragmatikusak, a mi feladatunk az, hogy elhitessük velük, a tantárgy, illetve az egész műveltségterület valójában hasznos számukra. Ha ez megvalósul, az az igazi siker, mert így egészen máshogy figyelnek és tanulnak a diákok. Évának abban is igaza van, hogy a két tárgyat nem szabad szétválasztani, a gyerekekkel azt kell megértetni, hogy a magyar nyelv és irodalom valójában eszköz. Segíti az életben való eligazodást, a problémák megértését, lehetővé teszi és gazdagítja a társas kapcsolatokat, lehetőséget teremt az információszerzéshez.

Asztalos Éva: – Így igaz, maga a nyelvtanóra nem más, mint az anyanyelvnek minél magasabb szintű tudatosítása. Ha pedig már motivációról beszélünk: én is a pragmatikusság felől közelítek, és sokszor megkérdezem a fiataloktól, hogy akarnak-e szabad emberré válni. Először nem értik, miről beszélek, valójában arról van szó, hogy minél tudatosabban használjuk a nyelvet, annál magabiztosabban válogathatunk a nyelvi struktúrák közül. Demokratikus keretek között ez nagy előny, hisz érdekeinket, igazunkat a nyelven keresztül tudjuk megvédeni, érvényesíteni. Az a sikeres ebben, aki szabadon tud a nyelvi eszközök közül válogatni, mert azok rendelkezésére állnak. Ez pedig csak tudatos alkalmazás esetén lehetséges, a nyelvtan pedig éppen ennek elsajátítására szolgál.

– Vannak olyan témák esetleg, amelyek nem szerepelnek a kerettanterv szerinti kötelező tananyagban, de az órákon mégis hangsúlyos, és foglalkoznak velük?

Szentesné Péter Orsolya: – Mindannyiunknak a kerettanterv szerint kell haladnunk, egy nem tagozatos osztálynak így kiegészítő anyagot nem lehet vinni, de a tagozatos osztályoknál természetesen már több a lehetőség. A gyerekek azt tanulják, ami számukra fontos. Plusz információkat inkább fakultációs órákon lehet átadni, illetve tehetséggondozó szakkörökön. Versenyre nem is lehetne máshogy felkészülni, csak szabadidőben.

Asztalos Éva: – Nekem a másik szakom a filozófia, és időnként becsempészek nyelvfilozófiai ismereteket, már csak azért is, hogy lássák, a nyelv nem önmagában létezik, hanem ismeretelméleti és létfilozófiai kérdésekkel kapcsolódik össze. Tehát nagy a tétje, hogy ki mennyire lát bele a nyelv mélységeibe; ez motiváló eszközként is alkalmazható, a gyerekek 12. osztályban már fogékonyak efféle gondolatmenetekre. Például a szociolingvisztika témakörénél elmagyarázom a

Dr. Asztalos Éva

wittgensteini nyelvjáték fogalmát. Erre nyitottak, és mivel nem annyira bonyolult, hamar megértik, főleg azért, mert saját bőrükön is tapasztalják működését. Nem egész órákat szentelek ilyen témáknak, de érdekességképpen be lehet mutatni ezt is. Kötelező anyag-részt képeznek, de kiemelt figyelmet kapnak óráimon a retorikai ismeretek.

– Ez főleg az utóbbi néhány évben lett népszerű...

Szentesné Péter Orsolya: – Igen, és az a tapasztalatom, hogy erre valóban fogékonyak a gyerekek, érdekes számukra, hogy a nyelv, gondolkodás és személyiségfejlődés mennyire összekapcsolódik. Az is segítség, hogy irodalmat és nyelvtant is tanítunk, tehát például 11. osztályban az *Édes Anna* kapcsán nagyon hatékonyan lehet beszélgetni arról, hogy a nyelv és tudat határa azonos. És ha már akkor elgondolkodnak ezeken a kérdéseken, sokkal könnyebb 12.-ben is erről beszélniük. A retorika valóban népszerű téma. Meglepő módon több diák érdekesnek találja a nyelv művelés témakörét. Ez szerintem annak köszönhető, hogy a fiatalok számára fontos, hogy érezhessék azt, hogy cselekedhetnek, hogy valami módon hasznos tevékenységet végezhetnek.

Asztalos Éva: – Igen, ezek a témák felkeltik a fiatalok érdeklődését, mert számukra is alkalmazható és hasznos tudást kínálnak. Ide kapcsolnám még a vitakultúra fejlesztését, ezért is hangsúlyosabb nálam a retorika. Mivel diákjaim sokszor disputáznak etika- és filozófiaórán, számítok a nyelvtanórán elsajátított alapokra. A disputa mint módszer kiválóan motivál, a szerepjáték jól leköti a figyelmet. Hangsúlyos téma irodalom- és nyelvtanórán egyaránt az esszéírás, az évek során több feladattípust is kidolgoztam az esszéalkotás fogásainak begyakoroltatására.

A legfontosabb területnek mégis a mondattant vélem. Aki jó gyakorlatot szerez mondatelemzésből, megtanulja átlátni a mondatok szerkezetét, az egyszersmind elsajátítja a nyelvtanilag helyes, a kommunikációs célnak maximálisan megfelelő mondatok alkotásának módszerét is. Aki a mondatok szintjén magabiztos, az már elég fejlett anyanyelvi kompetenciát birtokol. Ez egyenes út a jó szövegalkotáshoz.

Szentesné Péter Orsolya: – Azzal egészíteném ki Éva gondolatait, hogy a leíró nyelvtan kapcsán is meg kell a gyerekeket győzni arról, hogy számukra ez hasznos lesz. Gimnáziumban mi főleg a leendő értelmiséget képezzük, és ők tudják, hogy sokszor kell majd felnőtt életük során helyesen megnyilvánulniuk, aktívan kell részt venniük különféle kommunikációs helyzetekben. A retorikát szívesen tanulják a diákok, mert motiválja őket, hogy általa sikeresek lehetnek majd a saját szakmájukban.

Érdemes a tanulók figyelmét felhívni sikeres emberek, tudósok pályájára, ugyanis többen nyilatkozták, hogy elsősorban azzal emelkedtek ki tehetséges pályatársaik közül, hogy ők le tudják írni, és el tudják mondani a gondolataikat, a felfedezéseiket. Az anyanyelvi képzés egyik legfontosabb feladata pedig a kommunikációs képességek fejlesztése, és az árnyalt önkifejezés elsajátítása. És valójában ezt gyakoroljuk, tanuljuk az anyanyelvi órákon.

Asztalos Éva: – Teljesen egyetértek, ilyesmire utaltam az első kérdésnél is, hogy lényegében az összes többi tárgy a nyelvi képességekre – és persze a matematikára – épül. Nem mellékesen a nyelv a gondolkodást is meghatározza.

Szentesné Péter Orsolya: – A gyerekeknek fontos, hogy nyelvilag jól fejezzék ki magukat. A kamaszok szeretnek önmagukról beszélgetni, és ha azt mondjuk, hogy a nyelv is eszköze annak, hogy a saját személyisége alakuljon, változzon és kifejeződjön, az szintén inspirálóan hathat a magyar nyelv tanulására. Az anyanyelvnek meghatározó szerepe van a diák személyiségének, ön-

”Érdemes a tanulók figyelmét felhívni sikeres emberek, tudósok pályájára, ugyanis többen nyilatkozták, hogy elsősorban azzal emelkedtek ki tehetséges pályatársaik közül, hogy ők le tudják írni, és el tudják mondani a gondolataikat, a felfedezéseiket.”

ismeretének és gondolkodásmódjának fejlesztésében, a helyes énkép kialakításában.

Az óráimon a legfontosabb illusztráció mindig a szöveg, és jó, ha a diákok minél többféle szövegtípussal, nyelvi formával találkozhatnak. Kellenek a szép, veretes irodalmi szövegek, és ezeket kell váltogatni más forrásokból származó, napjaink nyelvhasználatát tükröző szövegekkel.

Asztalos Éva: – A módszerek felhasználhatóságáról legtöbbször maga a tananyag dönt. Korábban szóba került a mondattan és az azzal kapcsolatos nehézségek. Új felfedezésem, hogy az IKT-s prezentáció alkalmas arra, hogy térben mutassa meg a mondatok szerkezetét, ez sokaknak segít a megértésben. Lehet használni IKT-s eszközöket, de nincs egyetlen üdvözítő módszer, inkább a változatosság a lényeg, hogy egy óra több feladattípusból és tevékenységi formából álljon. Az osztályok is különböznek: valamelyik társaság szívesen dolgozik projekteken, mások disputálni szeretnek, megint mások azt szeretik, ha sok gyakorlófeladattal látom el őket. A változatosság nyelvtanórán is gyönyörködtet – pontosabban szólva elősegíti a belefelejtkezést. A gyerekek számára ez a legideálisabb tanulási állapot.

Szentesné Péter Orsolya

Az ELTE BTK-n magyar és történelem szakon szerzett kitüntetéses diplomát 1994-ben. 2005-ben pedagógus szakvizsgát tett szintén az ELTE-n, de akkor már Pedagógiai és Pszichológiai Karon. Közben folyamatosan publikált, Sütő András drámáiról elemzőkötetete jelent meg. Az egyetem után négy évig a II. Rákóczi Ferenc Gimnáziumban magyart és történelmet tanított, majd 1998 óta a Budapesti Fazekas Mihály Általános Iskola és Gimnáziumban dolgozik, ahol a magyar nyelv és irodalmat vezető tanárként oktatja. Diákjai rendszeresen kerülnek a legjobb 10 közé az OKTV-n; tehetséggondozó munkájáért két alkalommal, 2005-ben és 2011-ben is díjazták. Egy kollégájával közösen magyar nyelv tantárgyból tankönyvcsaládot készített.

Dr. Asztalos Éva

A Debreceni Egyetem magyartanári és filozófia szakán tanult, majd 2000-ben szerzett kitüntetéses diplomát. Közben folyamatosan publikált; tanulmányokat, kritikákat készített. Debrecen után a Pécsi Tudományegyetem Irodalomtudományi Doktori Iskolájában tanult, ahol 2006-ban summa cum laude eredménnyel vehette át doktori oklevelét. Jelenleg a budapesti Németh László Gimnázium pedagógusa, ahol magyar, filozófia és etika tárgyakat tanít. 2013-ban Pedagógus Kutatói Pályadíjat kapott, 2014 májusában a Bonis Bona – A nemzet tehetségeiért díjat nyerte el, míg júniusban Az év pedagógusának választották a budapesti XIII. kerületben. Részt vett a filozófia kerettanterv elkészítésében, a Nat tartalmi kiegészítésének megírásában. 2012 májusától a Magyar Filozófiai Társaság Érdekvédelmi Bizottságának tagja.

Szentesné Péter Orsolya: – A változatosságnak valóban kulcsszerepe van, hiszen okos gyerekeket 45 percen keresztül lekötöni nem könnyű egy pedagógusnak, ehhez megfelelő feladatokat kell alkalmazni. Nekem is az a tapasztalatom, hogy nagyon szeretik a különböző ppt-s, vagy bármilyen más prezentációs technikát igénylő feladatokat, ahol megnyilvánulhat a kreativitásuk. A módszerek közül válogatva ugyanakkor nem szabad, hogy az internethasználatot igénylő feladatok túlsúlyba kerüljenek, mert a gyerekek egyébként is szinte kizárólag onnan gyűjtenek információkat. Az internettel kapcsolatban nem sok újat tudunk nekik mondani, inkább az olyan veszélyekre kell felhívni a figyelmüket, mint a plagizálás, vagy abban lehet segíteni nekik, hogy milyen forrásokat érdemes használniuk. Manapság a könyvtári eligazodás megy nehezebben, abban inkább segítségre szorulnak, hogyan lehet egy könyvtárban kutatni. Nyelvi órára is érdemes bevinni illusztrációként képzőművészeti alkotásokat, zeneművek részleteit, és összevetni a különféle kifejezési módokat.

– Szó volt különféle motiváló feladatokról, tanítási módszertanról, a változatosság fontosságáról. A nagyon színes, játékos tanítás mellett nem vész el a lényeg?

Szentesné Péter Orsolya: – Valóban nagyon fontos, hogy a diákok minden óra végén meg tudják fogalmazni, mi volt az óra fő témája. Nem fordulhat elő, hogy úgy érezzék, hogy csak beszélgettünk. Ezért fontos a házi feladat is, ami visszacsatol az óra tananyagához. Én szeretem a játékos, kreatív és szövegalkotási feladatokat, de a rendszerező feladatokat, táblázatokat is, amelyek segítségével a diákok össze tudják foglalni a tanultakat.

Asztalos Éva: – A rendszeresség valóban fontos, a tanulónak tudnia kell, hogy otthon is vár rá munka. Én a szövegalkotási feladatokat részesítem előnyben, egészen ötödiktől hetente, kéthetente adok fel otthoni vagy órai fogalmazást. A szövegalkotási feladatok a nyelvtanítás szempontjából a legkomplexebbek: egyrészt számos nyelvtanudásnak össze kell érnie, az alkalmazás szintjére kell jutnia ahhoz, hogy valaki jó szöveget írjon, másrészt minél többször gyakorolják a gyerekek a szövegalkotást, annál jobban fejlesztik észrevétlenül ezeket a bizonyos részterületeket.

Szentesné Péter Orsolya: – Igen, és a gyerekekben azt is érdemes tudatosítani, hogy sokkal könnyebben tudják elsajátítani az idegen nyelveket azok, akik ismerik és értik a magyar nyelv logikus rendszerét. Ha a diákok megértik, hogy a nyelv egy élő és változó rendszer, ami meghatározza a mindennapjainkat, nem pedig kizárólag nyelvtankönyvekben létező fogalomhalmaz, akkor könnyebben fogadják be a mondatant is.

„ **A szövegalkotási feladatok a nyelvtanítás szempontjából a legkomplexebbek: egyrészt számos nyelvtanudásnak össze kell érnie, az alkalmazás szintjére kell jutnia ahhoz, hogy valaki jó szöveget írjon, másrészt minél többször gyakorolják a gyerekek a szövegalkotást, annál jobban fejlesztik észrevétlenül ezeket a bizonyos részterületeket.** ”

– Mindkettőjüknek vannak OKTV első helyezett diákjaik, akikkel hosszú hónapokig készültek a megmérettetésre. Hogy zajlott ez a folyamat, mi a siker titka?

Szentesné Péter Orsolya: – A lényeg egy ilyen versenyenél, hogy mindenkit támogassunk, aki szeretne indulni, olyat senkinek nem szabad mondani, hogy meg se próbálja, mert tanulni mindenképpen fog belőle. Volt olyan diákom, aki már az első fordulóról úgy jött ki, hogy nem számít, hogyan sikerült, de nagyon élvezte, és ez hihetetlenül fontos. Ez viszi később előbbre a tanulásban is. Főleg azért készíték fel diákokat a versenyre, mert a második forduló végére megtanulnak tudományos esszét írni, gyakorolják az anyaggyűjtést, a szövegalkotást, tömörítést, lényegkiemelést, a hivatkozások, a bibliográfia elkészítését, és ennek az egyetemen, majd később a munkájuk során is nagy hasznát veszik. Mindig nagy élmény kisebb csoportokban dolgozni érdeklődő, nyitott gyerekekkel, és úgy érzem, a számukra is hasznos, ha időt szánunk arra, hogy egyesével foglalkozzunk velük, hogy megbeszéljük a felvetődő kérdéseket.

Asztalos Éva: – A kiindulópont szerintem is a tehetséges és munkakedvvel megáldott diák. A felkészítő tanár inkább menedzser, aki segíti a versenyzőt a sikeres felkészüléshez szükséges teendők pontos meghatározásában, igény szerint időbeosztást készít, továbbá biztosítja az előrehaladás mértékét és minőségét tükröző visszacsatolásokat. A siker titka pedig az, amit Orsolya is mond, hogy nem az eredményt tartják szem előtt, hanem azt, hogy élvezzék, amit csinálnak, és tudják, hogy ez szellemi és lelki gyarapodást jelent számukra.

Nyelvművelés – anyanyelvápolás

Szöveg: **Balázs Géza** | Fotó: Nagy Gábor

Kultikus hagyomány – többszintű tevékenység

Magyarországon a nyelvművelésnek kultikus hagyománya van. Illyés Gyula szerint aligha van még egy olyan nép, melynek írói-költői annyit foglalkoztak volna a nyelvvel, mint a magyar. 16. századi humanistáink óta minden írástudó hitet tett a magyar nyelv művelése mellett. Ám nem helyes általában „nyelvművelésről” beszélni, mert a nyelvművelésnek korszaktól, tudományos háttértől és személyi habitustól függően sokféle változata van. A nyelvművelés rokon fogalmai is jelzik ezt: nyelvvédelem, nyelvápolás, nyelvújítás, nyelvstratégia, nyelvi tervezés (nyelvpolitika). Az egyes nyelvművelő törekvések jellegét jól mutatják a megnevezések, jelzők. Már a 17. században föltűnik a két alaptípus: az ortológus és a neológus. Lőrincze Lajos tanár úr bevezette az emberközpontú és pozitív (példamutató) nyelvművelés fogalmát. (Nyilván van negatív nyelvművelés is, a káros, lingvicista nyelvművelést nevezhetjük annak.) Beszélnek még nemzetközpontú, stílusközpontú, retorikai, értékőrző nyelvművelésről, magam a közösség bevonását jelző „nyelvművelődést” kedvelem, illetve a tudatos tervezésre bevezettem a nyelvstratégia fogalmát.

A nyelvművelés országonként, nyelvenként más és más. **Nálunk az anyanyelv kérdése szorosan kapcsolódik az identitás, a hagyomány, a kultúra, a nemzet, a nép fogalmához.** A 18–19. századi sikeres és más népeknek is mintát adó nyelvújítás nyomán az 1930-as években bontakozott ki Kosztolányi Dezső írói nyelvművelése, ekkor zajlott a sikeres sportnyelv-újítás. A színvonalas magyar gimnáziumokban a két világháború között már működtek iskolai nyelvművelő körök (pl. SZEMBE: Szép Magyarországgal Beszélők Egyesülete, Budapesti Evangélikus Leánygimnázium). 1939-től Kodály Zoltán korábbi felhívására (Ejtsünk gátat kiejtésünk romlásának!) a Budapesti Tudományegyetemen elkezdődött a Szép magyar beszéd verseny sorozata. (1991-től a rendezvény neve: Egyetemi Anyanyelvi Napok.) A nyelvművelés 1960-tól államilag jóváhagyott, megtűrt mozgalom volt, a rendszerváltás után civil társadalmi mozgalomként szerveződött meg. Kezdetektől folytak nyelvművelő törekvések a Magyar Tudományos Akadémián, majd ennek 1949-ben létrejött Nyelvtudományi Intézetében, s a nyelvművelést rendszerint kitüntette figyelmével az oktatási-közművelődési tárca.

A közösségek spontán és/vagy szervezett módon döntenek nyelvi kérdésekről, pl. a megértést segítő normáról, a változatokról, a változtatásokról, vagy éppen ellenkezőleg, nyelvfeladásról. **A modern világ változásai fokozottan hatnak a nyelvhasználatra, a spontán döntési-választási folyamatok már nem elegendőek, ezért vált szükségessé a szervezethez.** Ezt végzik világszerte különféle kutatócsoportok, irodák, tanácsok, egyetemi tanszékek, civil mozgalmak. A spontán anyanyelvápolás azt jelenti, ahogy a szülők és a környezet tanítják anyanyelvre a fiatalabb nemzedéket. A szervezett anyanyelvápolás a bölcsődében, óvodában, iskolában folyik, majd pedig kiteljesedik az iskolán kívüli művelődési területeken: a különféle nyelvi-kommunikációs tevékenységekben, anyanyelvi (helyesírási, szépírási, retorikai, versmondó stb.) versenyeken, tudományos ismeretterjesztésben, civil mozgalomban. Bár a Magyar Tudományos Akadémiát a magyar nyelv művelésére hozták létre, ma már ennek az Akadémiának nincs nyelvművelő tagja és programja, a Nyelvtudományi Intézetéből

kiszorult a nyelvművelés, s legfőljebb csak egy-egy alkalmi bizottságban (Anyanyelvünk Európában) esik szó a nyelvművelésről. Egyedül a helyesírási szabályzat az, amit akadémiai programnak tekinthetünk. Ezért vált szükségessé egy új, modern, tudományos alapokon álló intézmény létrehozása. 2000-től ezt alapozta meg a Magyar Nyelvstratégiai Kutatócsoport, melynek kezdeményezésére 2014-ben a kormány létrehozta a Magyar Nyelvstratégiai Intézetet.

Oktatás az iskola falain belül és kívül

Az anyanyelvápolás legfontosabb színtere az oktatás. Az óvodában törekednek a különböző családokból érkező gyerekek nyelvi hátrányának felszámolására, de bőven hárul feladat e téren az iskolára is. **A nyelvtanoktatás részben a nyelvi rendszer megértését, részben az anyanyelvi kommunikációt (olvasás, fogalmazás, megszólalás) szolgálja**, bár közismert a magyartanárok nagy többségének „tartózkodása” a nyelvtanórától.

A nyelvművelés valójában az iskolán kívüli tevékenységekben és az élethosszig tartó tanulási folyamatban teljesedik ki. Elsősorban a különféle szakköröket (pl. a Péchy Blanka, Deme László és Kerekes Barnabás törekvései nyomán országossá bővült Beszélni nehéz!-mozgalmat) említhetjük. A teljes oktatási rendszert átfogják a különféle anyanyelvi versenyek, táborok, találkozók, ezekbe minden pedagógus és diák bekapcsolódhat.

A Kodály Zoltán-i szépkiemelési törekvések szellemében 1965-ben Győrben megindult a középiskolai, 1973-tól a felsőoktatásra, majd 1974-től az általános iskolákra kiterjedő „szépkiemelési” verseny (A Kazinczy Ferencről elnevezett Szép magyar beszéd verseny). 2015-ben lesz az 50. rendezvény! 1973-ban ehhez csatlakozott az általános- és középiskolásoknak szóló sátorlajújhelyi Édes anyanyelvünk nyelvhasználati verseny. 1987-ben Egerben megindítják a tanárképző intézmények hallgatóinak a Nagy J. Béla helyesírási versenyt, ugyanakkor Gyulán középiskolásoknak az Implom József helyesírási versenyt, 1999-ben az ELTE-n az általános iskolások Simonyi Zsigmond helyesírási versenyét. 1999-ben ugyancsak az ELTE-n bontott szárnyat az Országos Kossuth szónok- és retorikaverseny. Erdélyben 1987-től rendezik meg a Kőrösi Csoma Sándor anyanyelvi vetélkedőt, 1994-től az Aranka György nyelv- és beszédművelő versenyt.

1985-ben Sátorlajújhelyen megalakult a Kazinczy Ferenc Társaság. A legnagyobb magyarországi civil nyelvművelő szervezet, az Anyanyelvápolók Szövetsége 1989-ben jött létre. Évente ötször megjelenő lapja (az 1979-ben indult) Édes Anyanyelvünk. A határon kívüli nyelvművelő egyesületek: Csehszlovákiai (később Szlovákiai) Magyarok Anyanyelvi Társasága (1990), Anyanyelvápolók Erdélyi Szövetsége (1992), Szarvas Gábor Nyelvművelő Egyesület (1993), Anyanyelvápolók Kárpátaljai Szövetsége (2013).

1967-től a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat kezdeményezésére évente (április harmadik hetében) megrendezik a magyar nyelv hetét. Az „anyanyelvi héthez” országszerte több száz előadás, foglalkozás kapcsolódik. Nagyobb regionális nyelvművelő rendezvények: Kazinczy Napok (Kassa, 1969–), Szarvas Gábor Nyelvművelő Napok (Ada, 1970–), A magyar nyelv napjai (Erdély).

2011-től országgyűlési határozattal a magyar nyelv napjává nyilvánították november 13-át (1844-ben e napon lépett életbe a magyar nyelv hivatalossá tételét elrendelő törvény). 2011-től minden év június harmadik hetében Széchalomban anyanyelvi juniálist rendeznek, ehhez kapcsolódott 2014-ben a nyelvésztábor.

A nyelvművelés legnagyobb hatású közege a média: Lőrincze Lajos *Édes anyanyelvünk* című rádiósorozata (1952–1992), Grétsy László számos műsora (a rádióban: Magyarán szólva, Értsünk szót!, a televízióban: Alljunk meg egy szóra!) új lehetőséget nyitott a nyelvművelés számára. Jőmagam pedig a rádióban (Tetten ért szavak), a televízióban (Hej, hej...) és az interneten (www.e-nyelv.hu) igyekszem megvalósítani a hagyományait őrző, de modernizált nyelvművelést (monográfia: Magyar nyelvstratégia, MTA, 2001). Új szemléletű nyelvművelésnek is nevezhetjük Nádasy Ádám munkásságát vagy a www.nyest.hu (Nyelv és tudomány) honlap anyagait.

A nyelvművelés intézményesülése

2008. április 23-án megnyílt A Magyar Nyelv Múzeuma Széchalmon (Sátorlajújhely), amely 2013-tól a Petőfi Irodalmi Múzeum tagintézménye lett. Ez a múzeum a magyar nyelvművelés legfontosabb intézményévé vált: a kiállításokon, rendezvényeken, pályázatokon, a nyelvműveléshez kapcsolódó múzeumpedagógián túl ez a múzeum kidolgozta az ún. nyelvészeti muzeológiát; gyűjteni kezdték különböző nyelvészek hagyatékát. A 2000-ben létrejött Magyar Nyelvstratégiai Kutatócsoport 2006-ban létrehozta a Magyar Nyelvi Szolgáltató Irodát (www.e-nyelv.hu), mely azóta folyamatosan és ingyenesen segíti a nyelvi kérdésekben hozzáfutókat. A Tinta Könyvkiadó elsősorban nyelvészeti könyveket, szótárakat ad ki. 2014-ben pedig létrejött (a már említett) Magyar Nyelvstratégiai Intézet mint kormányhivatal.

Epilógus

Az ötvenes években még volt nyelvművelési feladat a Nyelvtudományi Intézetben, a kutatóknak terveket kellett készíteniük. A feladatot Lőrincze Lajosra bízták, de megkérdezték tőle: Mikor lesz vége a nyelvművelésnek? Lőrincze tanár úr így felelt: Majd ha meghalunk, de akkor se biztos... – Mi sem mondhatunk mást.

Előadni tudni kell

Szervezzünk klubot és beszéljünk!

Szöveg: **Kuslits Szonja** | Fotó: Nagy Gábor

Az értékes gondolatokat meg kell tanulni hatásosan átadni – mondja **dr. Németh Zoltán** üzletember, a Pest-Beszéd Retorika Klub megálmodója, akinek szenvedélye a kommunikáció. A szép beszéd, a hatásos és jól felépített gondolatok szóbeli megosztása olyan tanulható készség, mely minden fiatalnak előnyére válhat.

– Végzettsége szerint közgazdász és jogász, de szakértőként kommunikációs területen dolgozik. Hogy jött ez a váltás?

– A szüleim mindketten tanárok, és főleg az édesapámtól tanultam, hogy milyen fontos a tudás megszerzése, és talán még annál is lényegesebb a megosztása. Fiatalkorom óta tanítok másokat, a kommunikáció mindig fontos volt számomra. 2002-ben kezdtem el dolgozni az akkori legnagyobb tréningcégnél, ahol végül a prezentációs területen találtam meg a szenvedélyem. Mikor 2009-ben saját céget alapítottam, már szakmai igazgatóként hagytam ott őket.

Hitvallásom, hogy találjuk meg a szenvedélyünket, és abból mindig képesek leszünk megélni. Ez talán a legfontosabb mondanivaló, hiszen akinek megvan az igazi szenvedélye, és nap mint nap ezt űzi, annak a munka tulajdonképpen élmény. A retorika klub is így alakult.

– A szenvedélye bizonyos tekintetben tehát a kommunikáció. Mit gondol, milyen szerephez jut a mai világban a szép beszéd, a retorika, és miért lényeges, hogy ezzel akár már középiskolában megismerkedjenek a fiatalok?

– Azt látom, hogy az emberek mély belső értékei gyakran nem mutatkoznak meg kifelé, nem nyilvánulnak meg, ami hátrányosan érinti az egyént. A kettő között a hidat a kommunikáció adja, éppen ezért érdemes ezt fejleszteni, ezzel foglalkozni. Látom akár a klubtalálkozókon is, hogy milyen értékes témák kerülnek elő, amivel a mindennapok során nem biztos, hogy olyan mélyen foglalkoznánk, mint egy retorikaest alkalmával. A másik dolog, hogy igenis érzékelik az emberek a különbséget aközött, ha valaki szépen, strukturáltan, érdekesen beszél, vagy szlengekben, töredezetten, nem szép kifejezésekkel.

A retorika klubnál tett látogatásom során azonban nem csak azt tapasztaltam meg, mennyire jól esik a fülnek szép, kerek mondatokat, értékes gondolatokat és hasz-

nos tanácsokat hallgatni. Egy ilyen klub az emberekről, közösségről, egymás elfogadásáról és fejlesztéséről is szól. A beszédek, rögtönzések, értékelések cseppet sem unalmasak, mert a humor szinte minden pillanatban jelen van, és nem hagyja pihenni a rekeszizmokat.

– Hogyan jött a retorika klub ötlete?

– Régóta trénerkedtem, mégis volt olyan kollégám, akinek bár kevesebb szakmai tudása volt, jóval hatásosabban és szebben tudott beszélni, ezért sikeresebb előadó volt. Hiába éreztem úgy, hogy nekem belül több van, ezt kifelé nem mindig tudtam a megfelelő módon bemutatni. Úgy gondoltam, érdemes lenne létrehozni egy olyan klubot, ami épp azoknak az embereknek szeretne segíteni, akik hasonlóképp gondolkodnak. Ezt a vágyat feltettem a blogomra is, majd egy évvel később Vincze Bea segítségével megalakult a Pest-Beszéd Retorika Klub, ami tulajdonképpen a Toastmasters nemzetközi szabványok szerint működő egyetlen magyar nyelvű, önszerveződő klub. Azért működik jól, mert elfogadjuk, hogy nincs tökéletes, mindenki a saját szintjéről indul és nem a másikhöz méri magát, hanem önmagát fejleszti.

– Úgy vettem észre, itt többről van szó, mint csupán szépen megtanulni beszélni. Az, hogy valaki megtanulja, hogyan álljon ki 20-30 ember elé, és beszéljen folyamatosan 5-6 percig, vagy akár rögtönzőn egy életszerű szituációban – az mind-mind olyan készség, amelynek minden élethelyzetben hasznát tudjuk venni.

– A retorika klub lényege nem is csak a beszéd, hanem az önbizalom fejlesztése. Nagyon kevés tudás is lehet meggyőző, ha jól van becsomagolva, és ez fordítva is igaz: egy szakmailag képzett ember is lehet sikertelen, ha nem tudja megfelelően prezentálni a tudását. Bárki lehet jó előadó, egyetlen dolgot kell elérni, hogy amikor kint áll és beszél, az pont olyan érzés legyen, mint mikor a konyhájában beszélget az ismerőseivel. Szépen, vá-

Beszédek és szerepek

A retorika klubban nemcsak beszélni tanulhatunk meg, hanem különféle szerepekben is kipróbálhatjuk magunkat:

Házigazda: Vezeti, koordinálja az aznapi programot, bemutatja az előadókat és kézben tartja a találkozót.

Előadó/Beszélő: Elmond egy általa előre elkészített beszédet. (Felkészülésében kézikönyv és másokkal való beszélgetés, konzultáció segítheti.)

Értékelő: Felvezeti az előadó beszédét, majd a beszéd végén pozitív visszajelzést ad az előadónak, rávilágítva a fejlődési lehetőségekre.

Időmérő: Méri a beszédek, a rögtönzések és az értékelések – előre meghatározott – időtartamát.

„őőő” figyelő: Figyeli a tölteléksszavakat és az „ő”-zést, klikkeléssel figyelmezteti a beszélőket.

Nyelvőr: A találkozó végén ismerteti a leg súlyosabb vagy leggyakrabban előforduló nyelvtani hibákat és a szép nyelvi megoldásokat, kifejezéseket.

Rögtönzés témavezető: Rögtönzéses feladatot talál ki, melyhez szereplőket választ a találkozó során, akiknek 1-2 percet kell a megadott témáról rögtönözve beszélniük.

Szavazatszámológó: Összeszámolja a legjobb előadóra, legjobb értékelőre, és a legjobb rögtönzésre leadott szavazatokat, a végén kihirdeti a nyertest.

Főértékelő: Általánosságban véve értékeli a találkozót, különös tekintettel az értékelőkre.

Tagok: Minden tagnak legalább egy szerepe van egy találkozón. Az elkötelezett és aktív részvétellel tanulunk.

lasztékosan és helyesen beszélni, jól szónokolni bárki tud, csak idő és rutin kérdése az egész. Ezt a tudást már a középiskolában is hasznosíthatja egy diák, hiszen a felvételik, az érettségi kifejezetten olyan megmérettetések, ahol előny a szép beszéd, az önbizalom és a jó kifejezőkészség. A megfelelő hanghasználat, a testbeszéd és a jól átgondolt és strukturált mondanivaló, ami egyszerre hat az érzelmekre és a logikus gondolkodásra, alapja lehet az érvényesülésnek. Mivel az emberi agy mindent képekben rögzít, a beszédben kiemelt szerepe van a metaforáknak és a profi történetmesélésnek az adatok és tények mellett. A jó prezentáció racionális és emocionális érvek keveréke. Aki ezt megtanulja, és jól alkalmazza, az élet minden területén sikeresebb lehet, emberileg is sokat fejlődhet.

– Olyan városban, ahol nincsenek hasonló retorika klubok, hogyan érdemes életre hívni és működtetni egy ilyen önképzőkört?

– Nem kell más hozzá, csak néhány ember, aki ezt akarja csinálni. Ez egyfajta öngerjesztő folyamat is, az alapítás pillanatától anno mi is nagyon sok segítséget kaptunk a már működő kluboktól. A jól működő retorika klub azon múlik, hogy akarnak-e a résztvevők fejlődni, egymást segíteni. Egy középiskola például nagyon hamar össze tudna szedni egy olyan létszámot, amivel ez már jól működhet, nem kell ehhez feltétlenül nyelvtanár, elég egy-két lelkes szervező, és szakkör keretein belül megoldható a dolog.

PREZI ROADSHOW 2014 SZEPTEMBER

MINDEN, AMIT A PREZIRŐL TUDNI ÉRDEMES

MENETREND

10.00-11.00	DIÁKOK ÓRÁJA	INGYENES
11.00-12.00	TANÁROK ÓRÁJA	INGYENES
13.00-19.00	PREZI TRÉNING	29000 FT+ÁFA

PREZI
MAGYARUL

JELENTKEZÉS: INFO@PREZIMAGYARUL.HU

OKTATJUK:

KÉSZÍTJÜK:

Meghívás

Szöveg: **Aczél Petra** | Fotó: Nagy Gábor

> Nem szép, hanem jó. A görögök legalábbis ezt írták elő a beszéd számára: hogy legyen jó. Jó mint erkölcsös, igaz, hiteles. A szó maga az ember, vallották: egész lényünkkel és létünkkel felelünk azért, amit kimondtunk. Beszélni annyit tesz, mint közösségekben élni, és másokért felelősséget vállalni. Nagy gondolkodók a jó beszédet az egészséges testhez hasonlították, amely nemcsak „egész”, hanem élő is. A jó beszélőt pedig az orvoshoz, e kettő egyként gondolzza a lelket és a testet.

Az elmúlt századok viszont arra tanítottak minket, hogy a beszéd csupán dísz. Színes felszín, amely mögött sötét szándékok lappanghatnak. A manipuláció eszköze, amellyel a sikeres szónok észrevétlenül a saját érdekei felé irányít. Az előtér és a háttér bűvésze, a hatalom dekorációja, aminek semmi köze az igazsághoz, az emberhez, amelyet nem érteni és művelni, hanem érezni és – legfőképp – használni kell.

Azzal, hogy a szó már nem tett, azzal, hogy már nem szavunkat adjuk egymásnak, hanem szerződünk, azzal, hogy belefeledkeztünk „a szó elszáll, az írás megmarad” félrevezető bölcsességébe, elvesztettük a jó beszéd örömét és bizalmát. Mert abból, hogy „a szó elszáll”, nem az következik, hogy nem felidézhető, csak az, hogy nem javítható. Hogy ismételtetlen. A jó beszéd azért jó, mert nem alkuszik meg, mert tudja, hogy akkor és ott kell nagy sodrúnak lennie, mert utólag nem módosítható. Amikor a szavaló belesül a versébe, és szorongva megkérdezi, újrakezdheti-e, azt hiszi, „radírozható”, ami már elhangzott. Pedig nem. A megszólalás a pillanat művésze és ajándéka. Mulandósága a legnagyobb kihívás, amelyhez csak alázattal és odaadással lehet méltóvá válni. A jó szó magatartás, a gyönyörködtető, igaz beszéd nem enged „fél gőzt”, a „majd csak mondok valamit”, „le van írva a papíromra, felolvasom” elvű

igénytelenséget. Mert a jó beszéd nem eszköz, hanem életlehetőség. A kairosz létrehozója, ahogy az ókoriak mondták, a telített idő ünnepe.

Amikor fiatal tanárként először vezettem retorika kurzust, az egyik hallgatóm megkérdezte: csak ennyi? Ha mindent úgy csinállok, ahogy tanultuk, akkor ezeket fogok meggyőzni? Nem, mondtam neki, kissé megijedve ambícióitól, és nagyot csalódva saját pedagógiai módszereimben. A jó beszédben a technikán túl mindig van valami tanulhatatlan: a teremtő önfeláldozás. Kiállni mások elé annyit jelent, hogy odaadjuk magunkat a hallgatóknak és a pillanatnak. Aki takarékoskodik a szívével, az csak szövegel, nem beszél. Aki kiszámolja a hatást, az üzletel, nem kommunikál. Aki magára gondol, miközben szól, az nem sikeres, csak magányos. A beszédért jót kell állni. Egészen és igazán. Nem félig, nem gazdaságosan, nem szakmaszerűen. A jó szónok vérbeli pazarló: nem profi, hanem elszánt amatőr, aki – a szó jelentésének megfelelően – szeretni tudja, amit csinál. A jó beszéd nem a szabadságra törekszik, hanem a szabadságra. A jó beszédben nem lezárulnak, hanem megnyílnak a lehetőségek: nem megmondunk, hanem meghívunk általa.

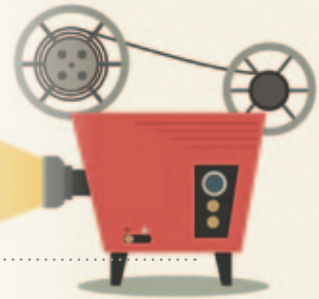
Önöknek van részük ilyen beavató pillanatokban? Vagy úgy gondolják, túl sok a „duma”? Úgy vélik, a retorika nehezen tanítható, hatása félelmetes, a beszéd szépségét pedig legjobb volna a kiejtés tökéletességében keresni? Ha így lenne, szívből kívánom, hogy találkozzanak olyanokkal, akiket „örökké el tudnának hallgatni”. Akiknek szavai közelebb visznek a lényeghez, és derűt hoznak. Akikre figyelve úgy érzik, hogy most tényleg történik, megtörténik valami. Talán először nem is „kívül” kell keresnünk őket. Mert a jó beszéd legfontosabb feltétele a jóra vágyakozó hallás: mi magunk vagyunk.

Játssz a hangoddal!

Miért nehéz francia filmet szinkronizálni?

Szöveg: **Tomasevics Zorka** szinkronrendező | Fotó: Nagy Gábor

> Amíg az előjárós francia nyelv zöngésen, nazálisan, hadarva elharapja a szavak végét, addig a magyarban éppen ott rejlik az összefüggés. A ragok fűzik mondatba a szavakat, így fejeződik ki a gondolat. Aki tud franciául, belehallja az egész szót. Aki tud magyarul, könnyen kiegészíti a ki nem ejtett szavakat, a ki nem mondott gondolatot is.

A szép magyar beszéd kelléke az *artikuláció*. Ha meghallottuk a szavakat, értelmezzük. Az értelmezést a megfelelő tagolás és hangsúlyozás teszi lehetővé. Kiderül, hogyan gondolja a beszélő a mondandóját, a hallgató pedig tüstént tud reagálni rá. Ha nem jól válaszol, valószínűleg helytelen volt a felvetés, vagy nem érzékelte a beszélő kiegészítő felhangjait. Elvégre hangban is lehet kacintani. Ilyenkor magyarázkodás következik, hogy nem úgy akartam mondani, meg én nem úgy értettem... stb. Ettől mindketten zavarba jönnek, szabadkoznak, nevetgélnek. Üresjáratok, amelyek olykor ingerlékenységet váltanak ki. A tévesztéses komikum lehetőségei. Filmekben is van ilyen. Ha a rádióban hallok valami különösét, szokatlant, eltöprengek rajta, hogy miként is értelmezzem, ezalatt persze lemennek a hírek, már az időjárás-jelentésnél tartanak: kimaradtam valamiből. Ezek nálam napi események...

A szép beszéd *hiteles*. Ezalatt azt értem, hogy nem csinált, nem természetellenes. Mi magyarok szívesen hallgatunk a mélyebb hangokra, a magas, cincogó hang – persze nőknél – színtelen, egysíkú, mert nem mer lejönni mélyebbre, úgy vélik, nem eléggé nőies. Hatalmas tévedés. Kedveljük a szép csillogó, hajlékony szopránt is. A kissé rekedtes hang is lehet szexepiles, és ha jól használják, meg humorizálni is könnyű vele. Mindez férfiaknál is működik, csak fordítva. Férfiasságukat aláhúzó, mélyítenek, „öblögetnek”, és így lesz a beszédük monoton. Milyen megnyugtató, ha egy férfi kiegyensúlyozott, zöngés bariton hangon, ha egy *szőke fruska* alt hangon szólal meg, vagy hogy’ olvadozunk, ha egy bájos kisgyerek mély hangon kér a pörköltből, és nem a fagyi után visít.

Fontos szempont még – különösen a szinkronban – a térnek és térköznek megfelelő *hangerő*, valamint a *tempó* is. Manapság tempósan élünk, nem szeretjük, ha lop-

ják az időnket, jó néven vesszük a gyorsaságot, persze csak, ha nem rappel az illető. A rap több mint hadarás: mindent feláldoz a ritmusért. Ha valaki gyorsan beszél, különös gondot fordítson az artikulációra, a szóvégekre, a tagolásra, és minden rendben lesz. Viszont ha lassú beszédű, legalább ne legyen szószátyár!

Ha szép a beszéd, nemcsak a mondatok szintjén értelmezi a gondolatot, hanem a *bekezdésekén* is. Manapság nem lehet tömmondatokban, rövid szövegekben beszélni, az élet annál jóval bonyolultabb. Sokszor egy összetett mondat is kevés, többre van szükség egyetlen gondolat-hoz is. Ezért a bekezdést – magát a gondolatsort – mondjuk el folyékonyan és tömbösítve, majd álljunk meg egy csöpp időre, hogy partnerünk összeszedhesse magát, és átgondolhassa, amit hallott. Enélkül hogyan érthetne meg minket, vagy hogyan szállhatna vitába velünk? Ezenközben váltsunk hangerőt, tempót, hangszínt, emeljük ki a lényegest, mutassunk elevenséget és érdeklődést saját tárgyunk iránt. Legyen a beszédünk hajlékony, elegáns!

Ha minden szabályt betartunk... Nos, ettől még nem biztos, hogy izgalmasak és érdekesek leszünk, csak a hallgató nem tüstént veszi észre! De máris nyertünk az igyekezeten. Ne legyünk kiszámíthatók, tartogassunk meglepetéseket, és fönntartjuk a figyelmet.

És itt jön még egy fontos elem: az *anyanyelv*. Ha nem kifacsart a szórend (még mi nem megyünk most); ha helyesen ragozunk (látszódik, hallatszódik); ha a megfelelő szót választjuk (nagyon gyönyörű, inkább jó); ha nem adjuk el a következményt eredményként (a baleset azt eredményezte); ha nem követünk el kegyeletserítést, csak azért, hogy választékosnak higgyenek (pl. az áldozatok elhunytáról beszélünk a haláluk helyett); ha nem affektálunk germanizmusokkal és angol szórenddel (úgy tűnik, egy jó ember vagy), tükörfordításokkal (úgy esik, hogy kutyák-macskák potyognak az égből); ha az idegen kifejezés mögé odabiggyesztjük a magyar jelentést (reveláns vagy releváns...?); ha az idegen neveket bátran ejtjük magyar artikulációval, hogy még ragozhatóak is legyenek (Májköllel vagy Májkal); és még a témánkat is ügyesen szerkesztjük: ellenállhatatlan lehet a beszédünk. Vagy lesz is?

Árpád örökében

címmel országos történelem- és műveltségi vetélkedőt tartottak a **Debreceni Benedek Elek Általános Iskolában**

Szöveg: **Tóthné Bulátkó Gabriella** a Debreceni Benedek Elek Általános Iskola pedagógusa, a versenyszervező team vezetője

A győztes csapat és felkészítő tanára [háttérben a zsűri]

Árpád örökében – A XI-XIII. századi Magyarország története címmel került sor a Debreceni Benedek Elek Általános Iskolában az országos komplex történelem- és műveltségi vetélkedő megrendezésére.

Vetélkedőnk az Emberi Erőforrások Minisztériuma, az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő és az Oktatás-kutató és Fejlesztő Intézet támogatásával, a Nemzeti Tehetség Program keretében valósulhatott meg.

Az iskola humán munkaközössége tíz éve rendez – minden tanévben más-más történelmi korszakra vonatkozó – országos történelem- és műveltségi vetélkedőt, amely évről évre egyre nagyobb ismertségre és népszerűsége tesz szert. A versenyen az ország szinte minden megyéje képviselteti magát: Borsod megyétől Csongrádon, Budapesten át Veszprém és Zala megyéig érkeznek a nevezések. A hat hónapig tartó programon az általános iskolák és a hatosztályos gimnáziumok 7–8. osztályos tanulói 4 fős csapatokban dolgoznak.

A versenysorozat decemberben kezdődött, két írásbeli forduló után választották ki a legjobbakat, és a tanév végén 12 csapat részvételével rendezték meg a döntőt.

A tanulók elsősorban történelem, emellett a korhoz kapcsolódó irodalom, és képzőművészet témákban mérhették össze tudásukat. A feladatok során a gyerekek felidézheték az Árpád-ház híres uralkodóinak életét, tevékenységét, a magyar állam megalakulásának menetét, történelmi jelentőségét, hazánknak az adott korban, Európában betöltött szerepét. A gyerekek a verseny jellegéből és a részt vevő korosztály érdeklődéséből adódóan ifjúsági regényeket olvastak, rejtvényeket, játékos feladatokat oldottak meg, emellett kreatív feladatokban mérték össze tudásukat, rajzoltak, verset írtak, korabeli krónikát szerkesztettek. A tankönyvek mellett sokféle történelmi és irodalmi anyagból, lexikonokból, művészeti albumokból gyarapították ismereteiket, természetesen a modern kor vívmányait, a filmeket, az internetet is igénybe vehették a felkészülésükhöz.

A tartalmas, magas színvonalú versenysorozat végén ez évben a legeredményesebb induló a makói Kálvin Téri Református Általános Iskola „Gellért” csapata volt, 2. helyezést ugyanez iskola „Csanád” csapata, 3. és 4. helyezést a balatonalmádi Vörösberényi Általános Iskola „Kálmán könyvtárosai” és „Almádi várvédők” csapatai értek el. Az 5. helyezett a lovászi Buda Ernő Általános Iskola „Aranyágacskák” csapata, a 6. helyezett pedig a Hajdúnánási Bocskai István Általános Iskola és AMI „Bocskai apródjai” csapata lett.

Ők és a döntőn részt vevő valamennyi csapat és felkészítő tanár értékes könyv- és tárgyjutalomban részesült. Emellett az írásbeli fordulók legeredményesebb csapatai is értékes díjakat vehettek át.

Gratulálunk valamennyi versenyzőnek, a versenyzőket felkészítő pedagógus kollégáknak, és nem utolsósorban a Debreceni Benedek Elek Általános Iskola tanszületének, dolgozóinak és közreműködő tanulóinak a nagyszerű versenyért, a kiváló rendezésért! Köszönjük a versenyt támogató személyek és cégek segítségét, amellyel hozzájárultak a verseny megrendezéséhez, az értékes jutalmakhoz és a színvonalas vendéglátáshoz!

(A versenyről bővebb információ a benedekvetelkedo.mlap.hu oldalon található.)

Miniszteri Elismerő Oklevelet

kapott a **Szigethalmi Széchenyi István Általános Iskola**, fennállásának 25. évfordulójára

Szöveg: **Egyed Jolán** igazgató

Idén vagyunk 25 évesek. Hitvallásunk szerint, névadónk, Széchenyi István szavait idézve: „Azokért élünk, akiket szeretünk, azokért, akik igaznak tartanak. A jövőnek élünk, a szépért, s jóért, amit tehetünk.”

Nevelőtestületünk arra törekszik, hogy iskolánkban a tanuló, a pedagógus és a szülő egyaránt jól érezze magát. 517 tanulónk munkáját 46 dolgozónk segíti, közülük 39 pedagógus. Iskolánk 1988-ban épült, jelenleg 25 osztály tanul benne. Működtetünk a városi önkormányzat, fenntartónk a Klebelsberg Intézményfenntartó Központ. A Szigetszentmiklósi Tankerület igazgatója és munkatársai is segítik szakmai munkánkat.

Fontosnak tartjuk a **hagyományok ápolását**, mivel állandóságot teremtenek az iskola mindennapi életében, közösségépítő hatásúak és erősítik az iskolához való kötődést. Ennek során figyelembe vesszük a pedagógusok és a tanulók javaslatait, véleményét. A hagyomány úgy marad fenn, ha családtól családig, tanulóktól tanulóig, pedagógustól pedagógusig, szájról szájra öröklődik.

Iskolatörténeti hagyományok: Széchenyi napok, „Akire névadónk is büszke lenne”-díj, „Év tanára”, „Év tanulója”, „Év sportolója” és az „Év közösségi díjas tanulója” elismerések.

Jelképeink: Széchenyi-oklevél, Széchenyi-plakett, Széchenyi-jelvény.

Kulturális hagyományok: Iskolai ünnepek, megemlékezések, Gálaműsor.

Pedagógiai hagyományok: a Kistérségi Pedagógiai Konferencia megrendezése immár 10 éve. Idén a Szigetszentmiklósi Tankerület támogatásával, dr. Pálos Annamária igazgató asszony segítségével valósult meg a jubileumi, nagyszerű rendezvény. A névadó napok keretében nyílt tanítási órákat, körzeti szintű versenyeket szervezünk. Tanulmányi kirándulások, erdei iskolák, nyári táborok, szakkörök, művészeti foglalkozások biztosításával színesítjük a diákéletet.

Kollégáink közül többen írnak könyveket, tantervi tananyagtartalmakat, végeznek belföldi és külföldi kutatómunkát, szaktanácsadói és szakértői tevékenységet. Az innovatív, jól együttműködő nevelőtestületünkre nagyon büszkék vagyunk. Több diákunk sikeres kutató, olimpián lett. Az idegen nyelv, a matematika,

az informatika és a testnevelés oktatása iskolánkban kiemelt szerepet kap. Rendszeresen elutaznak diákjaink Jaworznoba, a lengyel testvérvárosunkba, valamint Londonba, így gyakorolhatják a tanítási órákon túl is az angol nyelvet. Iskolánk 2004 óta integrálja a sajátos nevelési igényű gyermekeket, foglalkozunk többek között beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel küzdő tanulókkal.

Iskolánk véglegesen elnyerte az „**Örökös Ökoiskola**” díjat. Kiemelkedő tehetséggondozó munkánk elismeréseképpen **Regisztrált Tehetségpont** lettünk, és az **OKAIM Minőségfejlesztési Védjegy** birtokosai vagyunk.

Kiemelkedő eseményeinkről tudósítanak a média munkatársai, megjelentek rólunk hírek a Lakihegy Rádióban, a Kisduna TV-ben, a Szigethalmi Híradóban, a Köznevelés és az Új Katedra országos kiadványokban, valamint a megyei sajtóhírekben.

Mindig számíthatunk a Szülői munkaközösség, az Iskolaszék, a Diákönkormányzat és az Intézményi Tanács segítő munkájára. A Szigethalmi Gyermekek Mosolyáért Alapítványunk sok támogatást nyújt a versenyek, tanulmányi kirándulások, erdei iskolák, táborok lebonyolításához, valamint a rászorulóknak étkeztetéséhez.

Szigethalom Város Önkormányzata működtetőként támogatja, a Szigetszentmiklósi Tankerület dolgozói példaértékűen segítik munkánkat. Gyümölcsöző kapcsolatot ápolunk a város intézményeivel, a civil szervezetekkel. Sokan támogatják erkölcsileg és anyagilag is az iskolánkat, amelyért ezúton is köszönetet mondunk.

Tagjai vagyunk az Országos Széchenyi Körnek és a Molnár Gábor Társaságnak is. Iskolánk épületében kiállítva láthatók a diákok munkái, a különböző körzeti, megyei, országos és nemzetközi versenyeken elért eredményeket tükröző kupák, érmek, serlegek, oklevelek, kitüntetések. Több minisztertől is kapott iskolánk miniszteri dicséretet, kitüntetések, díjakat. A tanévzáró ünnepélyünkön dr. Pálos Annamária tankerületi igazgató asszony és Bóna Zoltán országgyűlési képviselő úr adták át a Miniszteri Elismerő Oklevelet, amelyre nagyon büszkék vagyunk.

A roma kiemelkedés útjai

Szöveg: Szalay-Hodován Anna

Gereben Ferenc és Lukács Ágnes (2013, szerk.): **Fogom a kezét, és együtt emelkedünk. Tanulmányok és interjúk a roma integrációról.** Budapest, JTMR Faludi Ferenc Akadémia. /Jezsuita Könyvek, Agóra 16./ 352 old.

A *Fogom a kezét, és együtt emelkedünk* című tanulmánykötet a magyarországi cigányság helyzetét a megszo-kottól eltérő perspektívából mutatja be: azt vizsgálja, mi lehet a titka a sikeresen kiemelkedő romáknak. A kötet tanulsága szerint a feltörekvés eredményességének kulcsa jó néhány esetben a vallásosság különböző formáiban, illetve az egyházak cigánypasztorációs munkájában is rejtőzhet.

A kötet szerkesztői Gereben Ferenc és Lukács Ágnes szociológusok, szerzői pedig olyan fiatal kutatók, akik a téma iránti kellő elkötelezettséggel és társadalmi érzékenységgel rendelkeznek. A fiatal szerzők a PPKE Szociológiai Intézetében végeztek, javarészt tagjai a Fiatall Vallás- és Értékszociológusok körének, az ún. FIVÉSZ-műhelynek.

A kötet megjelenésével az volt a szerzők és a kiadó célja, hogy a cigányság társadalmi felzárkózásának ügyét valós élethelyzetek bemutatásával és új kutatási eredmények feltárásával segítsék elő, interjúkon és esettanulmányokon keresztül. Gereben Ferenc a kötet bevezető írásában hangsúlyozza, hogy a több éves közös munka szemléleti alapjaként a roma-kérdést nemcsak emberjogi, hanem emberbaráti kérdésnek tekintették, „olyan kölcsönös viszonyt, amelyben mindkét félnek megvan a lehetőségeihez mért felelőssége és kötelezettsége”.

Az *első fejezet* interjút Lukács Ágnes készítette a roma-ügy két jeles személyiségével: Hofher József jezsuita szerzetessel és Landauer Attila kisebbségkutatóval. Hofher atya számos cigánypasztorációs kezdeményezésben vett részt. Jelenleg a cigány egyetemi hallgatók számára létesített Jezsuita Roma Szakkollégium lelki vezetője, ahol olyan kettős identitású cigány-magyar értelmiségieket akarnak nevelni, akik „hidakat tudnak építeni a gátak felett”. Az ő szavait tükrözi a kötet címe is: „fogom a kezét, és együtt emelkedünk!”. Landauer Attila nevéhez számos, a hazai cigányság körében végzett kutatás fűződik; az interjú készültkor pedig a debreceni Wáli István Református Cigány Szakkollégium tanára és munkatársa volt. A vele készült interjú részletesen feltárja az egyes történelmi egyházak cigánypasztorációs munkájának 17-18. századi gyökereit.

A *második fejezetben* a kiemelkedés téma köré csoportosulnak az írások, amelyek azt vizsgálják, hogy a kiemelkedési esetek „honnan” (milyen körülmények közül), „hogyan” (milyen módszerekkel) és „hová” (milyen státuszba) voltak sikeresek. Péceli Melinda nagyívű tanulmánya sorra bemutatja a különböző egyházak cigánypasztorációs tevékenységét és a vallási

közösségek életforma-módosító hatását. Lukács Ágnes cigány értelmiségekkel készített interjúkat elemzett. Az egyik – három diplomával rendelkező! – interjúalanya évtizedekkel később mondja el általános iskolai tanárának, mennyire fájt neki, hogy annak idején nem tartotta őt alkalmasnak a gimnáziumi tanulmányokra. A tanár erre könnyek között ismeri el, hogy hibázott; vagyis előfordulhat, hogy az előítéletek is „gyógyíthatók”! Egy másik interjúalany hozzászói: „Az előítéletek elleni egyetlen hatásos eszköz, hogy nem engedjük őket beigazolódni!”

A kötet *harmadik fejezete*, mely a „Helyzetkép a cigány fiatalok különböző rétegeiről” címet viseli, széleskörű kérdőíves felmérések segítségével az iskolai szövegértési kompetencia-mérésekben megmutatkozó különbségeket (lásd Morauszki András tanulmányát!), illetve az életlehetőségek, a kulturális feltételek, vagyis az életminőség nem romákhoz mért jelentős különbségeiben való konkrét megjelenését és mértékét mutatják be – Lukács-Németh Alexandra elemzése szerint. A fejezet második felében olvashatunk a különböző szellemiségű és értékrendű egyetemista szakkollégiumok munkájáról és cigány hallgatóiknak a roma integrációról alkotott véleményéről. A Romaversitas Alapítvány (erről Takács Veronika tanulmányát olvashatjuk) a kilencvenes évek óta foglalkozik a felsőoktatásban tanuló romákkal egy ösztöndíjprogram keretében: „A roma identitás vállalása a Romaversitas programjának lényegi eleme.” A 2011-ben alapított Jezsuita Roma Szakkollégium hallgatóit bemutató összeállítás (Lukács Ágnes) egyik emblematikus mondatát egy húsz éves diáklány mondja ki: „*Most rajtunk a világ szeme, mi most mindent jobba tehetünk!*”

A könyv *negyedik fejezetében* négy mélyinterjút olvashatunk. Ezek egyenként adnak képet egy-egy kiemelkedési történetről. Ezek közül talán Gulyás Attila interjúja a legtanulságosabb, amelyet egy cigány joghallgatóval készített. Az interjúalany egyik mondata az írás címe lett: „Tulajdonképpen két csoport közé szorulva élünk.” A két oldal: a Borsod megyei nagyszülőlk visszahúzó, segélyre berendezkedett életmódja; a másik oldalon pedig a többségi társadalom gáncsoskodása.

Az *ötödik fejezet* Függeléként az OSZK *Hídszerepek* című tanulmánykötetéről (szerk.: Nagy Attila, Péterfi Rita, Bp. 2004.) közöl részletes recenziót. A kötet konkrét esetek ismertetésével azt mutatja be, hogy az iskola és a könyvtárak, vagyis a kulturális szocializáció mit tehet a roma integráció érdekében.

Multimédia szolgáltatások a Sulinet+ hálózaton

Szöveg és fotó: **Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Intézet (NIIFI)**

A köznevelés informatikai hálózatának szolgáltatója, a Nemzeti Információs Infrastruktúra Fejlesztési Intézet (NIIFI) zászlajára tűzte, hogy **a felsőoktatásban népszerű szolgáltatásait a közoktatásban, a Sulinet hálózatán is elterjeszti**, ezzel is segítve a hazai általános és középiskolák oktatóinak és tanulóinak a munkáját. Most a **multimédia szolgáltatásokban rejlő lehetőségeket** ingyenes pilot projektek segítségével ismertetik meg az érdeklődő közoktatási intézményekkel.

A multimédia népszerű, naponta használt szolgáltatásai (videokonferencia, streaming, videotorium) teljesen térítésmentesen állnak a felhasználók rendelkezésére.

A **desktop** (web videokonferencia) szolgáltatás segítségével a felhasználó hagyományos asztali számítógépes környezetről, illetve mobil eszközökről (hordozható számítógép, okostelefon) közvetlen videóhívást vagy akár többrésztvevős videokonferenciát bonyolíthat le (értekezletek, megbeszélések, távoktatások, bemutatók stb.). A szolgáltatás segítségével többek között – az egyébként utazáshoz szükséges idő és költségek elmaradásával – jelentős költség- és időmegtakarítás érhető el.

A **streaming** (online közvetítés) és a **www.videotorium.hu** videó megosztó portál szorosabban összefüggő rendszert alkot. A streaming lényege, hogy a felhasználók saját készítésű anyagokat tudnak az interneten keresztül online „közvetíteni”. Itt elsősorban oktatási anyagokra, előadásokra kell gondolni, de lehetőség van az intézményhez köthető események (pl. ballagás, évzáró, sportesemény, szakköri munka, versenyek) során készült felvételek közzétételére is. Ehhez a szolgáltatáshoz szorosan kapcsolódik a **www.videotorium.hu** tudományos videómegosztó portál, mely 2010 óta töretlen népszerűségnek örvend a hazai felsőoktatási és kutatói szférában.

A **Videotoriumon**, Magyarország első számú tudományos videómegosztó portálján bárki találhat érdeklődésének megfelelő videót. Az oldal, amely már több mint hatezer publikus videót tárol, méltó helyet biztosít olyan felvételek számára, amelyek segítik a tudományos munkát vagy közelebbről bemutatnak egy tudományágot. Az intézmények saját készítésű anyagaikat elhelyezhetik és megoszthatják, akár saját aloldalon keresztül is. A hagyományos videómegosztó portálok funkcióin túlmutatva a felvételek mellé látványos képanyagokat, prezentációkat, dokumentumokat mellékelhetnek a feltöltők.

Az NIIF Intézet a multimédia szolgáltatások népszerűsítése érdekében 2014-ben pilot projektet indított a Sulinet+ -ban részt vevő közoktatási intézmények számára. A pilot célja a Videotorium és a desktop videokonferencia-rendszer használatának bemutatása, az intézmények igényeinek összegyűjtése. A rendszerek használatához szükséges központi eszközöket az NIIF Intézet biztosítja, a részt vevő iskolák feladata, hogy bemutassák, miként tudják hasznosítani ezen szolgáltatásokat a mindennapi életben, a tanulásban és az oktatásban.

A NIIF webkonferencia szolgáltatása lehetővé teszi, hogy a legújabb online tanulási formákat ki lehessen próbálni az oktatásban. A videokonferencia egy érdekes lehetőség az oktatás színesítésére. A technológiával lehetővé válik távoli előadók meghívása, akiknek nem kell elutazniuk, hogy az iskolában megtartsák az órát, hanem a távoli munkahelyükön egy PC előtt is megtarthatják az előadásukat, de a videokonferencia segítségével nem veszítik el teljesen a kapcsolatot a diákokkal. Az előadó a diákok reakcióit folyamatosan figyelemmel kísérheti, és a diákok kérdéseket tehetnek fel szóban és írásban is. Az előadás rögzíthető és a későbbiekben újranézhető. Egy másik lehetőség a társiskolai együttműködések keretében közös tanulás megvalósítása. A videokonferencia-rendszer lehetővé teszi a közös óra megtartását, és későbbiekben az igény szerinti, azonnali videokapcsolatot a közös munka, feladatmegoldás során.

Eddig több mint 35 intézmény csatlakozott a projekthez, de az NIIF munkatársai továbbra is várják újabb érdeklődők jelentkezését. Amennyiben cikkünk felkeltette érdeklődését, részletes információkat talál a projekttel kapcsolatban a https://webform.niif.hu/multimedia_pilot weboldalon.

augusztus 31. STEINDL IMRE

1902-ben, augusztus 31-én halt meg Steindl Imre, a 20. század jeles építésze. Családjában hagyománya volt a művészet szeretetének, sőt művelésének. Apja ékszerész volt, egyik nagybátyja pedig híres műbútorasztalosként kereste kenyerét. 20 éves korában beiratkozott

a bécsi Képzőművészeti Akadémiára. Amikor 10 évvel később hazatért, már ismert építész volt, és restaurálói tevékenységének is híre ment. Rövidesen meghívták tanárnak a Műegyetemre, és az Akadémia is tagjai közé választotta. Egyik legjelentősebb képviselője lett az akkor divatos historizáló stílusnak. Eleinte neoreneszánsz épületeket alkotott; ő tervezte például a debreceni Arany Bika Szállót és a Múzeum körüli egyetemi épületet. Később azonban inkább a neogótika hatott rá; igazi népszerűségét is egy ilyen stílusban tervezett épületével vívta ki.

Miután az országgyűlés Pozsonyból Pestre tette át székhelyét, egyre többen foglalkoztatta a közvéleményt az Országház felépítésének gondolata. 1882-ben kiírtak egy pályázatot, melyre 19 tervezet érkezett, s bár a fődíjat nem adták ki, az Alkotmány jeligéjű pályamű felkeltette a bizottság figyelmét. Alkotója, Steindl Imre meg is kapta a megbízást, azzal a feltétellel, hogy némileg átdolgozza az eredeti tervet, és 1896-ra, az ezredéves évfordulóra átadja a Parlament épületét. Az építkezés ugyan 1885 októberében megkezdődött, de a kitűzött határidőre nem tudták befejezni; az csak 1902-re készült el.

Steindl Imre így nyilatkozott művéről: „Az Országháznál új stílust nem akartam teremteni, mert ilyen századokra szóló monumentális épületet mulandó részletekkel nem kezelhettem, hanem igenis arra törekedtem, hogy a középkor e remek stílusába szerény módon, óvatosan, amint azt a művészet mindenkor megkívánja, nemzeti és egyéni szellemet vigyenek be; erre a célra a belső díszítéseknél felhasználtam hazánk flóráját, mezőink, erdőink és rónáink növényzetét, és azok formáit stilizálva alkalmaztam.”

A Parlament nagy elismerést váltott ki határainkon túl is. Csodálták harmonikus építészeti megoldásait, korszerű műszaki berendezéseit, kitűnő akusztikáját és Magyarországon elsőként alkalmazott távfűtő rendszerét. Steindl Imre az átadást már nem érthette meg. Az épület ugyan még életében elkészült, de a belső munkálatokat csak 1904-re fejezték be. A tervezőnek már csak emléket állíthattak az Országházban; alakját egy szoborcsoportban és egy festmény szereplői között örökítették meg, Stróbl Alajos pedig mellszobrot mintázott róla.

szeptember 21. PÉCHY BLANKA

120 évvel ezelőtt született a magyar beszédkultúra gigánszi apostola, Péchy Blanka. Amikor létrehozta a Kazinczy Alapítványt, talán ő sem gondolta volna, hogy orszá-

gosan, de még a határon túl is tanárok, diákok küzdenek majd elkötelezetten anyanyelvünk tisztaságának ügyéért. Mivel ő maga is színész volt, a színpadi beszéd, a rádióbemondók helyes artikulációja, beszédkultúrája mind-mind szívügyének számított. Életének nehéz periódusában a fehérterror elől Ausztriába menekült. A II. világháború után Bécsben a magyar követség sajtóattaséja és a Collegium Hungaricum igazgatója lett. Könyvet írt mártírhálált halt férjéről, Magyar Lajosról, valamint Jászai Mariról is. Minden újságírói eszközt bevetett, ha a beszéd műveléséről volt szó. Mint ahogy Deme Lászlóval éveken át vezetett rádióműsorának címe is kifejezte hitvallását: „Beszélni nehéz!”.

szeptember 29. PÁKOZDI CSATA

1848. szeptember 29-én, pénteken, hiába várták az olvasók a Nemzeti Politikai Hírlap megjelenését. A másnapi számban így mentegetőzött a szerkesztő: „Miután fizikai lehetőségekkel megküzdeni hatalmunkban nem áll, olvasóink bizonyosan elnézéssel fognak irántunk viselkedni, hogy tegnap lapunk meg nem jelent, minthogy tegnap egy előbbvaló kötelesség parancsolt – s így mi is a kirendelt összes nemzetőrség sorai közt helyünket betölteni kötelességünknek éreztük –, s a tollat fegyverrel cserélők fel; a nyomdai összes személyzet szétoszolván, a lap megjelenésének ezzel lényeges akadály gördült elébe.”

A lényeges akadály nem kevesebb volt, mint a magyar szabadságharc első csatája, a pákozdi ütközet. 1848. március 15-én az európai forradalmi hullám elérte Pestet. Április 7-én megalakult az első felelős magyar minisztérium, a Batthyány-kormány; a Habsburg-ház teljes erejével Magyarország ellen fordult. Kossuth alföldi toborzó körútra indult, így 30 ezer paraszt állt be honvéddnek, az idegenben állomásozó 12 ezer katonából 10 ezer hazatért. Szeptember 11-én Jellasics horvát bán 35 ezer katonával átkelt a Dráván. Petőfi Sándor akkor ezt írta a naplójába: „Hallottam, hogy Jellasics berontott Magyarországra, és nem estem kétségbe. (...) Nem, nem és ezerszer nem! a magyar nemzet nem gyáva. Aki téged gyávasággal vádol, nemzetem, az nem olvasta a világtörténet legszebb, legfényesebb lapjait, melyeken kardod dicsősége ragyog. (...) Kicsiny tűz vagyok a haza éjében, de tűz vagyok; s csak egy szót olvashat a nemzet a sors könyvéből fényemnél, de ez az egy szó a remény!” A szabadságharc első sikerét még jó néhány követte, és sokáig senki nem gondolta, hogy egy évvel később már a megtorlás napjait éli Magyarország. Ma a pákozdi csata színhelyén emlékoszlop áll, az ütközet napján, szeptember 29-én pedig a fegyveres erők napját ünnepeljük.

Programajánló

Összeállította: **Gyimesné Szekeres Ágnes, Indri Dániel**

Királyné-koronázás: a nemzeti örökség része

Veszprém, október 31-ig folyamatosan látogatható

A kiállításon a Veszprémi Érseki és Főkáptalani Levéltár gyűjteményéből származó eredeti Árpád-kori és késő középkori oklevelek láthatóak. A Gizella-kápolna 13. századi freskó- és kőtöredékei szintén helyet kaptak a látóvalók között. A kiállítás megemlékezik a kezdetekről, nyomoké a magyar királyi Szent Család történetét, bemutatja Szent István, Boldog Gizella, Szent Imre veszprémi kötődéseit, s a püspökség jeles személyiségeit. A Gyűjtemény több királynéi koronázási ajándéktárgyat őriz és mutat be, amelyeket magyar királynék Veszprém püspökeinek ajándékoztak megkoronázásuk alkalmából. Közöttük látható Erzsébet királyné koronázási ajándéka: Ranolder János pásztorbotja és miseruha-garnitúrája, a Magyar Koronázási Palást 1867-ben készült bécsi másolata, valamint egy bécsi ötvösműhelyben készült mívés pásztorbot: Zita királyné koronázási ajándéka.

<http://www.gizellagyujtemeny.hu>

Kulturális Örökség Napjai 2014

Országosan, szeptember 20–21.

Az ezévi központi témát Ybl Miklós születésének 200. évfordulója, valamint a szintén jubiláló Feszli Frigyes és Fellner Sándor szolgálta. Hazánk építészetének egyik jellemző stílusa a historizmus; a korszakban épült közigazgatási, igazságügyi, múzeumi épületek,

a város- és megyeházák, az oktatási épületek ma is meghatározzák egy-egy település arculatát. Az Ybl által tervezett épületek (pl. az Operaház, a budapesti paloták, a főtéri Károlyi-, a szabadkígyósi Wenckheim-kastélyok) mellett számos kortárs alkotását használjuk mind a mai napig. Az I. világháború kitörésének 100., és a holokauszt 70. évfordulójáról való megemlékezés, a tragikus eseményekhez kapcsolódó épületek, építmények, emlékművek ismertté tétele is erősíti a történelmünkhöz és épített örökségünkhöz való szorosabb kötődést.

<http://www.oroksegnapok.hu/>

Nemzeti Díjlovas és Lovasterápiás Verseny

Fót, szeptember 26–28.

A Magyar Lovasterápia Szövetség a Nemzetközi Gyermekmentő Szolgálat védnökségével és támogatásával immáron tizedik alkalommal rendezi meg nemzetközi és hazai Díjlovas és Lovasterápiás Versenyét. Idén is nemzetközi keretek között zajlik a verseny, melyre várhatóan 100–120 lóval neveznek hazai és külföldi lovasok. A hiperaktív, tanulásban, illetve értelmileg akadályozott gyerekek a hagyományokhoz híven önálló lovaglás keretében ügyességi pályán lovagolnak, illetve díjlovas programot mutatnak be lépésben és ügetésben. A Jámbor Vilmos Emlékversenyen a gyerekeknek játékos feladatokat kell lóháton megoldaniuk, a Mádl Ferenc Emlékversenyen pedig a versenyzők bármilyen mesét, történetet előadhatnak, melyben a lovason kívül a ló is fontos szerepet kap. A látássérült

gyermek számára külön versenyszámokat hirdetnek meg kezdőknek és haladóknak egyaránt.

<http://www.lovasterapia.hu/>

Hazatérnek... 1914–2014 fotókiállítás

Kecskemét, december 31-ig folyamatosan látogatható

100 év nem olyan hosszú idő, hogy elfeledhetnénk a Nagy Háború borzalmait, véráldozatát és a magyar katonák helytállását. A kiállítás a muzeológia eszközeivel állít méltó emléket a hősöknek, az áldozatoknak, a sok százezernyi magyar katonának. A Múzeum a harcok, a katonaélet, a front, az állóháború, az iszonyatos emberáldozat témáját emeli a kiállítás fókuszába, különösen a lövészárok, a front embert próbáló, idegeket őrölő mindennapjait, halállal, szenvedéssel, bajtársiassággal és hazaszerezzel átszőtt világát; a helyi jellegzetességeket és a hadifogság emlékeit. Az alapismereteket az első teremben egy animáció adja, amelyben a történelmi Magyarország háborús történelmének legfontosabb eseményei, csataterai, frontvonalai körbejárható domborzatra vetített fényfestéssel jelennek meg. A főhajtásra a látogatónak az eredeti sírkövekből és katonai temető fotójából kialakított enteriőr előtt van lehetősége.

<http://keol.hu/kecskemett/hazaternek-1914-2014>

Iránytű

Összeállította: **Indri Dániel**

30 ezer pedagógus készülhet a minősítésre

Újabb harmincezer pedagógus léphet magasabb szakmai besorolásba 2015-ben. A minősítésben résztvevőknek november végéig kell összeállítaniuk portfóliójukat. A jövő évben esedékes minősítési eljárások részeként azoknak a pályakezdőknek, akik 2013. szeptember 1-je és 2014. január 1-je között *Gyakornok* besorolásban kezdtek dolgozni, kötelező a minősítés, mivel a két éves gyakornoki idő lejártának hónapjában részt kell venniük a minősítővizsgán. A „megfelelt” minősítést szerző gyakornokok 2016. január 1-jétől kerülnek át a *Pedagógus I.* fokozatba. Azok a *Pedagógus I.* fokozatban dolgozók, akik pedagógus-szakvizsgával és legalább nyolc év szakmai gyakorlattal rendelkeznek, illetve akiknek szakvizsgájuk nincs, de legalább harminc év szakmai gyakorlat áll a hátuk mögött, szintén részt vehetnek a minősítésekben. Ők szintén 2016. január 1-jétől kerülnek át a *Pedagógus II.* fokozatba, amennyiben megfelelnek a minősítésen. (vg.hu)

Változások szeptembertől

Az új kerettanterveket tavaly, felmenő rendszerben vezették be. A szeptemberben kezdődő tanévben így az 1-2., 5-6. és 9-10. évfolyamon már az új tervek alapján kell tanítani. A mindennapos testnevelést 2012-ben vezették be, a 2014/2015-ös tanévben az 1-3., az 5-7., illetve a 9-11. osztályban lesz kötelező.

A szeptemberben induló tanfelügyeleti rendszer során a tanfelügyelők megnézik a pedagógiai dokumentumokat, órát látogatnak, és interjút készítenek az intézményvezetővel, illetve a tanárokkal is.

A nemrég megalakult Nemzeti Pedagógus Kar az állami és önkormányzati fenntartású köznevelési intézményekben pedagógus-munkakörben, közalkalmazottként foglalkoztatottak köztestülete, melynek minden pedagógus automatikusan a tagjává válik. (EduLine)

PÁLYÁZAT

FAO nemzetközi poszterpályázat 2014

5 és 17 év közötti gyermekek és fiatalok pályaműveit várják a „Családi gazdálkodás: Tápláljuk a világot – gondozzuk a földet” tematikában, ami egyúttal a 2014. évi Élelmezési Világnap témája is. Ezzel az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete (FAO) a családi és kisgazdaságokra kívánja felhívni a figyelmet, megmutatva azt, hogy milyen fontos szerepet játszanak a világ élelmezésében, az éhezés megszüntetésében, a vidéki életkörülmények és a táplálkozás javításában. Valamennyi díjazott poszter felkerül az Élelmezési Világnap honlapjára (www.fao.org/world-food-day/), az első helyezett diákok meglepetés ajándékot kapnak, illetve egy ENSZ-diplomata által aláírt oklevelet is kap az összes díjazott.

Beküldési határidő: 2014. szeptember 30.

További információ:

http://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/palyazatok/FAO_NemzetkoziPoszterPalyazat_2014.pdf

NEKROLÓG

Életének 94. évében elhunyt **Jung Józsefné Margit néni**. Nem akad pedagógus Zuglóban, aki ne ismerte volna a Május 1. út 23. sz. Ének-Zenei Általános Iskola (mai nevén: Liszt Ferenc Ének-Zenei Általános Iskola) rubindiplomás tanító nénijét, aki 40 éven át tanított és nevelt végtelen nyugalommal és bölcs derűvel. Nyugodjon békében! (A vele készült tavalyi portrébeszélgetést, mely lapunk 69. évfolyamának 3. számában jelent meg.)

FELHÍVÁS

Az Új Pedagógiai Szemle szerkesztősége nyílt PISA-vitát kezdeményez, a következő kérdésekre várjuk olvasóinktól a választ:

- Mit jelent Önnek diákjaink PISA-eredménye?
- Az Ön érintettsége milyen fokú?
- Van-e megvilágító, értelmesebb erejű története?
- Van-e a felméréssel kapcsolatos személyes pedagógiai élménye?
- Mit gondol a PISA-eredmények általánosíthatóságáról?
- A kompetenciamérések öt éve lényegében változatlan szintet jeleznek, a PISA ezzel szemben visszaesést; melyik méréssel van baj, vagy egyszerre igaz mindkettő?
- Lehet-e, kell-e, szabad-e, szokás-e a felmérésre a diákokat felkészíteni?
- A szervezeti centralizációnak, az új Nemzeti alaptantervnek, a központosított tankönyvellátásnak, a szűkített tankönyvválasztásnak és a tanfelügyeletnek lesz-e, lehet-e PISA-hatása?
- A PISA-felmérés egy tükör: mit látunk benne tisztán; hogyan, miben torzít?
- Mi az igazi PISA-kérdés?

A szerkesztőség elsősorban rövid (1-3 ezer karakternyi) reflexiókat vár, inspirációt az elemzőknek. **Az írásokat szeptember végéig az upsz@ofi.hu címre várják, és egyúttal igyekeznek minden beérkező írásnak teret adni.**

Tehetségútlevél Program

A középiskolában felfedezett tehetségek a felsőoktatásba kerülve gyakran elkallódnak, nem találják a helyüket, és nem kapnak kellő támogatást – vagy az csak felsőfokú tanulmányaik egy későbbi szakaszában válnak meg – képességeik további kibontakoztatásához. Az Országos Tudományos Diákköri Tanács (OTDT) épp ezért célul tűzte ki, hogy a középiskolás tanárok által tehetségesnek tartott diákokat segítse abban, hogy mielőbb idővesztés nélkül bekapcsolódhassanak a tudományos diákköri (TDK) tevékenységbe. A TDK a felsőoktatási tehetséggondozás legnagyobb, több mint hatvanéves múlttal rendelkező formája, amelynek alapja a témavezető mester (konzulens) tanár által irányított, önkéntes hallgatói tudományos kutató munka. A hallgatók a TDK-ban lehetőséget kapnak arra, hogy egy-egy témában jobban elmélyedjenek és a kötelező tanulmányokon felüli ismereteket szerezzenek. A fiatalokat témavezetők segítik. Ennek során kutatóműhelyek, alkotóműhelyek tagjaivá is válnak. Az így megszerzett tudást és a kutatás eredményeit a hallgatók pályamunkákban, alkotásokban foglalják össze. Ezeket a pályamunkákat először az intézmények TDK-konferenciáin mutatják be szerzőik, ahol szakértő zsűri ad értékelést és visszajelzést, a legjobbak számára pedig javaslatot az országos fordulóra, a döntőbe történő delegálásra. A második forduló jelentő országos verseny az Országos Tudományos Diákköri Konferencia, amelyet minden második évben 16 tudományterületen rendez meg az OTDT és a kiválasztott felsőoktatási intézmények. A TDK-zó hallgatók száma mintegy 15 000, akik közül egy-egy OTDK-n kb. 6000-en vesznek részt.

A középiskolából a felsőoktatásba bekerülő, a tömegképzés nehézségeivel először szembesülő fiataloknak elsőként az új élethelyzetbe való beilleszkedéssel kell megküzdeniük. A középiskola védett közegéből kikerülve – ahol minden tanár név szerint ismerte a diákokat – egy teljesen új helyzetben kell érvényesülniük. Mindez

olyan nehézségeket okoz, amelyek jelentősen hátráltatják a tehetség kibontakozását.

Az Országos Tudományos Diákköri Tanács tehát azért vállalta fel a Tehetségútlevél életre hívását, hogy a középiskolában a tanárok által felfedezett tehetségekre minél korábban felhívja az egyetemek és főiskolák tudományos diákköreinek figyelmét. Ehhez **kérte és kéri a középiskolák végzős osztályai osztályfőnökeinek, tanárainak a közreműködését.** A számukra létrehozott online felületen – regisztrációt követően – ajánlhatnak a felsőoktatási intézmények TDK-felelőseinek figyelmébe tehetséges fiatalokat. Ezzel **hiteles, személyes hangvételű ajánlások szülehetnek, amelyek jól bizonyítják egy-egy fiatal tehetségét,** tudományos irányultságát.

Az Országos Tudományos Diákköri Tanács elnöke, dr. Szendrő Péter az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet főigazgatójával, dr. Kaposi Józseffel közösen levélben kereste meg a középiskolák intézményvezetőit, és kérte a segítségüket abban, hogy kollégáikat tájékoztassák ezen lehetőségről. A levelet 2014 júniusában továbbítottuk, a visszajelzések száma pedig nem volt jelentős. Mindez azt mutatja, hogy a Tehetségútlevél Program kommunikációjára nagyobb hangsúlyt kell fektetni, és jobban meg kell ismertetni a tanárokkal. Ezt a célt szolgálja jelen írásunk is, kérve a köznevelés tanárainak segítségét kezdeményezésünk, vagyis a tehetséges fiatalok támogatása érdekében.

A 2014-2015-ös tanévre felvettek ajánlásairól épp ezért igyekszünk több csatornán keresztül is tájékoztatni az érintett tanárokat, kérve őket, hogy segítsék tehetséges diákjaik érvényesülését. Az ajánlásokat már meg tudják tenni az erre létrehozott, alább bemutatott felületen.

Dr. Szendrő Péter és dr. Cziráki Szabina

Ajánlás a Tehetségútlevél Programba

1. Mely iskolák vehetnek részt a Tehetségútlevél Programban?

Azok a középiskolák, amelyekben a 2013-2014. tanévben voltak olyan végzős diákok, akiket tanáraink, osztályfőnökük tehetségesnek ítélnék, és felvételt nyertek valamely felsőoktatási intézménybe.

2. Ki ajánlható a Tehetségútlevél Programba?

2014. év őszén azok a fiatal tehetségek, akik:

- a 2013-2014. tanévben fejezték be középfokú tanulmányaikat,
- a 2014-2015. tanévre felvételt nyertek valamely magyarországi felsőoktatási intézménybe,
- és valamely területen tanáraink-osztályfőnökük véleménye szerint különösen tehetségesek (középiskolai tanulmányaik alatt valamilyen okból kitűntek tehetségükkel).

3. Mi kell ahhoz, hogy a 2. pontban feltüntetett feltételeknek megfelelő fiatal bekerüljön a Tehetségútlevél Programba?

Tanári/osztályfőnöki ajánlás azon középiskolából, ahol a fiatal középfokú tanulmányait befejezte.

4. Hogyan tudnak a tanárok/osztályfőnökök fiatalokat ajánlani a Programba?

Ahhoz, hogy valamely tanár/osztályfőnök fiatal tehetséget tudjon ajánlani a Tehetségútlevél Programba, az szükséges, hogy regisztráljon a <http://regisztracio.tehetsegutlevel.hu> oldalon. A regisztráció mintegy 5 percet vesz igénybe. A regisztrációt követően megjelenő felületen „Az új hallgató ajánlása” pontra kattintva tudják a pedagógusok a fiatalra vonatkozóan a Tehetségútlevelet kiállítani, ezzel ajánlva a Tehetségútlevél Programba történő bekapcsolását.

Bővebb információ: <http://tehetsegutlevel.hu>

Jövő
Újratöltve

KÖZÖSSÉGI SZOLGÁLAT **KIMAXOLVA**

TE ADOD AZ IRÁNYT, MI ADJUK A TÁMOGATÁST.

KÖSZ! – új kaland a közösségi szolgálatban.
A KÖSZ! Programban a **MOL Új Európa Alapítványa** olyan projekteket támogat, amelyekben a diákok teljesíteni tudják a Községi Szolgálatot.
A pályázatokat a fogadó szervezetek tudják benyújtani.
A pályázatok benyújtási határideje: 2014. október 15.

A KÖSZ! az Oktatáskutató és Fejlesztő Intézettel együttműködésben valósul meg.

www.ujeuropaalapitvany.hu; www.mol.hu

Új Európa Alapítvány

#kösz